

ÇOCUK EDEBİYATIMIZIN 100 YILI ÜZERİNE NOTLAR

Zeki GÜREL*

1.Giriş

Türkiye, 85 milyon 279 bin 553 kişi nüfusu ile nüfus büyüklüğüne göre, 194 ülke arasında 18. sırada yer alırken, dünya toplam nüfusunun %1,1'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin, geçen yılsonu itibarıyla 22 milyon 578 bin 378 olarak belirlenen çocuk nüfusu, ülke nüfusunun yüzde 26,5'ini oluşturmaktadır. Bu demektir ki Cumhuriyet Türkiye'sinde insana yatırım yapılmak isteniyorsa, işe öncelikle çocuktan başlamak gerekir diye düşünüyoruz. Değişen dünya koşulları içinde yeniden yapılanmanın sık sık gündeme getirildiği Cumhuriyet Türkiye'sinde, çocuğun istikbal ve istiklal demek olduğu gerçeği geç kalınmadan kabul edilmeli ve bu yönde harekete geçilmelidir.

Çocuğa yönelik hizmetler içerisinde çocuk edebiyatının küçümsenmeyecek bir yeri olsa gerektir. Edebiyat hayatı içerisinde, çocukların hatırı sayılır bir okuyucu olduğunu biliyoruz. Biz bu çalışmamızda, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatında çocuk edebiyatımızın gelişme seyrine ve geldiği noktaya dair bir takım tespitler ile bazı tekliflerde bulunacağız. Cumhuriyetimizin yüz yıllık tarihinde çocuk edebiyatı ile ilgili olanlar ebetteki bizim burada yazdıklarımızla sınırlı değildir. Biz yazımızda konuyla ilgili belki bir farkındalık oluşturmuş olacağız.

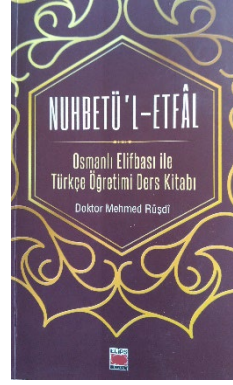
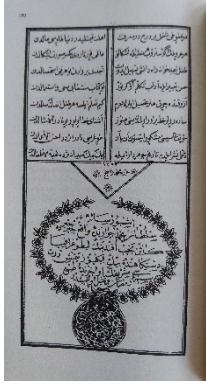
2.1.Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatımızın tarihçesi

İnsanoğlu, hayatını dün-bugün-yarın çizgisi üzerinde bir merkeze bağlı olarak yaşama durumunda olan biyo-psiko-sosyal bir varlık olarak sürdürürken; bugünü yaşarken maziden istifade ediyor, çoğu kere farkında olmadan yetiştirdiği veya yetişmesine vesile olduğu yeni nesillerle de farkında olmadan istikbale sarkıyor. İstikbal ise çocuklar, çocuklarımız değil mi? İşte bunun için diyoruz ki, çocuklar geleceğimiz, biz geleceğiz!..

Çocukların okuyup zevk alabilecekleri, aynı zamanda eğitici yanları da bulunan edebi eserler konusunda bilinçli ilk yaklaşımlar II. Meşrutiyet devrinde görülmüştür diyebiliriz.

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği Kurucu Başkanı.

Kayserili Doktor Mehmed Rüşdî'nin 1858 yılında basılan *Nuhbetü'l-Etfâl* (Çocuklar İçin en iyi seçmeler) isimli eseri, içerdiği örnek metinlerden dolayı Arayışlar Devri Türk Edebiyatında çocuk edebiyatımızın ilk numunelerini içermesinden dolayı çocuk edebiyatımızın tarihçesini yazanlar için ilklerden sayılmaktadır. İlgilenenler için bu eseri yeni harflere aktardık, her iki alfabe ile de aynı kitapta bulabilirler (Doktor Mehmed Rüşdî; *Nuhbetü'l-Etfal Osmanlı Elifbası ile Türkçe Öğretimi Ders Kitabı*, Hazırlayanlar: Tarık Aksoy, Zeki Gürel, Ankara 2016, 247 s., Elips Kitap). Bu dönemde çocuk edebiyatı alanında eserlerin daha ziyade şiir ve masal türünde yoğunlaştığı da dikkati çekmektedir.

Çocuklar için yayınlar konusuna ilk dikkatleri çeken 1880'de Yemen'in Sina bölgesinde doğan Mustafa Sati'dir. Darümuallimin'in (Yüksek Öğretmen Okulu'nun) yöneticisi olan Mustafa Sati (Kuran, 1994:185), çocuk edebiyatı alanında eserlerin ortaya çıkartılması ve yazılması gerektiğine vurgu yapmış (Gürel, 2004:336) ve bu sese eserleriyle katkı sunanlar da peş peşe gelmiştir. "Çocuk Edebiyatı" kavramını bizim edebiyat tarihimizde ilk kullanan İbrahim Alaettin Gövsa (1889-1949) olmuştur. "Çocukluk; hepimizin içinden şuursuz geçtiğimiz o kendine mahsus âlem, ferdi hayatın o merhale-i kablet tarihi öyle bir devredir ki her türlü safahatına ait ihtiyacı ve o meyanda bir edebiyatı bulunmak lazım geliyor." Diyen İbrahim Alaettin, "Bedîî Terbiye" başlığı altında 1911 yılında Türk Yurdu dergisinde bir seri yazı yayınlar. Çocuklar için ayrı bir edebiyatın olması gerektiğinin, yetişkinlerce henüz bir fikir olarak bile düşünülmediği bir zamanda, İbrahim Alâettin'in bu görüşleri, onun Cumhuriyet Devri çocuk edebiyatımızın öncülerinden biri olduğunu gösterir. O, sadece çocuk edebiyatı kavramı etrafında tefekkür etmek ve düşünce zemini hazırlamakla kalmaz, aynı zamanda çocuklar için yazdığı şiirlerini 1911 yılında *Çocuk Şiirleri* adıyla bir kitapta toplayarak yayınlar (Gürel, Zeki, 1995:71-89).

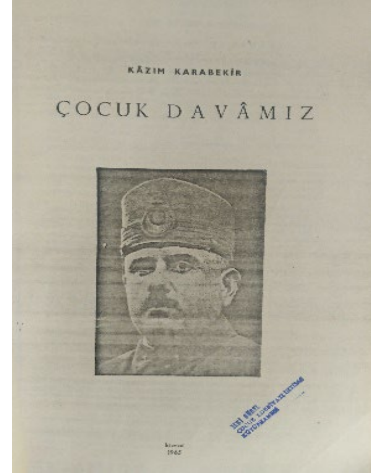
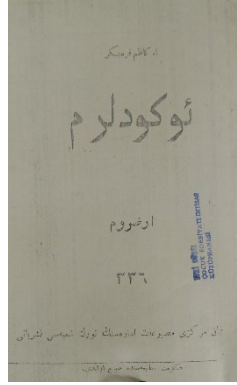
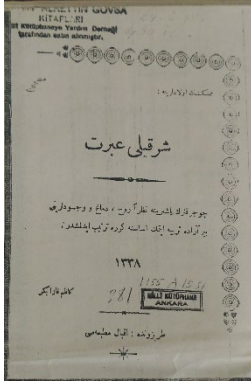
Tevfik Fikret ve Mehmed Emin Yurdakul'un birkaç şiirini istisna kabul edersek, o yıllarda çocuk edebiyatıyla uğraşan herhangi bir yazar neredeyse yok gibidir çünkü pek çok yetişkin hâl3a çocukların sadece nasihate ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. İbrahim Alâettin de bu

kitabında anlatmaya çalıştığı gibi, çocuklar için kaleme alınan eserlerin, çocuğun idrak ve tahassüsüne müsait olmasının yanı sıra onun kalp ve vicdanına da hitap edecek bedîî değeri de içeren bir değere sahip olması gerekmektedir.

İbrahim Alâettin'in "Bedîî terbiye" başlığı altında yapmış olduğu tahliller ve uyarılar işe yaramış olmalı ki daha sonraları çocuklar için epeyce şiir ve şiir dergileri yayınlanır. Meselâ Ali Ulvi Elöve'nin daha önceden başladığı çocuk şiirleri yayını *Çocuklarımıza Neşideler* adıyla kitap halinde basılır. Daha sonra da Tevfik Fikret'in çocuk şiirleri *Şermin* adıyla bir eserde toplanır. Sabri Cemil Bey'le İbrahim Aşkî Bey, *Çocuk Şiirleri* kitaplarını neşrederler. Ziya Gökalp'in *Kızıl Elma'sı* da millî hikâye ve masallarıyla çocuk edebiyatımıza yeni bir ruh getirir. Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Bey de *Şiir Demeti* isimli kitabıyla çocuk edebiyatımızı zenginleştirenler arasında yerini alır. Cenap Şahabettin'in biraderi Osman fahri ise pek çok çocuk dergisinin yayınlanmasına yardımcı olmakla kalmaz, *Arkadaş* mecmuasını bir müddet yayınlarken hem kendi çocuk şiirlerinin hem de diğer şairlerimizin ve yazarlarımızın çocuklar için ürettikleri eserlerin çocuklarla buluşmasını sağlar.

Özetle söylemek gerekirse İbrahim Alâettin, bedîî terbiye yazılarıyla çocuk edebiyatı odaklı çalışmalara yeni bir yön ve hız vermiştir. İsviçre'de J.J. Rousseau Pedagoji Enstitüsü'nden diploma, Cenevre Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı'ndan da tasdikname alarak yurda döndükten sonra Erkek Yüksek Öğretmen Okulu'na 1916 yılında terbiye ve ruhiyat öğretmeni olarak atanır. Burada çalıştığı süreçte terbiye ve psikolojiye dair tetkik ve tercüme yapmakla kalmamış bilhassa bediyyat ve çocuk edebiyatı ile ilgili de yazılar kaleme alıp yayınlamıştır. Bedîî terbiye başlığı altında yayınladığı yazılarını daha sonra 1925 yılında *Bedîî Terbiye* adıyla kitap olarak yayınlamıştır; kitabın içinde çocuk edebiyatı özel bir bölüm olarak "Çocuk Edebiyatı" başlığıyla yer almaktadır (Gövsâ, 2012:55-71)ve bu kitap o yıllarda liselerde bediyyat/estetik adıyla okutulan derslere de kaynaklık eder. İbrahim Alâettin'in bu eserinden üç sene sonra da 1928 yılında Ziyaeddin Fahri imzasını taşıyan *Bediyyat* isimli bir kitap daha yayınlanır. İbrahim Alâettin, bütün bu çalışmalarıyla Cumhuriyet Devri çocuk edebiyatımızda dün olduğu gibi bugün de yol gösterici olmaya devam etmektedir.

Osmanlı'nın son zamanları ve Millî Mücadele yıllarında bir asker, çocuk edebiyatımızda dikkatleri üzerine çeker. Şark Orduları komutanı olan ve "Yetimler Babası" olarak anılan Kazım Karabekir (1882-1948) çocuklar için kaleme aldığı *Şarklı İbret* adlı eseriyle (1922) ve *Öğütlerim* (1920), *Çocuk Davamız* (1943) adlı eserlerinin yanı sıra çocuklar için kaleme aldığı risaleleriyle ve besteleriyle Cumhuriyet Devri Türk Çocuk Edebiyatında mutlaka üzerinde durulması gereken bir asker kalem erbabıdır (Gürel, 2005; 577-588).

Muhsin Ertuğrul, 1935 yılında “Çocuk Tiyatrosu” başlıklı yazısıyla Cumhuriyet Devri çocuk tiyatrosunu şekillendiren şahıs olmuştur diyebiliriz. Muhsin Ertuğrul, 1935-1936 Tiyatro Sezonunda İstanbul Şehir Tiyatroları bünyesinde bir çocuk tiyatrosunun da kurulmasını sağlamıştır. Burada çocuklar için sahnelenen ilk oyun, Kemal Küçük’ün yazdığı Çocuklara İlk Tiyatro Dersi adlı eser olmuştur. Türkiye’de çocuk tiyatrosunda asıl gelişmeler 1960 yılından sonra olmuştur. Okulların yanı sıra bankaların ve özel tiyatroların da bu alana ilgi göstermesi sonucunda çocuklar için tiyatro metni yazarlar ve bunları sahneye koyanlar da artmıştır. Tekin Özertem, *Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu* adlı kitabında bu gelişim süreçlerini de anlatmaktadır.

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923’ten sonraki ilk yıllarda yine şiir türü çocuk edebiyatımıza hâkim gözükmemektedir. Cumhuriyetin ilk beş yılı çocuk edebiyatımız açısından durgun geçerken, 1928 Harf Devrimi’nden sonra bu sahada hissedilir bir rahatlama ve gayret başlamıştır. Fakat Türk çocuk edebiyatında, asıl bereketli yıllar 1970’ten sonra olacaktır.

Çocuklara ulaşmak için edebi türlerin hemen hepsiyle kitaplar meydana getiren şair ve yazarlarımızın eserlerinde 1970 sonrası sadece muhtevada değil, dil ve üslupta da değişimin görüldüğü günler olmuştur.

İlk başlangıçta şiirde hece ölçüsünün değişik kalıpları belli nazım şekilleriyle kullanılırken 1970 sonrasında Fazıl Hüsnü Dağlarca, İsmail Uyaroğlu ve Refik Durbaş’ın eserlerinde gördüğümüz biçim değişiklikleri daha sonra bazı şairlerimizin çocuk şiirlerinde de görülmeye başlar. Bu dönemde çocuğun sabrını zorlayan uzun şiirler hatta Dağlarca’nın eserlerinde örneklerini gördüğümüz şiirleri birbirine bağlayan hikâye etme geleneği başlayacaktır.

Tahkiyeli anlatımın değişik formları olan masal, hikâye ve romanda da yetmişli yıllar değişimin eserlere yansıtıldığı bir zaman dilimidir. 1970’ten sonra çocuğu toplum meselelerinin içine çekme çabası bu değişikliklerin başlıca sebebidir, diye düşünüyoruz. 1970 öncesinde

başlayan ideolojik kutuplaşmalar çocuk edebiyatımıza da zamanla bütün çıplaklığı ve acımasızlığıyla yansımıştır. Hatta bu durum o kadar ileriye götürülmüştür ki, aklıselim ve zevki selim sahibi olanlar ister istemez “çocuk edebiyatında ideolojinin işi ne?” diye sormaya başlamışlardır.

Edebiyat hayatını cemiyet hayatından ayrı düşünmek mümkün değildir. Cumhuriyetin ilk yıllarında genellikle millet sevgisi, vatan sevgisi, insanlık, kahramanlık, din ve tabiat konularının işlendiği çocuk edebiyatı zamanla; bilhassa şiir türünde, çocukların okullarda işledikleri ünitelere bağlı olarak konu zenginliğine kavuşmuştur. Bu gelişmede çocuklar için şiir yazan şairlerimizin büyük bir çoğunluğunun öğretmen veya eğitimci olmalarının payı olduğu kadar yayınevlerinin, daha doğrusu piyasanın bu tür kitaplara rağbet etmesinin de rolü büyüktür.

Tahkiyeli eserlerde de ilk yıllarda şiire paralel olarak bir konu darlığına rastlanırken bilhassa masal türünden kitapların bolluğu dikkat çekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün “fikir babamdır” dediği Ziya Gökalp, Cumhuriyetin ilk nesil çocuk edebiyatçılarından birisi olarak önemli bir derlemeci ve şair-yazarımızdır. Ziya Gökalp, halka doğru giderek, halkla bütünleşen bir aydın olarak halktan derlediği masal ve destanları sade bir Türkçe ile nazım şeklinde ve hece vezniyle yeniden kaleme alarak özellikle çocukların okuyup anlayacakları eserler haline getirdi. Konularının çoğunu Dede Korkut Hikâyelerinden ve Türk mitolojisinden, Türk tarihinden seçti, masal ve destan türlerinde verdiği eserlerle cumhuriyetin ilk neslini tarihiyle buluşturmak ve barıştırmak suretiyle aydınlık yarınları hazırlama yolunu seçti. *Altın Işık* isimli eseri onun bu çalışmalarına güzel bir örnektir (Gürel, 2010:1). Masalla ilgili çalışmalarda daha sonra Naki Tezel, Tahir Alangu, Pertev Naili Boratav ve Eflatun Cem Güney önemli isimlerdendir.

Türk çocuk edebiyatında masal türünün en velut kalemlerinden olan Eflatun Cem Güney, 1956'da *Açıl Sofram Açıl* adlı masal kitabıyla Hans Christian Andersen Payesi şeref diploması almaya hak kazanmıştır. Bu yazarımız, 1960'da *Dede Korkut Masalları* isimli eseriyle aynı ödüle ikinci kez layık görülünce, bu sefer kendisine aynı kurumun “Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası” verilmiştir. Eflatun Cem Güney'in dünya çapındaki bu başarısında, onun halkımızın öz kültürüne eğilmesinin ve halktan derlediği masalları yeni bir üslupla kaleme almış olmasının etkili olduğuna özellikle dikkatleri çekmek isteriz.

1980 sonrasında çocuk edebiyatı sahasında 1979'daki hareketliliği göremiyoruz. 1979 yılından sonra çocuk edebiyatımızla ilgili en önemli gelişmelerden biri de bu sahada edebi tenkitçilerin ortaya çıkmış olmalarıdır. Cumhuriyet öncesi ve cumhuriyetin ilk yıllarında çocuk

edebiyatı sahasındaki edebi tenkidin en güçlü kalemi hiç şüphesiz İbrahim Alaattin Gövsa'dır. Çocuk edebiyatı üzerine son yıllarda en çok yazı yazan ise Mustafa Ruhi Şirin ve Zeki Gürel'dir. Çocuk edebiyatı üzerine yazıları yayınlanan başlıca isimler ise şunlardır: Alev Sınar Çılgın, Enise Kantemir, Erdal Öz, Fahrettin Bozdağ, Fahri Temizyürek, Fatih Erdoğan, Gülten Dayıoğlu, Hülya Argunşah, İbrahim Kıbrıs, İnci Enginün, İsmail Parlatır, Mehmet Güler, Meral Alpay, Mübeccel Gönen, Necdet Neydim, Nevzat Yüksel, Nilüfer Tuncer, Sedat Sever, Serpil Ural, Tacettin Şimşek, ...

Cumhuriyet Devrinde Türkiye'de çağdaş düşünce tarihimizde önemli iki simanın yazılarında çocuk ve çocuk edebiyatına bakışla ilgili tespitleri de önemsedığımızı belirtmeliyiz. Bunlardan ilki Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık (Kozan, 15 Temmuz 1899-Toroslar, 3 Nisan 1974), bir arkeolog tur ama iyi bir kültür adamıdır, insan diye, millet ve vatan diye derdi olan mütefekkir bir politikacıdır. O, *Coğrafyadan Vatana* adlı kitabında da yer alan "Çocuk" başlıklı yazısında, çocuklar için önemlidir sorusuna cevap verirken bir yerde şöyle yazıyor:

"Bütün anıtlar, saraylar, sanatlar, güzel veya çirkin fakat ölmeyen şeyler ancak onlara sahip olan çocuk, bunları duyan çocuk, bunlara 'mirasım' diyen çocuk varsa yaşarlar. İnsanoğlunun, ölüm karşısındaki derin, değişmeyen endişesini, yok olma için duyduğu korkuyu önlemek için bulduğu her şey: Duâ, hayır, anıt, mezar, yazı, tarih... hepsi, onu devam ettiren, ona değer verdiren nesil buldukça vardır. Nesil... Nesil dediğimiz bu gerçek, çocuktan başka neyle mümkündür?"

Bu bilmeceyi insan, millet denen sürekli, iç ve dış kavramı bulmuş toplulukla çözüyor gibidir! İnsanoğlu, beğendiği, âşık olduğu, üstün bildiği, her türlü bağlarla bağlandığı varlıkları barındıran, bu varlıklara şekil veren, ömür veren imkânı, bütün bunlarla benliğini koruma emniyetini milletle gerçekleştirmiş buluyor. Bir bakıma millet devam eden teklerin topluluğudur. Devam etmek... İşte bu imkân, teklere verilmeyen ölmezlik hakkını gerçekleştiren bu imtiyaz; metafizikten çekinen fakat ölmezliğe hasret çeken insanı kandırabilen tek şey. Bu tek şey ise çocuğun varlığına bağlı. Bu itibardır ki, çocuğun üstüne titreyen, çocuğuna dünyayı feda eden ana ve babayı öfkelenmeden seyretmek istiyorum. İnsanı hayvanlaştıran, insan topluluğunu at karıncaları mahşerinden de aşağı düşüren hodbinlik belâsını; ancak çocuğa yönelince bağışlayabilmek mümkün. Çünkü insanoğlu, özlediği ebediliği işte bu mahcuplukta buluyor"(Arık, 1969:139).

Bizim, ısrarla; "Çocuklar geleceğimiz, biz geleceğiz!" dememiz işte bunun içindir.

Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken (İstanbul, 3 Ekim 1901-İstanbul, 5 Haziran 1974), Ankara

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığının Cumhuriyetin 50. Yılı için çıkarttığı kitaptaki “Cumhuriyet Devri 50 Yıllık Türk Eğitimi” başlıklı 58sayfalık yazısında; çocuk, çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı ile ilgili ilginç tespitlerde ve tekliflerde bulunmaktadır. İşte o tespitlerinden bir kısmı:

“Çocuğa verilen sanat eğitimi, her şeyden önce çocuğun yarım insan değil, bir küçük şahsiyet (kişilik) olduğunu hesaba katarak verilmelidir. Çocuğa güzel eserin tadı tattırılmalı, bayağı eserden (sanat olmayandan) onu ayıran vasıflara dikkat çekilmeli; çocuğa asla henüz meydana gelmemiş bir yarım kişiye hitap eder gibi ‘çocukça’ edebiyat ve sanat örnekleri verilmemelidir. Büyükler için güzel olan çocuk için de güzeldir. Onda yazı, elişi, imâl ve yaratıcılığı (ressamlık, heykelcilik, bina kurma, dekor yapma vb.) geliştirilmelidir.

Çocuğa hür düşünceler eğitimi verilmelidir. Onu önce akranları ile ciddi konularda tartışmaya alıştırmalı. Karşısındakinin sözü bitinceye kadar dinlemeyi, bittikten sonra söz alarak cevap vermeyi, tartışmaya öfke ve taşkınlık, gücenme karıştırmamayı, mantikî akıl yürütmeyi öğretmeli ve bunda ona yardım etmelidir. Çocuğa verilen inanç eğitimi tarihten büyük cesaretleri ve fedakârlıkları yaratan inanç örnekleri vererek gösterilmelidir. Küçük çocuk gündelik hayatta söylenen şeylere pek çabuk inanır. Birlikte yürümeye çıktığımız bir çocuğa birkaç kere ‘yoruldum’ demeniz onun da yorulduğuna inanması için yeter. İncanın bu şekli basit telkin olaylarına bağlıdır. Yaratıcı değildir, ideal değerlere inanmak ise bunlardan büsbütün farklıdır. Çocuk tarihten alınmış örneklerle kahramanların ve değer yaratıcı insanların nasıl aynı zamanda ahlâk, din, fikir, vatan değerlerine inandıklarını öğrenirse ideal incancı basit telkin inanmalarından ayırmağa başlar.”(Ülken, 1973:15-16).

İlmî verilere göre çocuklukta verilen eğitimin muhteva ve kalitesi, sadece ferdin karakterini değil, toplumların, milletlerin ve devletlerin de kaderini tayin etmektedir. O hâlde, herhangi bir toplumda, tarihin herhangi bir döneminde ortaya çıkan çöküş ve yükseliş hareketleri temel eğitim safhasında çocuğa verilen bir kısım telkinlerin tabii bir sonucundan başka bir şey değildir. Bu süreçte çocuk edebiyatının rolünü de kimse inkâr edemez (Gürel, 1998:17).

2.2. Cumhuriyet Devrinde Çocuk Edebiyatıyla İlgili Sempozyumlar, Kongreler

Çocuk edebiyatıyla ilgili olarak son yıllarda birçok oturum, kurultay, kongre, sempozyum, panel ve seminer düzenlenmiştir.

Kasım ayının ikinci haftası, her yıl, dünyanın her ülkesinde, bu arada ülkemizde de “Dünya Çocuk Kitapları Haftası” olarak kutlanmaktadır. Bu hafta münasebetiyle bütün halk ve çocuk kütüphanelerimizde, çocuk yayınlardan oluşan kitap sergileri açılmakta ve çocuklarımızın en yeni, en güzel ve en faydalı kitapları tanımalarına imkân sağlanmakta, onlara kitap okuma zevki ve alışkanlığı aşılanmaktadır.

1981 yılının Atatürk’ün doğumunun 100. Yılı olması her alanda, mevcut durumun bir değerlendirmesini yapmak ve yeni atılımlara yönelmek fırsatını da ortaya çıkartmıştır. Bu çerçeveden olmak üzere, Dünya Çocuk Kitapları Haftası’nda bilimsel bir toplantı düzenlemek suretiyle çocuk yayınları ile ilgili değişik meseleleri ele alarak tartışmak ve daha nitelikli yayınlar meydana getirmenin yollarını araştırmak faydalı görülmüş olmalı ki, T.C. Kültür Bakanlığı 11-13 Kasım 1981 tarihinde Ankara’da “*Çocuk Yayınları Sempozyumu*” düzenlemiştir. Söz konusu sempozyumda yapılan konuşmalar, sunulan bildiriler ve yapılan tartışmalar, T.C. Kültür Bakanlığı tarafından 1987 yılında da kitap olarak yayınlanmıştır (*Çocuk yayınları Sempozyumu Bildiriler 11-13 Kasım 1981*, Ankara 1987, 126 s., Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Yayını.)

Bu sempozyumda beş oturumda on üç bildiri sunulmuştur. Bildiri sunanlar şunlardır: Ramazan Gökalp Arkın, Mustafa Koçoğlu, Feridettin Atatuğ, Hasan Latif Sarıyüce, Rakım Çalapala, Turgut Kavraal, Hasan Karadağ, Aysel Çağırın, Murat Yüksel, İnci San, Nilüfer Tuncer, Erkan Kırtunç, Ergun Birol.

İLESAM Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği, T.C. MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının katkılarıyla düzenlediği “*Çocuk Edebiyatı Sempozyumu ve Dünya Çocuk Kitapları Sergisi*”, Ankara’da Türk Dil Kurumunda 23 Nisan 1994 tarihinde düzenlenmiştir.

Çocuk Edebiyatı Enstitüsü’nün kurulmasına zemin hazırlamak amacıyla düzenlenen bu sempozyumda açılış konuşmasını İLESAM Başkanı Yahya Akengin yapmış, protokol konuşmalarını ise Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Prof. Dr. Reşat, Genç, Makedonya Büyükelçisi Trjan Petrovski, Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Prof. Dr. Sadık Kemal Tural yapmışlardır. Sempozyumda dokuz bildiri sunulmuştur ve tartışılmıştır (Fahri Ali,

Türkiye’de çocuk ve gençlik edebiyatı alanında büyük emekleri olan Prof. Dr. Sedat Sever’in öncülüğünde, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi işbirliğinde 20-21 Ocak 2000 tarihinde “*I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*” düzenlenmiştir. Sempozyum kitabı Prof. Dr. Sedat Sever tarafından yayıma hazırlanmıştır (*I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yayına Hazırlayan: Doç. Dr. Sedat Sever, s. 751, Ankara 2000, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını).

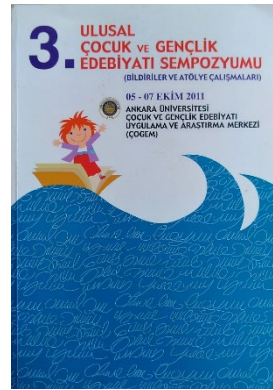
04-06 Ekim 2006 tarihinde, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından düzenlenen “*II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*”nda, çocuk ve gençlik edebiyatı olgusu; okuma kültürü edindirmenin, düşünen –duyarlı bireyler yetiştirmenin temel bir aracı olarak birçok değişkeniyle inceleme konusu yapılmıştır. Sempozyumda çağdaş gelişmeler ışığında, ülkemizde çocuk ve gençlik edebiyatının bugünkü durumunun saptanması, sorunlarının belirlenmesi ve belirlenen sorunlarına çözüm önerilerinin oluşturulması amaçlanmıştır; öte yandan, çocuk edebiyatı yazarlarının ve çizerlerinin çocuk ve gençlik edebiyatı odaklı bakış açılarını, savlarını, yaşantı ve deneyimlerini, katılımcılarla paylaşma olanakları yaratılmıştır. Böylece, sempozyuma büyük bir istekle, coşkuyla katılan öğrenci, öğretmen, anne ve babalar üç gün süren bilimsel etkinliklerin paydaşları kılınmış; her oturum, izleyenlerin yoğun katılımı ve sorularıyla etkileşimi verimli bilimsel süreçlere dönüşmüştür.

Bu sempozyumun onur konuğu Fazıl Hüsnü Dağlarca, onur yazarı Gülten Dayıoğlu’dur. TUBA Şeref Üyesi Prof. Dr. Orhan Öztürk de Sempozyumun açılış konuşması olarak “Çocukta Özerk Benliğin ve Özgür Düşüncenin Gelişimi” başlıklı bir sunum yapmıştır. Sempozyumda yüz yetmiş iki bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerden yalnızca sunulan ve yayınlanması için gönderilenler sempozyum kitabında yer almıştır (*II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri 04-06 Ekim*, Yayıma Hazırlayan: Prof. Dr. Sedat Sever, Ankara 2007, 982 s., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayını).

Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Merkezi ÇOGEM tarafından düzenlenen “*III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*” 05-07 Ekim 2011’de Ankara Üniversitesi’nde düzenlenmiştir. Sempozyumda bilimsel gelişmeler ışığında, 0-18 ve 18-24 yaşlarındaki çocuk ve gençlere seslenen edebiyat eserlerinin, ülkemizdeki dünkü ve bugünkü durumunun tespiti, sorunlarının belirlenmesi ve belirlenen sorunlara çözüm önerilerinin oluşturulması amaçlanmıştır Öte yandan, çocuk ve gençlik edebiyatının, yazar ve çizerlerin bakış açısıyla değerlendirilmesi; oturumlarda yazar ve çizerlerimizin çocuk ve gençlik edebiyatı odaklı bakış açılarını, fikirlerini, yaşantı ve deneyimlerin katılımcılarla paylaşmaları temel amaç olarak benimsenmiştir. Bu sempozyumda; çocukların ve gençlerin

okuma kültürü edinebilmesi, okumayı bir hayat tarzına dönüştürebilmesi için aileye, okula ve kurumlara düşen sorumluluklar tartışılmış, öte yandan onların düşünen, duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesinde önemli işlevleri olan edebiyat, müzik, resim, tiyatro gibi sanatsal uyarılar bilimsel düzlemde incelenmiştir.

Bu sempozyumda 178 bildiri sunulmuş ve tartışılmıştır. Bu bildirilerden 131'inin ve 21 atölye çalışmasının/sanatçı söyleşisinin yer aldığı sempozyum kitabı yayınlanmıştır (3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler ve Atölye Çalışmaları 05-07 Ekim 2011*, Yayıma Hazırlayanlar: Prof. Dr. Sedat Sever, Yrd. Doç. Dr. Canan Aslan, Suna Canlı, Burcu Çıldır, Bilge Nur Doğan, Özlem Kanat Soysal, Şuheda Önal, Sedat Karagül, Özgül İnce Samur, Ankara 2012, 1320 s., Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi ÇOGEM Yayını.). Sempozyumun onur sanatçısı ise Muzaffer İzgü'dür.

Söz konusu bu sempozyum Çocuk Edebiyatı diye başlamış çocuk ve gençlik edebiyatı diye devam etmiştir. Türkiye'de gençlik edebiyatı konusunu etraflı bir şekilde dile getirenlerden biri Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı akademisyenlerinden Prof. Nuran Özyer olmuştur. Almanlar, çocuk edebiyatını gençlik edebiyatıyla birlikte düşünmektedirler. Winfred Kaminski'nin kitabı da böyle olduğunu göstermektedir (Winfred Kaminski; *Einführung in die Kinder-und Jugendliteratur Literarische Phantasie und gesellschaftliche Wirklichkeit*, Germany 194, Juventa Verlag Weinheim und München). Türkiye'de gençlik edebiyatı konusunda Nesrin Zengin, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde gençlik edebiyatı üzerine ilk doktora tezini yapmıştır (Nesrin Zengin; *Gençlik Edebiyatı ve Eğitim Değerleri Açısından M. Necati Sepetçioğlu'nun Dünkü Türkiye Dizisindeki Tarihî Romanlarının İncelenmesi*, Ankara 2000, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesinde halen Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölünde Prof. Dr. Olarak çalışan Aliye Uslu Üstten ise Gençlik Edebiyatı adıyla bir kitap hazırlayıp yayınlamıştır (Aliye Uslu Üstten; *Gençlik Edebiyatı*, Ankara 2014, Grafiker Yayınları). Üstten,

bu çalışmasıyla; gençlik edebiyatının çocuk edebiyatının gölgesinde kaldığını, bu nedenle sınırları ve ölçütleri belirlenmiş bir gençlik edebiyatına ihtiyaç olduğunu ve her geçen gün genç kesimde okuyucu sayısının artmasıyla gençlik edebiyatının varlığını yadsıyamayacağımızı vurgulamak istemiştir.

Azerbaycan Yazıcılar Birliği, Türkiye Yazarlar Birliği ve TÜRKSÖY Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetiminin işbirliğiyle, Azerbaycan'da Kafkas Üniversitesi "*Türk Halkları Beynelhalk Uşak Edebiyatı Konresi*"ni 13-15 Kasım 2008 tarihinde düzenlemiştir. Kongreye, çoğunluğu Türkiye ve Azerbaycan'dan olmak üzere Türk Dünyasının her yerinden pek çok katılımcı iştirak etmiş ve bildirimlerini sunmuştur. 193 bildirin sunulduğu kongre kitabı yayınlanmıştır (*Türk Halkları Beynelhalk Uşak Edebiyatı Kongresi Bakı, 13-15 Noyabr Matarialler, 2 Cilt, Bakı 2008, 1021 s., Kafkas Üniversitesi Yayını*)

Bu kongrenin ikincisi 11-13 Ekim 2012 tarihinde yine Bakü'de yapılmıştır. Bu kongrede Azerbaycan Respublikası Tahsil Nazırlığı da desteklerini sunmuştur. Türkiye'den Bestami Yazgan'ın şeref misafiri olarak katıldığı bu kongrede 78 bildiri sunulmuştur. Konre kitabı yayınlanmıştır (*II. Beynelhalk Türk Halkları Uşak Edebiyatı Kongresi Bakı, 11-13 Oktyabr Matarialler, , Bakı 2012, 468 s., Kafkaz Üniversitesi Yayını*).

Türk Dünyasında kültür birliğinin ve işbirliğinin daha da geliştirilmesine yönelik olarak Türkiye başta olmak üzere Türk Devlet ve Toplulukları yeni bir uygulama olarak her yıl Türk Dünyasının farklı bir yerinde "Türk Dünyası Kültür Başkenti" seçerek orta programlar düzenleme kararı almışlardır. 2013 yılında ilk Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir seçilmiştir. "2013 Eskişehir Türk Kültür Başkenti" etkinliklerinden biri de "*I. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumu*" olmuştur. Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği'nin projesi olarak 14-17 Nisan 2014 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen sempozyuma Türkiye'den ve Türk Dünyasının pek çok yerinden bildiri sunmak için katılanlar olmuştur. Sempozyum boyunca iki de sergi düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi "*Türkiye'de Yayınlanan Eski harfli Çocuk Dergileri Sergisi*"dir. İkincisi ise "*Türk Dünyası Çocuk Kitapları Sergisi*"dir. Sempozyumda sunulan bildiriler kitap olarak yayınlanmamıştır. Ama sempozyumun sonuç bildirisi pek çok dergi ve gazetede yer almıştır. Bu sempozyumun sonuç bildirisini burada vermek istiyoruz.

I.ULUSLARARASI AVRASYA TÜRK DÜNYASI ÇOCUK EDEBİYATI YAYINCILIĞI SEMPOZYUMU SONUÇ BİLDİRİSİ

I. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumu, Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir'de, Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı, iş

birliği ile Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneğince 14-17 Nisan 2014 tarihlerinde 21 ülkeden 160 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum kapsamında imza günleri düzenlenmiş 20 yazar 17.000 kitabı imzalayarak çocuklarla buluşturmuştur.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca bugüne kadar düzenlenen Ulusal Yayın Kongrelerinde, İLESAM'ın öncülüğünde düzenlenen Çocuk Edebiyatı Sempozyumlarında Ankara Üniversitesince düzenlenen Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumlarında Türk Dünyası Yazarlar Kurultaylarında, Azerbaycan'da Kafkas Üniversitesinde Türk Halkları Çocuk Edebiyatı Kongrelerinde yapılan çalışmalar, alınan kararları ve alana yaptıkları katkıları saygı ile karşılıyor, bu etkinliklerde emeği geçenlere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sempozyum İştirakçileri;

1-Eskişehirde buldukları süre içerisinde Türk Dünyası Kültür Başkenti etkinliklerinden haberdar olan ve Türk dünyasının kültürel yakınlaşmasına "Türk Dünyası Kültür Başkenti" uygulamasının ne kadar büyük yarar sağladığını birlikte müşahede eden iştirakçiler, yıl içerisindeki tüm çalışmalar için başta Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Yönetim Kurulu Başkanı Eskişehir Valisi Sayın Güngör Azmi TUNA olmak üzere tüm emeği geçenlere şükranlarımızı bildiriyoruz.

2-Bu yıl Türkiye'de Eskişehir'de devam eden, 2014 yılında Tataristan'ın başkenti Kazan'a devredilen Türk Dünyası Kültür Başkenti faaliyetlerinin ve bu sempozyuma katılan ülkelerin çocuk dergi ve gazetelerinde ve diğer yayın organlarında duyurulmasına,

3-Birincisi, Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir'de gerçekleştirilen, Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumunun imkânlar uygun olduğu takdirde, Kazan 2014 Türk Dünyası Kültür Etkinliklerinde de düzenlenerek gelenek haline getirilmesine,

4-Vefatının 100. Yılı vesilesiyle UNESCO tarafından 2014 yılı anma programına alınan, "Dilde, fikirde, işte birlik" diyen İsmail Gaspıralı'nın hayatı ve fikirlerinin başta Türk Dünyasında olmak üzere, bütün dünyada daha iyi tanınması için çocuk edebiyatçıları ve yayıncılarınca da çabaların yürütülmesine, kütüphanelerimizde de Gaspıralı programları ve sergilerinin düzenlenmesine,

5-Türk Dünyası Kütüphaneciler Birliği "TÜRKBİR" in kurulmasına,

6- Türk Dünyasındaki okul kütüphanelerine işlerlik kazandırılmalı ve bu kütüphanelerin basılı, sesli ve görüntülü yayın koleksiyonları zenginleştirilmeli, Türkçe ve edebiyat derslerinin bu mekânlarda işlenmesine,

8- Türk Dünyasında yayınlanan eserlerin araştırmacıların istifadesine sunulması için Türk Dünyası başkentlerinde Avrasya İhtisas Kütüphaneleri ismiyle kütüphaneler kurulmasına ve bu kütüphanelerin birbirleriyle iletişim halinde olmasına,

9-Çocuk kütüphanelerinde ve kütüphanelerimizin çocuk bölümlerinde görevlendirilecek personel, mutlaka kütüphanecilik bölümü mezunu olmasına,

10- Okul öncesi kütüphanelerinin sayılarının artırılmasına ve mevcutlarının dünya standardı seviyesine getirilmesine,

11- Çocuk kütüphanelerinin koleksiyonlarını zenginleştirirken çocuğa görelilik ilkesinden ve çocuk edebiyatından taviz verilmemelidir. Çocuk kütüphaneleri koleksiyonlarının zenginleştirilmesi için kitap ve diğer materyalin alımı aşamasında sahasının uzmanı olanlardan kurulan kurullar oluşturulmasına,

12- Matbu, elektronik, sesli ve görüntülü yayıncılıkta çocuk kütüphanelerinin, çocuk yayınlarının, filmlerinin, çocuk oyunlarının, bilgisayar oyunlarının tanıtımları yapılmasına,

13- Türk Dünyası Çocuk Oyunları Atlası hazırlanması ve bu yapılırken bütün Türk dünyasından coğrafya olarak genişliğine, tarih olarak derinliğine, tarih olan ve tarihi olan bütün çocuk oyunlarımızın tarama ve derlemeleri yapılmasına,

14- Türk Dünyasının çocuk oyunlarının tarih olanlarının Oyun ve Oyuncak Müzelerinde bütün materyalleriyle sergilenmesine, tarihî olanlarının modernize edilerek çocuklarımızın beğenisine sunularak devam ettirilmesine, çocuklar tarafından zevkle oynanır hale getirilmesine,

15- Türk Dünyasının çocukları için bizim değerlerimizi öne çıkaran, şiddet, saldırganlık ve cinsellik içermeyen çocuk bilgisayar oyunlarının hazırlanmasına,

16- Türk Dünyasının kahramanlarının, tabiat ve kültür varlıklarının çocuk edebiyatı kahramanlarımızın pul, oyuncak, rozet, kravat iğnesi gibi materyallere işlenmesine, Türk Dünyasının çocuklarının bu sahada yabancı kültürlerin saldırılarından korunmasına,

17- Çocuk Edebiyatı dersinin Türkiye başta olmak üzere bütün Türk devlet ve topluluklarında, üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde formasyon derslerinden biri olarak okutulmasına,

18- YÖK'ün Çocuk Edebiyatı Ana Bilim Dalını Doçentlik ve Profesörlük alanlarından birisi olarak kabul edilmesine,

19- Çocuk Edebiyatının üniversitelerimizde Türkçe Bölümlerinde bir ana bilim dalı olarak yer almasına,

20- Çocuk Edebiyatı sahasında yüksek lisans ve doktora programlarının açılmasına,

21- Bu tür sempozyumlarda bir akşam Türk Dünyası çocuk edebiyatı çocuk şairleri ve şiiirleri gecesinin düzenlenmesi ve bu gecenin kayıtlarının CD halinde çoğaltılarak katılımcılar maharetiyle bütün Türk dünyası çocuklarının beğenisine sunulmasına,

22- Türk Dünyası Yayıncılar Birliğinin kurulmasına,

23-Avrasya Kütüphaneciler Birliği tarafından her yıl Ankara'da 23 Nisan'ı içine alan hafta Türk Dünyası Çocuk Yayınları Fuarının düzenlenmesine,

24- Türk Dünyası Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliğinin kurulmasına,

25- Türk Dünyası Çocuk yayınlarının kâğıt kalitesi, cilt ve sayfa düzeni, grafik, tasarım, mizanpaj, görsellik ve kullanılan mürekkep açısından çocuğa görelikten taviz verilmeden hazırlanması ve yayınlanmasına,

26- Çocuk edebiyatı yayıncılığında devletlerimizin yayını ve yayıncılığı desteklemesine,

27-23 Nisan Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Ödülleri adıyla bir geleneğin başlatılmasına,

28- Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Klasiklerinden bir seçki yapılarak bu listedeki eserlerin başta Türkiye olmak üzere, bütün Türk devlet ve topluluklarında karşılıklı olarak yayımlanarak çocuklarla buluşturulmasına

29- Avrasya Kütüphaneciler Birliği tarafından Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı klasikleri seçkisinin projelendirilmesine,

30- Türk Klasiklerinin değişik yaş grupları için uyarlanarak çizgi roman, resimli kitap, çizgi filmlerinin yapılmasına, tiyatro eserleri olarak sahnelenmesine ve dizi filmlerinin yapılmasına,

31- Türk Dünyası destanlarının çizgi roman ve çizgi filmlerinin yapılması hatta bu destanların yaşayan parklar halinde tabiata nakşedilmesine,

32- Türk Dünyası çocukları için tarih olan ve tarihi olan kültürel değer ve kahramanlarımızdan hareketle çizgi film, çizgi roman kahramanları yaratılması, bizim ve dünya çocukları için marka değeri olan yeni kahramanlar, karakterler oluşturulmasına

33- Türk Dünyası atasözleri ve deyimler sözlüğü hazırlanarak bu sözlerin hikâyeleri ile birlikte çocuk yayınları haline getirilip ayrıca kitap halinde ve çizgi film halinde çocuklarımızla buluşturulmasına,

34- Türk Dünyasının çocuklarını hep birlikte kucaklayarak yakınlaştıracak, Türk dünyası çocuk edebiyatı dergisinin çıkartılmasına,

35- Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Araştırmaları adıyla bir akademik derginin yayınlanmasına,

36- Türk Dünyası Masal Atlası hazırlanmalı, bu atlasta yer alan masalların çocuklar için uyarlanıp farklı baskıları yapılarak çocuklarımızla buluşması sağlanmalı,

37- Türk devlet ve topluluklarında derleme kanunlarında yeni bir düzenleme yapılarak buralarda basılan çocuk yayınlarının karşılıklı olarak Türk devlet ve topluluklarının milli kütüphanelerine yayınından sonraki ilk üç ay içinde ulaştırılmasına,

38- Türk Dünyası Çocuk Yayınları Kılavuzu hazırlanıp yayınlanmasına ve dört aylık periyotlarla yeni yayınların aynı mantık ve teknikle incelenip değerlendirilmesini içerecek şekilde bu kılavuza devamlılık kazandırılmasına,

39- Çocuk yayıncılarının çocuk edebiyatını bilen editörlerle çalışmasına,

40- Çocuklarımızın kullandıkları ders araç ve gereçlerinde çocuk edebiyatı metinleri öncelikle tercih edilmeli, çocuk kitaplarının da fiziki özellikleriyle çocuğa görelikten taviz vermemesinin sağlanmasına,

41- Engelli çocuklar için yayıncılık konusunu çocuk edebiyatının bir parçası olarak düşünüp bu çocuklar için de kaliteli çocuk yayınları yapılmasına,

42- Türk Dünyası çocuklarının kukla ve özellikle karagöz başta olmak üzere gelenekli Türk tiyatrosunun bütün verimleriyle tanışmalarının sağlanmasına, bunların çocukların sadece

seyredip eğlenecekleri değil, meşgul olmaları da gereken alanlar olmasına, bunları aynı zamanda eğitim öğretim ve engellilerde iyileştirme aracı olarak da kullanmasına,

43- Türk Dünyası çocuk dergilerinin, yayıncılarının bilgi birikimlerini ve ürettiklerini elektronik ortamlarda paylaşmalarına,

44- Türk Dünyası çocuk edebiyatı ihtisas kütüphanesi kurulmasına,

45- Bütün Türk devlet ve topluluklarının dünya telif hakları anlaşmasına katılmasına,

46- Çocuk edebiyatçılarının telif hakları mağduriyeti yaşamalarının önüne geçilmesine

47. Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Tarihi yazılmasına

48- Türkiye ve Türkiye dışında yayınlanmış olan eski harfli süreli yayınların ve diğer yayınların bugünün çocuk edebiyatçıları tarafından incelenebilmesi, kaynak olarak kullanılabilmesi için bu yayınların yeni harflere aktarılmasının peyderpey yapılarak yayın haline dönüştürülmesine,

49- Türk Dünyasının değerlerinin tespit edilerek değerler eğitimi ve karakter eğitimi açısından çocuk edebiyatlarımızca eserlerinde işlenmesine,

50- Çocuk yayınlarında kullanılan dilin kendi ana dilimiz olması konusunda titiz davranılmasına,

51- Türk Dünyası çocukları arasında arkadaşlık bağlarının pekiştirilerek devam ettirilmesine, Türk dünyasının milli ve manevi günlerinde karşılıklı olarak tebrikleşmeleri ve kitaplar gönderilerek hediyeleşmelerinin sağlanmasına,

52- Çocuk yayıncılarının bir ekiple çalışmasına ve bu ekipte çocuk edebiyatçıları, çocuk gelişimcileri, pedagoglar, teologlar, sosyologlar, yazarlar, çizerler ve ressamaların mutlaka yer almasına, hatta bu ekibin eserin yayın haline dönüştürülmesi aşamasında zaman zaman bir araya gelmesine,

53- Türk Dünyasında demokrasi hareketlerin yerleşmesi ve kökleşmesinde Türk dünyası çocuk edebiyatçılarının daha yakın temas halinde bulunmasına,

54- Türk –İslam dünyası başta olmak üzere bütün dünyada insan hakları ihlalleri ve çocuk hakları ihlalleri konusunda Türk Dünyası çocuk edebiyatçılarının duyarlı olmasına ve bu hususlarda Türk dünyasında yaşananlarla ilgili (Karabağ, Balkanlar, Doğu Türkistan, Kafkaslar, Kırım, Suriye, Irak...) dünyanın dikkatini çekmek hususunda birlikte hareket edilmesine,

55- Çocuklar için hazırlanacak yayınlar, mahalli ve milli kültürümüzü öğretmenin yanı sıra evrensel kültür birikimine ilişkin güzellikleri aktaracak erdem, insan sevgisi, dürüstlük, doğruluk, iyilik, acıma, barış, yardımlaşma anlayışı, tabiat ve çevre sevgisi, yaşama sevinci vb gibi insani değerlerin çocuğun beğeninde ve imgeleminde yerleşmesini sağlayacak yetkinlikte ve nitelikte olmalıdır. Böylelikle söz konusu yayınların Türk kimliği taşıdığı bilincine ulaşan çocuğun aynı zamanda dünya vatandaşı olduğunun bilincine de ulaşmasını sağlamasına,

56- Türk devlet ve akraba topluluklar başta olmak üzere bütün dünyada farklı lehçe ve dillerde basılmış olan çocuk edebiyatı üzerine hazırlanmış kitaplardan dikkatli bir seçim

yapılarak bir dizi oluşturulmalı ve bu kitaplar, Türkçeye aktarılıp, çevrilip yayınlanarak çocuk edebiyatçıları ve yayıncılarının bilgi dağarcığının zenginleşmesinin sağlanmasına,

57- Türk dünyası çocuk edebiyatı yazar, ressam, akademisyen, yayıncı ve kütüphanecilerinin başta Türk dünyası olmak üzere bütün bir dünyada meslektaşları ile tanışmaları, bilgi ve görgülerini artırmaları amacıyla geziler ve tatil programlarının düzenlenmesine,

58- Türk dünyasının çocuk edebiyatçıları; kendisi de bir kültür unsuru olan dilin iyi bir kültür taşıyıcısı gerçeğini unutmamalı, Türk vatanının sınırlarını Türkçenin belirlediğini bilerek çocuklar için ürettikleri yayınlarda (matbu ve sesli) Türkçeyi bütün güzelliği ve imkânlarıyla doğru bir şekilde kullanmaya özen göstermesine ve özellikle katil diller konusunda uyanık olmasına,

59- Çocuk yayınlarda kapakta eserin hangi yaş grubuna hitap ettiğini mutlaka belirtilmesine, eserin içeriğinin ve fiziki özelliklerinin de kapakta belirtilen yaş grubuna uygun olmasına,

60- Bütün bu çalışmaları hakkıyla yürütebilmek, siyasete ve kapitale kurban etmemek için millî hedeflere ve ortak insanlık ideallerine pratikte ve akademik manâda hizmet edecek bir Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü kurulmalı ve bu enstitünün bütün Türk devlet ve topluluklarında teşkilatlanarak amacına uygun çalışmalara bir an önce başlamasına,

*

Çocuğu, çocuk edebiyatını, çocuk kütüphaneciliğini ve çocuklar için yayıncılığı ciddiye aldığımız ve önemseydiğiniz için hepimize teşekkürlerimizi sunuyoruz. Yeni bilgi şölenlerinde tekrar bir araya geldiğimizde bugün burada kararlaştırdığımız hususların pek çoğunun hayata geçirilmiş olduğunu görebilmek ümidiyle I. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu düzenleme heyeti adına hepimize saygı ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Türkiye ve Türk Dünyası başta olmak üzere bütün çocuk severlere ve kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti

17 Nisan 2014

İmzalayanlar:

Mustafa Çalışkan (Türkiye)

Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği Başkanı (Proje Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel

Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği Genel başkanı (Proje Danışmanı)

ve diğer katılımcılar

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlar Birliği Derneği, 2014 yılından beri “*Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*” düzenlemiştir. Birincisini İstanbul’da 24-25 Ekim

2014 tarihinde, ikincisi olan, IX. Sempozyumu da 21-23 Ekim 2022 tarihinde Erzurum'da düzenlenmiştir. Söz konusu bilgi şölenlerinde sunulan bildirilerin her biri ayrı ayrı kitap halinde yayınlanmıştır. Merak edenler bu kitaplara derneğin sitesinden ulaşabilirler.

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği tarafından 2014 yılından beri düzenli olarak her yıl ekim ayında yapılan Uluslararası *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* bu yıl 20-21 Ekim 2023 tarihlerinde Rusya Federasyonu Bilim ve Yüksek Eğitim Bakanlığı, Tataristan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, Tataristan Kazan (Volga) Federal Üniversitesi, Tataristan Cumhuriyeti Yazarlar Birliği ve Gazi Üniversitesi ile ortaklaşa Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da yapılacaktır. Tataristan'da 2023 yılı Ulusal Kültürler ve Gelenekler Yılı ilan edildiğinden bu yılki sempozyumun ana teması “Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Dil, Kültür ve Gelenekler: Tarih, Şiir, Kalkınma Stratejileri” olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Tataristan Cumhuriyeti halk şairi Robert Minnullin'in 75. doğum yıldönümü nedeniyle Robert Minnullin'le ilgili başlıklara da yer verilecektir.

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlar Birliği Derneği ayrıca “25 Ekim 2015 tarihinden beri 21 Ekim 2018 tarihine kadar her yıl “*Türk ve İslâm Dünyası Çalıştayı*” da düzenlemiştir..

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırma Enstitüsü, kuruluşunun 30. Yılı anısına “*I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu*” düzenledi. 17-18 Kasım 2022 tarihinde düzenlenen sempozyumun açılış konuşmasında Çocuk Vakfı Başkanı Mustafa Ruhi Şirin, Türk Dünyası için çocuk edebiyatı çalışmalarının önemine değinirken madde madde bu konuda yapılması gerekenleri anlatarak ortaya bir yol haritası koymuştur. 12 ülkeden 27 araştırmacının katıldığı bu bilgi şöleninde Türk Dünyasının çocuk edebiyatı farklı yönleriyle ele alınmıştır. Bu doğrultuda, Türk Dünyası çocuk edebiyatı çalışmaları alanındaki kuram, tema, çocuk edebiyatı araştırmaları tarihi, çocuk edebiyatının mahiyeti, çocuk edebiyatında türler ve süreli yayınlar gibi konulara dikkat çekilmiştir. Bilgi şöleninin değerlendirme konuşmalarını Doç. Dr. Atif Akgün ve Doç. Dr. Zeki Gürel yapmıştır. Bilgi şöleninin kitabı da yayınlanmıştır (*I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Bildiriler Kitabı*, Editörler: Ferah Türker İlter, Atif Akgün, Şima Doğan, 283 s., İKSAT yayını.). Sempozyumda yaptığım değerlendirme konuşmamı dikkatlere sunmak isterim:

Şol gökleri kaldıranın
Donatarak dolduranın
Ol! Deyince olduranın
Doksan dokuz adıyla...

Sayın başkan, muhterem hazirun hepinizi saygılarımla selamlıyorum.
Dünyada savaş tamtamlarının çalındığı bir süreçte; Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi, 9. zirvesini 11 Kasım 2022 tarihinde Özbekistan'ın tarihî şehri

Semerkant'a gerçekleştirdi. "Türk Medeniyeti İçin Yeni Dönem: Ortak Kalkınma ve Refaha Doğru temasıyla toplanan Türk Devlet başkanlarına Özbekistan'ın cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ev sahipliği yaptı. Bu tarihi adımın hemen ardından I.Uluslararası TÜRK DÜNYASI ÇOCUK EDEBİYATI SEMPOZYUMU düzenlemiştir bulunuyoruz. Bu ne anlamlı bir mesaj ne mübarek bir tevafuktur.

T.C. Ege Üniversitesi rektörümüz sayın Prof. Dr. Necdet Budak'ın şahsında üniversitemizin bu etkinliğine emeği geçenlere, TÜRKSOY'a ve Çocuk Vakfı'na bu anlamlı ve önemli bilgi şöleni için teşekkür ediyoruz. Açılış oturumunda konuşan Prof. Dr. Fikret Türkmen hocamız ve Çocuk Vakfı Kurucusu, kültür ve sanat adamı, çocuk edebiyatçısı Mustafa Ruhi Şirin, çocukluğun, çocuk edebiyatının önemine ve Türk Dünyasının bütünlüğüne yaptıkları vurgu da bu anlamlı etkinliğin önemini ortaya koymuştur.

Çocuk Vakfı'nın 1994 yılında projesini hazırladığı Çocuk Edebiyatı Okulu'nun Gerekçesi kısaca şöyle belirlendi:

"Bir ülkede okur yetiştirmenin temel ölçütü ana dil öğretimidir. Ana dil öğretiminin etkili kaynağı ise çocuk edebiyatıdır. Türkiye ana dili öğretiminde önemli birikime sahip bir ülke. Okuma-yazma alışkanlığı kazandırma başarısı açısından da dünya ülkeleri arasında ilk sıralarda. Buna karşın okur yetiştiremeyen bir ülke durumunda. Neden? Kısaca dört neden sıralanabilir: Türkçe ve edebiyat öğretiminin amacı ve işlevi okur yetiştirmekten yoksundur, bir. Okul öncesi, ilköğretim birinci ve ikinci kademe ve orta öğretim düzeyinde çocuk ve ilk gençlik kitaplarından yararlanma anlayışı gelişmemiştir, iki. Türkiye'nin ülke ölçekli okuma alışkanlığı kazandırma öngörüsü yoktur, üç. Türkiye, iletişim ortamı kuşatması karşısında yazı kültürü ve görsel kültür birbirine karşı değil, birbirini tamamlayıcı yönde değerlendiren eğitimbilim ve iletişim kuramlarından yararlanarak okuyan toplum ülküsünü gerçekleştirme idealini ortaya koyamamıştır, dört. Neden? Türkiye'nin okuma alışkanlığı gerçeği okumama alışkanlığı gerçeğidir. Çünkü Türkiye'de okuma alışkanlığı sorununun sahibi yoktur. Okuyan Türkiye köklü ve kalıcı kültür politikasıyla gerçekleşebilir. Türkiye'nin okuyan bir topluma dönüşmesi için ise iki ana sorunun sorulması gerekir: Bir: *Neden okumuyoruz?* İki: *Okuyan bir toplum hâline nasıl gelebiliriz?* Bu soruların cevabı ise kitaba ve okumaya yönelik bir zihniyet değişimini amaçlamadıkça bireyin ve toplumun dönüşümü ertelenmiş olacaktır. Çocuk Vakfı'nın öncelikli kuruluş amaçlarından biri de çocuklara okuma alışkanlığı kültürü kazandırmaktır. Çocuğun temel yararı doğrultusunda gelişme hakkının gerçekleşmesi nitelikli eğitimle mümkündür. Bebeklik döneminden başlayarak çocukluğun bütün evrelerinde dil, bilişsel, kişilik gelişimi yanında sosyal, kültürel ve toplumsal gelişimi biçimlendiren temel beslenme kaynağı ise hiç kuşkusuz edebiyat ve sanat değeri olan nitelikli çocuk kitaplarıdır. Okuma becerisi kazanmış, okuma ilgileri gelişmiş, duyarlı, okuduğunu anlayan, seçici, okuduğu üzerinde düşünen, önyargısız, eleştirel okuma yapabilen kuşaklar yetiştirme çabası anne-babanın, örgün ve yaygın eğitimin, toplumun ve Devlet'in ortak görevi olmadıkça okuma-yazma düzeyinde bir toplum görüntüsü devam edecektir."

Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu'nun öncelikli amaçları ise şunlardır:

“Okuma alışkanlığı becerisi kazanmış bireyler yetiştirmek amacıyla okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kültürünün yaygınlaştırılması için, örgün ve yaygın eğitimde edebiyat ve sanat değeri olan nitelikli kitaplardan yararlanılması yönünde bilimsel araştırmaların yapılması ve desteklenmesi; sesli, görüntülü ve basılı yayın yanında çocuğa, anne-babaya ve öğretmene yönelik kılavuz kitaplar, dergiler ve raporların hazırlanması ve yayımlanması; çağdaş okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatımıza yeni isimler kazandırmak amacıyla yazar, çizer ve yayıncıları özendirici çalışmaların gerçekleştirilmesi; çeviri çocuk edebiyatı sorunlarının çözümüne katkı verilmesi; Türk okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatının dünya dillerine çevrilmesi için proje hazırlanması ve yürütülmesi; şehir ve ülke ölçekli sosyal ve kültürel sorumluluk projeleri, okuma alışkanlığı programları ve etkinlikleri düzenlenmesi; okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kültürünün bütün bileşenlerine yönelik atölye çalışmaları, seminer, sergi, fuar, kurultay, ulusal ve uluslararası kongre düzenlenmesi; *Bebek, Okul Öncesi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kütüphanesi*'nin (ihtisas kütüphanesi) ve ile resimli Çocuk Kitapları Müzesi'nin kurulması Çocuk Vakfı *Çocuk Edebiyatı Okulu*'nun öncelikli kuruluş amacıdır.”

Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu 1996 yılında başlattığı “Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi”nin amacını 2007 yılında şöyle güncelledi: “Türk çocuk ve gençlik edebiyatının dil, edebiyat, sanat değeri yüksek seçkin örneklerinin dünya dillerine çevrilmesi, yayınlanması, tanıtılması ve çocuklarla buluşturulması bu projenin öncelikli amacıdır.” Proje kapsamında 30 yazarın çocuk ve gençlik edebiyatı kitapları 25 dil çevresinde tanıtıldı ve 70 kitap TEDA Projesi desteğiyle Almanca, Arapça, Farsça, Korece, Macarca, Moğolca, Özbekçe, Nepalce, Uygurca dillerinde yayınlandı.

Bu bilgi şöleninde 5 oturumda 29 bildiri sunulmuş ve tartışılmıştır. Bilgi, birikim ve araştırmalarını bizimle paylaşan tebliğ sahiplerine ve tartışmalara katkı sunanlara da hasseten teşekkür ediyoruz. Ev sahibi Türkiye’den 9, Azerbaycan’dan 6, Kırgızistan ve Kazakistan’dan 2’şer bildiri sunulmuştur. Irak, Karakalpakistan, Özbekistan, Yakutistan, Litfanya, Bulgaristan, Altay Cumhuriyeti, Hakasya, Tataristan’dan ise birer bildiri sunulmuştur. Bazı bildiri sahipleri, sağlık veya teknik sebeplerle bildirimlerini sunamamışlardır. Bu bildiri sahiplerinin bildirimlerinin tam metinlerini en kısa zamanda düzenleme kuruluna iletmeleri gerektiğini de burada belirtmeliyiz çünkü bu bilgi şöleninde sunulan bildirimler en kısa zamanda kitap olarak yayınlanacaktır. Söz konusu bu yayının Türkiye’de ve diğer Türk devletleri ve topluluklarında çocuk edebiyatı sahasında çalışanlar için iyi bir kaynak olacağını da ümit ediyoruz.

Bu bilgi şöleninde Türkiyeli bazı araştırmacıların, Türkiye dışındaki Türk çocuk edebiyatlarından bahsetmiş olmaları ayrıca önemlidir Çünkü Türkiye, Türk Dünyasını ve edebiyatını bir bütün olarak görüp kabul ettiğini böylece ortaya koymuştur. Bu bakış açısının bütün Türk Devletlerinde ve topluluklarındaki akademisyenlerin ve araştırmacıların da hareket noktasını oluşturmasını bekliyoruz ve umuyoruz. Gönül istiyor ki, bu bilgi şöleni devam ettirilsin ve yeni buluşmalarda Bütün Türk devlet ve topluluklarından temsilciler sunum yapsınlar ve Türk Dünyasının ele alınmadık bir köşesi kalmamasın.

Şimdi yeri gelmişken bir teklifte de bulunmak istiyorum: *Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu*, her sene Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak seçilen yerde bu etkinlikler çerçevesinde düzenlenerek geleneksel hale getirilerek devam ettirilmelidir. Eğer Türk Dünyasının birliği diye bir amacımız ve hedefimiz varsa bu olmazsa olmazlarımız arasında sayılmalıdır. Tarihi ve kültürel zenginlikleriyle bilinen Azerbaycan'ın Şuşa şehrinin 2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edildiğini biliyoruz, vakit geçirilmeden II. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu'nun Şuşa'da yapılması için harekete geçilmeli ve çalışmalara başlanmalıdır. 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de biz 2014 yılında böyle bir şölenin I.’ incisini yapmıştık ama arkası gelmedi, NİYE?

Türk Devletleri Teşkilatının kurulduğu ve fiili olarak çalışmalarını yaptığı bugünlerde böyle bir bilgi şöleninin yapılması; Dili bir, gönlü bir Türk Dünyasının birliğine, Türk Dünyasının aydınlık geleceğine işaret etmesi bakımından önemlidir. Türk Devletleri Teşkilatı, bağımsız Türk Devletleri ile sınırlı kalmamalı, henüz bağımsız olamamış Türk topluluklarında öncelikle insan hakları ihlallerini gidermek için adımlar atılmalıdır.

Türk Dünyasında yetişen yeni nesiller; kendisiyle, ailesiyle, devletiyle, milletiyle, tarihiyle, Yaratanıyla barışık ve ortak insanlık ideallerini özümsemiş fertler olarak millî ülkümüz KIZILELMA’YA doğru emin adımlarla yürüyeceklerse bu ancak çocuk edebiyatı sahasında yapılacak ilmi, millî ve insanî zemindeki Türkçe çalışmalarla mümkün olacaktır.

Unutmayalım ve unutturmayalım ki; “Türk Dünyası” kavramı siyasî bir söylem ve kavram olarak kalmamalıdır. Çünkü Türk Dünyasının birleşmesi; Gaspıralı İsmail’in 1900’lü yılların başında ortaya koyduğu “Dide, fikirde, işte birlik” fikrinin gerçek olması demek, dünyanın beline sarılmış bir emniyet ve barış kuşağı olacaktır. Tarih bunun şahididir. Dün böyleyse yarın da böyle olacaktır. Onun için Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı çalışmalarının gündelik siyasete kurban edilmeden, vakit geçirilmeden ele alınarak yapılması gerekenlerin yapılmasına bugünden daha başlanmalıdır, yarın geç kalmış olabiliriz.

Bu çalışmaların bir geçmişi var, o geçmişi de burada hatırlatmama müsaade ediniz. Türk Dünyası çocuk edebiyatları resmî olarak ilk defa I. Ve II. Çocuk Edebiyatı Sempozyumlarında gündeme gelmiştir. 23 Nisan 2004 tarihinde Ankara’da Türk Dil Kurumunda yapılan I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu, İLESAM Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği, tarafından, T.C. M.E. B. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı’nın katkılarıyla düzenlenmiştir. Bu bilgi şöleninde Makedonya Türklerinden Fahri Ali, “Makedonya Çocuk Edebiyatı” konulu bir bildiri sunmuştur (Gürel, 1995: 22-26). II. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu da yine aynı yerde ve aynı kurumlar tarafından 30 Nisan 1995 tarihinde düzenlenmiştir. Bu bilgi şöleninde Türk Dünyasından Tataristan’dan Renat Muhammedi “Tataristan’da Çocuk Edebiyatı”, Kıbrıs Türkü olan ama İngiltere’de Londra’da yaşayan Osman Türkay da Batı’da Çocuk Edebiyatına Yaklaşımlar ve Çocuk Şiirleri Üzerine” başlıklı birer bildiri sunmuşlardır (EK-1).

6-7 Kasım 1996’da Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de Cumhurbaşkanımız Sayın Haydar Aliyev’in başkanlığında ve himayelerinde düzenlediğimiz 3. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı’nın sonuç bildirisini dikkatlerinize sunmak isterim (EK-2)

Türkiye’yi temsilen katıldığım bu kurultayda ben, “Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsüne Doğru” başlıklı bir bildiri sunmuştum. Türkiye’ye döndükten sonra; konu ile ilgili bir dosya hazırlamış ve Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel ile Güniz Sokaktaki bürosunda bu konuda iki saate yakın bir görüşme gerçekleştirerek “Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü Dosyasını” kendilerine takdim etmiştim. Bu kurultayın sonuç bildirisininin 6. Maddesinde kararı alınan TÜRK DÜNYASI ÇOCUK EDEBİYATI ENSTİTÜSÜ’NÜ hâlâ kuramadık, NİÇİN? (Gürel, 2014:17-38).

Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de; 12-13 Kasım 2008’de I.’incisi, 11-13 Kasım 2012’de de II.’si düzenlenen *Uluslararası Türk Halkları Çocuk Edebiyatı Bilgi Şölenini*, 14-17 Nisan 2014 tarihinde; 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de düzenlenen *I. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumu* takip etmiştir. Bu bilgi şölenlerinde sunulan bildirilerden, yapılan tartışmalardan ve sonuç bildirilerine yansıyan alınan kararlardan ne kadar haberdarız? (EK-3) Söz konusu kararların ne kadarını hayata geçirebildik? Türk Dünyası çocuk edebiyatıyla ilgili bu kararlarımızı uygulamaya geçirmemiz noktasında kim veya kimler engel oluyor? Amerika mı, Rusya mı engel oluyor? Bizlerin bu konulardaki duyarsızlığımıza söylenecek lafımız yok mu?

İki gündür devam eden bu anlamlı ve güzel etkinlik *I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu*, işte böyle bir geçmişin üzerine yapılmış ve bina edilmiştir. Bu bilgi şöleniyle konunun hayatî önemi bir daha vurgulanmış ve ortaya konmuştur, emeği geçen herkese, her kurum ve kuruluşa alenen teşekkürü bir borç biliriz. İnşallah mesaj, ilgili ve etkili yerlere, makamlara ulaşır da harekete geçeriz diye düşünüyorum.

Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı ile ilgili neleri mutlaka vakit geçirmeden yapmalıyız sorusunu da maddeler halinde cevaplandırmak isterim:

1. Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü mutlaka kurulmalıdır.

İLESAM Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği'nin, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile birlikte düzenledikleri I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu, 23 Nisan 1994 günü Türk Dil Kurumu'nda yapılmıştı, bu bilgi şöleni çerçevesinde bir de Dünya Çocuk Kitapları Sergisi açmıştık. Benim bu bilgi şölenindeki bildirimim başlığı "Çocuk Edebiyatı Enstitüsü Kurulması Üzerine" idi (Gürel, 1995:92-123) Sempozyum sonrasında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde böyle bir enstitünün kurulması için 21 Haziran 1994 tarihinde bir dilekçe ile müracaat edilmiş, dilekçemize; "Söz konusu dileğiniz konu ile ilgili çalışmalarda dikkate alınacaktır" diye yirmi dokuzuncu gün (20 Temmuz 1994 tarih ve B.08.0.TTK.0.01.02.03 sayı) cevap verilmiştir (Gürel, 1995:179). O günden bugüne geçen zaman içinde hâlâ dikkate alan olmadı, bekliyoruz (!).

2. Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Tarihi yazılmalıdır.

Dili bir, gönlü bir insanlar, insanlık için Türk Dünyası için çalışmak; ama çok çalışmak mecburiyetindeyiz. Bu çalışmalarımız çocuk merkezli olmalı ve çocuk edebiyatına odaklanmalıdır. Böyle olmasında çok büyük faydalar vardır.

"Gerek Türkiye'de gerekse Türk Dünyasında, biyografi ve bibliyografyaya boğulmamış, edebiyat tarihi ile kültür ve medeniyet tarihi ayrımını yeterince yapmış olmak şartıyla, edebî eserleri esas alan bilgi, zihniyet, iman, zevk tabakalarına ait ürünlerin tarihi henüz yazılmamıştır." Bu işin Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Tarihi olarak yapılması da vakit geçirilmeden yapılmalıdır.

Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı tarihinin niçin ve nasıl, kimlerle ve hangi muhteva ile yazılması gerektiğini, bugüne kadar hangi çalışmaların yapıldığını, gelinen noktayı merak edenler için bu konuda daha önce sunduğumuz bir bildirimizin olduğunu söylemekle yetinelim (Gürel, 2014:75-88).

3. Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Seti hazırlanıp bütün Türk Dünyasında çocuklarımızın bu seti okumaları, üzerinde çalışıp tefekkür etmeleri sağlanmalıdır.

Bu konuyu; 23 Nisan 1994'de düzenlediğimiz 1. Çocuk Edebiyatı Sempozyumunda ilk defa gündeme getirmiştik (Gürel, 1995:108-109). Daha sonra aynı konuyu 8-10 Aralık 1994'de Ankara'da düzenlenen 2. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayındaki bildirimizde de gündeme getirmiştik:

"Hemen şimdi burada bulunan Türk Dünyası temsilcileri en az beşer tane çocuk kitabı ismi tespit etmeli ve bu kitaplardan oluşacak bir set Türk Dünyası için yayınlanarak II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı'nın hediyesi olarak bütün Türk Dünyasının çocuklarına dağıtılmalıdır. Bu konuda ilk adımı da T.C. Millî Eğitim Bakanlığı atmalıdır diye düşünüyoruz." (Gürel, 1998:498-499).

T.C. Kültür Bakanlığının 16-19 Aralık 1998 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği Dördüncü Ulusal yayın Kongresindeki 5. Komisyon "Çocuk Gençlik ve Özürlülere Yönelik Komisyonu". Benim başkanlığını yaptığım komisyonun kongreye sunduğu raporun 34. Maddesi bu konuyla ilgiliydi:

“34. Çocuk ve gençlik yayınlarında Türk Dünyasının edebiyat eserlerine de yer verilmelidir. Bunun içinde:

- a. Türk Dünyası çocuk dergisi çıkartılmalı,
- b. Türk Dünyasından çocuk kitapları Türkiye’de de yayınlanmalı,
- c. Türkiyeli sanatçıların eserlerinin Türk Dünyasında yayınlanması, tanıtımı ve dağıtımı yapılmalıdır,
- d. Yapılacak kültür anlaşmaları çerçevesinde Türk Dünyasında çocuk ve gençlik yayınları konusunda ortak hareket edilmelidir (Gürel, 2001:198).

2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de 14-17 Nisan 2014’te düzenlediğimiz 2. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumunda da aynı konu gündeme getirilmiş ve sonuç bildirisine 27.Madde olarak dâhil edilmiştir (Bakınız EK-3)

4.Üniversitelerimizde okutulan Çocuk Edebiyatı derslerimizde en az iki hafta Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı konusu anlatılmalıdır.

Türkiye’de liselerde ve yükseköğretimde ilgili bölümlerin dersleri arasında yer alan çocuk edebiyatı derslerinde Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı konusu da mutlaka yazar ve eser örnekleriyle işlenmelidir. Bu konuda T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğünün görevlendirmesi ile 1995 yılında, Anadolu Öğretmen Lisesi Çocuk Edebiyatı dersi öğretim programı hazırlamıştık, bu programa Türk Dünyası Çocuk Edebiyatını bir ünite olarak koymuştuk. (MEB, 1997:57-77). Bu program çerçevesinde yazılan ders kitaplarında istenilen kadar olmasa da Türk Dünyası çocuk edebiyatları yer almıştı. Ama üniversitelerimizde lisans seviyesindeki çocuk edebiyatı derslerinde Türk Dünyası çocuk edebiyatı konusu anlatılmamaktadır. Bu konuda meraklı olanlar alanla ilgili ders kitabı olarak hazırlanıp yayınlanan eserlere bakarlarsa eksikliği göreceklerdir.

Ben, lisans seviyesinde verdiğim çocuk edebiyatı derslerimde Türk Dünyası çocuk edebiyatını yeri geldikçe örnekleriyle birlikte anlatmakla kalmayıp yüksek lisans seviyesinde Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı adıyla bir ders de vermekteyim.

5.YÖK ve Türk Devletlerinin Yüksek Öğretimini düzenleyen kurumları ÇOCUK EDEBİYATINI bir anabilim dalı olarak tanımalı, bu alanda yüksek lisans, doktora programları açılmalı, çocuk edebiyatı Doçentlikte anabilim dalı olarak tanınıp kabul edilmelidir.

YÖK’ün çocuk edebiyatını doçentlikte bir anabilim dalı olarak tanımamasına bağlı olarak bu sahaya ilgili akademik çalışmalar yapılmamakta ve sahaya ilgi duyan akademisyen olmamaktadır. Bu konu, Türkiye dışındaki ülkelerde olduğu gibi anlaşılmalı ve yapılandırılmalıdır.

2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de 14-17 Nisan 2014’te düzenlediğimiz 2. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumunda da aynı konu gündeme getirilmiş ve sonuç bildirisine 16, 17, 18 ve 19. Maddelerde belirtilmiştir (Bakınız EK-3)

Türkiye’de çocuk edebiyatı eğitiminin geçmişini, bugününü ve geleceğini tespit, tartışmalarıyla ve teklifleriyle birlikte ele aldığımız bir bildirimizi 13-18 Temmuz 2021 tarihinde Ankara’da düzenlenen II. Maarif Kongresinde sunmuştuk (Gürel, 2021:241-261)

6. *Türk Dünyası çocuk edebiyatı yazarları ve yayıncıları kurultayları düzenlenmeli, Türk Dünyası Çocuk Yayınları fuarları tertip edilmelidir.*

İkinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayında 1994'te şöyle bir karar alınmıştı: “Madde-8: Türk Dünyasının edebî ve fikri eserlerinin 7-13; 13-24 yaş gruplarına uygun hale getirilmiş baskılarının hazırlanması ve yayınlanması; bu cümleden olmak üzere bir Türk Dünyası Kurultayı ile Ankara, Bakü, Aşkabat, Bişkek, Almatı, Taşkent ve Kazan'da çocuk yayınları fuarının gerçekleştirilmesi için hazırlıklar yapılması” (Gürel-Yüksel, 1998:549).

Maalesef bu düşünce bugüne kadar gerçekleştirilemedi. Ancak, 1996'da Bakü'de üçüncüsü düzenlenen Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı çerçevesinde Azerbaycan Bilimler Akademisinde biz, bir Türk Dünyası Çocuk Yayınları Sergisi açmış ve etkinlik sonrasında da sergilediğimiz dergi ve kitapları Türk Dünyası çocuk yazarlarına hediye olarak dağıtmıştık. Aynı şekilde, 2014'de Eskişehir'de düzenlediğimiz Birinci Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumu çerçevesinde de Türk Dünyası Çocuk Yayınları Sergisi açmıştık. Bu geleneğin Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilen merkezlerde her yıl devam ettirilmesinde fayda vardır.

7. *Türk Dünyası Çocuk Dergisi çıkartılmalı/yayınlanmalı ve bütün Türk Dünyasında dağıtımı yapıp okunması sağlanmalıdır.*

Ankara'da 1992 yılında düzenlenen Birinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı'nda, Tataristan Yazarlar Birliği Başkanı Renat Muhammedi, bu konuyu şöyle dile getirmişti:

“Bizim yazarlar birliğinde çocuklar için kaliteli bir dergi çıkartmalıyız. Bu dergiyi 1993 yılından itibaren Latin harfleriyle çıkartmak istiyoruz. Bu derginin başmuharriri benim arkadaşım Zinnur Hüsniyar. İsmail Gaspıralı'nın yolundan gidip çocuklar için ortak çocuk dergisi çıkartmak istiyoruz. Latin harfleriyle, onun hem resimleri olacak. Bu dergiyi hepimizin çocuklarının anlayacakları bir lisanla yayınlamalıyız (Gürel, 1994:125).

Biz de 1994'te Ankara'da düzenlenen İkinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayında sunduğumuz “Türk Dünyasında Kültür Birliğinin Sağlanmasında Çocuk Edebiyatının Rolü ve Meseleleri” başlıklı bildirimizde; “Türk Dünyası için ortak bir sanat ve edebiyat dergisi çıkartılmalıdır. Bu dergi ile birlikte Türk Dünyası çocukları için de ortak bir çocuk dergisi çıkartılmalı ve bunun bütün Türk Dünyasının en küçük yerleşim birimlerindeki çocuklarımızın eline geçmesi sağlanmalıdır (Gürel,2004:195).

Bu konuyu önemine binaen ilgili toplantılarda ve yazılarımızda sık sık gündeme getirdik. Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği olarak, Ahmed Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevellisi, Türk Ocakları Genel Merkezi Başkanlığı, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile bu konunun önemini anlatan görüşmelerimiz oldu, hatta örnek sayılar bile hazırlayıp üzerinde görüştük ve konuştuk. Türkiye Diyanet Başkanlığı 2000 yılının sonunda yayınlamaya başladığı *Diyanet Avrasya* dergisinin eki olarak Türk Dünyasının çocuklarına yönelik bir dergi de hazırlayıp yayınlamaya başlamıştı. Benim başkanlığını yaptığım Çocuk Edebiyatı ve Sanatçıları Birliği üyelerinin de destek verdiği bu çocuk dergisi; Latin Harfli Türk Alfabetiyle Türkiye Türkçesi-Kiril Harfli Azerbaycan Türkçesi, Latin Harfli Türk Alfabetiyle Türkiye Türkçesi-Kiril Harfli Kazak Türkçesi, Latin Harfli Türk Alfabetiyle Türkiye Türkçesi-Kiril Harfli Türkmen Türkçesi, Latin Harfli Türk Alfabetiyle Türkiye Türkçesi-Kiril Harfli Kırgız Türkçesi olmak üzere dört farklı adla ancak yedi sayı yayınlanabilmiştir. Özbek Türkçesi ile baskısının olmadığını da üzülenek belirtmeliyim. *Diyanet Avrasya* ve onun eki *Türk*

Dünyasında Çocuk'u yayınlamayı düşünenleri ve yayında emeği geçenleri teşekkürlerimle kutluyorum..”Uşak”larda, “bala”larda, “Çağa”larda, “baldar”da, “kızan”lar da adlandırmalar farklı olsa da bizim çocuklarımız, onlar Türk Dünyasının aydınlık geleceği, istiklali ve istikbalidirler (Gürel, 2014:124-126). (EK-4).

Türk Dünyası çocukları için ortak bir dergi çıkarttıramayınca biz de Balkanlardaki Türk çocukları için ”*Balkanlarda Çocukların Türkçe Sevinci BAHÇE*”yi Kuzey Makedonya’nın başkenti Üsküp’te Türkiye Türkçesi ile Yeni Balkan Yayınevinin yayını olarak 2004’ten beri çıkartıyoruz. Bu dergimizi Kuzey Makedonya, Kosova başta olmak üzere bütün Balkan ülkelerinde ücretsiz olarak çocuklarla buluşturmaya çalışıyoruz (EK-5). Yine aynı şekilde “*Türkmen Balasının Sevinci CANBALA*” çocuk dergimizi de Irak’ta Fuzuli Matbaasında 2019 yılından beri Türkiye Türkçesi ile bastırıyor ve Türkmen Elinde çocuklarımıza ücretsiz dağıtımını gerçekleştiriyoruz (EK-6). Ben, her iki derginin de editörlüğünü yapıyorum.

Demek ki istenirse yapılabilir... Eğer sen istersen o bir hayal değildir!..

8.Türkiye başta olmak üzere Türk Devlet ve Topluluklarındaki çocuk edebiyatı eserlerinden yapılacak bir seçkinin T.C. Kültür Bakanlığı TEDA Projesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülen ve kısa adı “TEDA” olan “Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Kültür, Sanat ve Edebiyat Eserlerinin Dışa Açılımını Destekleme Projesi”; Türk kültür, sanat ve edebiyatıyla ilgili Türkçede veya başka bir dilde yayımlanmış eserlerin, çeviri ve yayım marifetiyle yurt dışında tanıtılmasını sağlamak için yurt dışında veya yurt içinde faaliyet gösteren yayıncılara teşvik veren bir çeviri, yayım ve tanıtım destek programıdır. 2005 yılında başlatılan TEDA Projesi, Türkiye’nin kültürel ve edebi birikimini yabancı okurlara kendi dillerinde okuma imkânı sunar.

Söz konusu proje kapsamında Kuzey Makedonya’dan Necati Zekeriya’nın *Orhan* isimli kitabının basıldığını da belirtmeliyim. Demek ki istenirse oluyor(Gürel, 2022: 67-74).

Sonuç olarak:

Bu bilgi şöleninde teklif edilen ve alınan kararların, bundan önceki bilgi şölenlerinde alınan kararların çoğu gibi sözde kalmayıp fiili olarak gerçekleştirilme süreçlerinin başlatılması en büyük temennimizdir.

Bu bilgi şöleninde ortaya konan bilgi ve birikimin Türk Kültür coğrafyasında, tarihi olarak derinliğine coğrafi olarak genişliğine; Türkçenin çekilmediği yerler vatandır hükmü kastinden hareketle millî vatanda bütün vatan evlatlarının elinden tutarak istiklalimiz ve istikbalimiz olan çocuklarımızı geleceğe hazırlamalıyız. Bunun için de Türk Dünyasında siyasetin gölgesinde kalmadan çocuk edebiyatı çalışmalarımıza yön ve hız vermeliyiz. Bunu da ancak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü yapabilir.

Çocuğu ve çocuk edebiyatını, Türk Dünyasının birliğini ve insanlığın kurtuluşunu önemseydiğiniz için hepimize teşekkür ediyor, bu bilgi şölenine emeği geçen herkese bir kere daha teşekkür ediyor, hepimize saygılarımı sunuyorum... Yolunuz, yolumuz açık olsun inşallah...

Cumhuriyet devrinde çocuk edebiyatı sahasında iki önemli gelişme de çocuk tiyatrosu ve resimli kitap ile çizgi roman çalışmalarında gözlenmektedir. Cumhuriyet devri, çocuk tiyatrosu

kavramı ile oyuncu-seyirci ilişkileri üzerine hala birtakım tartışmaların devam ettiği bir dönem olmasına rağmen çocuk tiyatromuz açısından kuruluş ve hızla gelişmenin yaşandığı yıllar olmuştur. Devlet tiyatrolarının yanı sıra bazı bankaların ve belediyelerin bir kültür hizmeti olarak çocuk oyunlarını sahneledikleri ülkemizde 1979 yılında bir de “Çocuk Tiyatrosu Sempozyumu” düzenlenmiştir.

1936 yılında düzenlenen *Birinci Basın Kongresi'nde* çocuk edebiyatını ilgilendiren önemli bir tebliğ vardır. Halil Fikret, “Çocuk ve Halk Terbiyesi Bakımından Matbuat” başlıklı konuşmasında yaptığı tespitler önemlidir (Halil Fikret, 1936:94-96; Gürel, 201:200-203). T.C. Maarif Vekilliği, *Birinci Türk Neşriyat Kongresi de*; “memleketin her yerinde basım ve yayın işlerinin –resmî, hususî- bütün alâkalılarca fikir ve emek katılarak ciddi surette gözden geçirilmesi ve ana prensiplere devletçe ve fertçe takip edilecek usullerin tespit olunması düşünülmektedir”, 3-5 Mayıs 1939 tarihinde düzenlenmiştir. Kongre, genel bir heyet tarafından açılışı gerçekleştirildikten sonra yedi çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma gruplarından biri de “Gençlik ve Çocuk Edebiyatı” olmuştur. Hasan Âli Yücel başkanlığını yaptığı komisyonda Kemal Demiray ve Selami İzzet Sedes’de kâtiptirler. Kongrenin ikinci celsesinde Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni’nin raporu sunulmuş ve üzerinde tartışmalar olmuştur. Tartışmalara katılan isimler ise şunlardır: Halit Yaşaroğlu, Refik İnce, Nurettin Artam, Ramiz Gökçe, Nusret Köymen, Etem Menemencioğlu, Nurullah Ataç, Refik Ahmet Sevengil, Pertev Boratav, Behçet Kemal Çağlar, Sabri Esat Siyavuşgil, Hakkı Tarık Us, Halit Fahri Ozan soy, Sanober Tanyeri, İsmail hakkı Baltacıoğlu.

T.C. Kültür ve Turizm bakanlığının düzenlediği İkinci Yayın Kongresi de 24-27 Ocak 1995 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kongrede sunulan bildiriler arasında çocuk edebiyatıyla ilgili olanlar şunlardır.

Mustafa Aslıer –Çocuk Kitaplarının Grafik Düzeni

Mehmet Nuri Alpay-Çocuk Kitaplarının Geliştirilmesi ve Özendirilmesi

Doç Dr. Neda Armaner- Okul Ders Kitapları

Mehmet Aydın- Çocuk ve Gençlik Yayınlarının Başboşluktan Kurtarılması

Fevzi Çimen- Ansiklopediler ve Diğer Müracaat Kitapları, Çocuk ve Gençlik Yayınları, Okul Kitapları

Hasene Ilgaz- Çocuk, Genç ve yetişkinlerin Okuma Zevki

M. Rauf İnan- Çocuk Kitapları, Çocuklara Anlayışlarına Göre Kitap

İsmet Kür- Çocuk dergileri, Çocuk Kitapları, Uygulanmış (Adapte) Kitaplar

T.C. Kültür Bakanlığı, 16-19 Aralık 1998 tarihinde “IV. Ulusal yayın Kongresi”ni

Ankara’da gerçekleştirdi. Kongre alışmaları 11. Komisyon halinde yapıldı. Komisyonlar önce başkan, başkan yardımcısı ve yeleri seçtikten sonra iki aylık bir çalışmanın ardından raporlarını Başkent ğretmen Evinde yapılan Genel Kurulda sundular ve tartışıldı. Komisyon raporları 1998’de Millî Kütüphane Başkanlığı tarafından kitap halinde yayınlandı. “5. Komisyon ocuk, Gençlik ve zrllere Yönelik Yayıncılık” komisyonuydu. Komisyon yeleri ve rapor şyledir (1998:47-63; Gürel, 2001:182-200):

5. KOMİSYON ÇOCUK, GENÇLİK VE ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK YAYINCILIK KOMİSYONU	
BAşKAN Yrd.Doç.Dr. Zeki Gürel ocuk Ed. Birliği	BAşKAN YRD. Nazan zen UAK TKD
RAPORTÖR Nurhan NANEI Milli Kütüphane Başkanlığı	RAPORTÖR Serpil URAL Serbest (yazar /çizer)
ÜYE Prof.Dr. Mübeccel GÖNEN H.. ocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü	ÜYE Öğr.T.Gr. Ayşe TURLA G.. Mesleki Eğit. Fak. ocuk Gelişimi (Okul ncesi)
ÜYE zkurt ÇETİN SHÇEK Genel Müdürlüğü	ÜYE Hatice şENGüL Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müd.
ÜYE Ebubekir ERDEM Basın Yayın Birliği	ÜYE Kubilay EPE Gençlik ve Spor Gen. Müd. Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
ÜYE Fikret GÖKÇE T. Sakatlar Konfederasyon Teş. Sek.	ÜYE Ömer Faruk UYSAL Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı
ÜYE Yrd.Doç.Dr. Mesude ATAY H.. ocuk Gel. Eę. Bl. Özel Eğitim Anabilim Dalı	ÜYE İbrahim ELİBAL Altı Nokta Körler Derneği
ÜYE Dudu KÜTÜK Körler Federasyonu	

Çocuk ve gençlere yönelik yayınlar kısa ve uzun hikâyeler, masallar, biyografiler, fen kitapları ve müracaat eserleri, şiirler, tiyatro oyunları, romanlar, resimli kitaplar ve çizgi romanları içerirler. Bu kitaplar çocuğu ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını (güven, sevme-sevilmeme, başarıma, bir grubun üyesi olma, değişiklik, öğrenme, estetik) karşılaması, her şeyden önce zevkle okunması gerekir. Çocuğun sevmediği bir eser klasik bile olsa iyi bir eser değildir.

Çocuk ve gençlik yayınlarıyla ilgili olarak komisyonumuz, problemleri ve yapılması gerekenleri maddeler halinde şu şekilde tespit etmiştir.

1.Yayınlar hedef kitlenin ruhsal ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır.

2.Yayınlar hazırlanırken, basılırken ve dağıtımı esnasında, kütüphanelerde hizmete sunumlarında hedef kitlenin biyolojik ve sosyal yaşı dikkate alınmalıdır.

3.Hedef kitle içerisindeki özel eğitimi gerektiren grup için özel olarak yayın yapılmalı, bu konuda devlet bizzat görev almalı, teşvik edici olmalıdır (Özel eğitimi gerektiren çocuklarda kitabın önemiyle ilgili olarak Prof. Dr. Mübeccel Gönen'in "Özel Eğitimi Gerektiren Çocuklarda Kitabın Önemi" başlıklı yazısı dikkate alınmalıdır (Bilge Dergisi, Bahar 1998, s. 68-70).

4.Hedef kitle için yapılacak yayınlarda bir standart belirlenmeli ve mutlaka uyulmalıdır.

5.Çocuk kitaplarının dili, çocuğun dil gelişimine katkı sağlayacak özellikte olmalıdır.

6.Çocuk edebiyatında pornografik yayınlara yer verilmemelidir.

7.Çocuklar için yapılacak yayınlarda şiddet unsuru bulunmamalıdır.

8.30 Haziran 1927 tarih ve 1117 sayılı "Küçükleri Muzur Neşriyattan Koruma Kanunu" yeniden gözden geçirilmeli ve güncelleştirilmelidir.

9.Çocuk yayınlarında ideolojinin yeri olmamalıdır.

10.Yapılacak yayınlar çocuklarımızı ve gençlerimizi iyi insan, iyi vatandaş olabilmek noktasında uyarmalı, güdülemelidir.

11.Çocuk yayınları tavsiye mekanizması olarak görev yapan Talim Terbiye Kurulu'nun bu işin uzmanlarıyla takviye edilmesi gerekmektedir.

12.Görsel ve basılı yayınlarda çocuk kitaplarının tanıtımı yapılmalıdır. Çocuklar için yapılan yayınlarda çocuk kitaplarının tanıtımlarına olabildiğince çok yer verilmelidir.

13.Çocuk yayınları kılavuzu hazırlanmalıdır. Bugüne kadar yayınlanan bütün çocuk kitaplarının tanıtımı yapılmalı, bundan sonra çıkacak yeni yayınlara ilgili olarak da en az iki

ayda bir çocuk yayını kılavuzu hazırlanarak ilgili bir bakanlık tarafından periyodik olarak yayınlanmalıdır. Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda üzerine düşeni yapmalı, ilgili gönüllü kuruluşlar bu konuda aktif olarak çalışmalı, yayınevleri de kendi çıkarttıkları çocuk yayını için yılda iki defadan az olmamak üzere bir çocuk yayını kataloğu hazırlayıp yayınlamalıdır. Bu konuda Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel'in Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayınlanan Bilge dergisinin 2. Sayısında yer alan "Çocuk yayını Kılavuzuna İhtiyacımız Var" başlıklı yazısı ilgililere rehberlik yapabilir (*Bilge*, Bahar 1995, Yıl:1, Sayı:2, s.80-86).

14.Mevcut kitapların değerlendirilerek ödüllendirilmesi, açılacak yarışmalarla da yeni yayınlara teşvik edilmesi ve tanıtılması, bu ödüllendirme işinin sürekli olarak yapılması ve geleneksel hale getirilmesi gerekmektedir.

15.Okuma alışkanlığının yaygınlaştırılmasında fert ve kurumlar üzerine düşeni yapmalıdır. Kurumlar düzenledikleri etkinliklerle konuyu gündemde tutmalıdırlar.

16.Biyografiler, fen kitapları, danışma kitapları hazırlanmasında ve basılmasında çocukların yaş ve gelişim özellikleri göz önüne alınmalıdır.

17.Türk ve Dünya edebiyatından klasikler her yaş grubu için uyarlanmalı, bu yapılırken eserlerin edebilik açısından zarar görmesine göz yumulmamalıdır.

18.Yapılacak olan yayınlarda, bu kitabın hangi yaş grubuna hitap ettiği dış kapakta mutlaka yer almalıdır.

19.Okul öncesi çağı çocukları için, özel yayınlara yapılmalıdır. 1-7 yaş arasındaki çocuklar için hazırlanmış olan kitaplar "Resimli Kitaplar" adı altında toplanır. Resimli kitaplar yaşlara göre üç gruba ayrılır, bunların özellikleri:

a.2-3 yaş grubu için hazırlanmış olanlarda; çocuğun tanıdığı cisimler, hayvanlar, oyuncaklar resimde yer alır, resmin altında da bunu açıklayan bir kelime veya kısa bir cümle bulunur. Bunlara genellikle ABC kitapları denilir. Bu tür kitapların son derece sağlam yapılı olması şarttır.

b.4-5 yaş grubu için hazırlanmış olanlarda konular basit ama bir hikâye özelliğine sahiptir. Tema bir soruyu cevaplamalı ya da çocuğun bilgisini pekiştirmeli, metin çok kısa, ciltleme de sağlam olmalıdır.

c.6-7 yaş grubu için hazırlanan kitaplar ise iki gruba ayrılır:

-Çocuğun kendi kendine okuyacağı eserler: Bu eserlerde kavram ve dil yönünden önceliklere göre gelişmiş hikâye ve masallar olmalı, metin kısa ve iri puntolu olmalıdır.

-Çocuğa okunacak eserler: Bu eserlerde metin uzunluğunun ve punto büyüklüğünün önemi yoktur. Çocuğun dikkat süresi uzamış olduğundan çok uzun hikâyeleri bile kısım kısım

dinleyebilir. Artık konu, olay ve karakterler önem kazanmıştır.

Okul öncesi çağı çocuklarına yönelik yayın; içerik, resimlendirme ve fiziksel özelliklerine göre değerlendirilir.

A. Resimli Kitapların İçerik Özellikleri

a.Yer ve Zaman: Olayın ne zaman ve nerede geçtiğidir. Zaman bir ya da birkaç yıllık dönem, bir mevsim ya da bir gün olabilir. Hikâyenin yer ve zamanı açık ve inandırıcı olmalıdır.

b.Görüş Açısı: Hikâyeyi kimin anlattığıdır. Yazar hikâyenin birkaç yerinde karakterleri basitçe belirleyip onların düşüncelerini ifade edebilir. Hiçbir yorum yapmayıp sadece karakterlerin eylemlerini onlar için konuşturabilir. Eğer hikâye beşinci şahsın ağzından anlatıldıysa, ses tarafsız bir kimsenin ya da esas karakterindir. Bazen de yazar, kitaptaki karakteri, tek yapar ve onunla özdeşleşir.

c.Karakter: Esas karakterler kitapta tanıtılan ilk kişi olarak ayırt edilir. Karakterlerin davranışları ve konuşmaları; yaşlarına, cinsiyetlerine, yaşadıkları çevreye, ırklarına ve eğitimlerine uygun olmalıdır. Çocuk izlemekte güçlük çekeceği için, öyküde dörtten fazla karakterin olmaması uygundur. Karakterler; çocuklar, yetişkinler, hayvanlar, eşya ve makineler olarak gruplandırılabilir.

d.Konu: ABC kitaplarında konu veya olaydan söz edilmez, resimli kitaplarda konular; ciddiden komik olanlara, gerçekçiden hayali olanlara, hatta bunların karışımına kadar değişebilir. Önemli olan fikir ve duyguların çocuk dünyasına yansımalarıdır. Konu resimsiz olarak da bir değer taşıyacak güçte olmalıdır. Yazar, ilk olarak olay yerini ortaya koymalı, ondan sonra gelişme ve hızı sağlamak için konuda çatışma, zıtlık ya da sorun olmalı, sonunda kesin bir sonuçlanma bulunmalıdır.

e.Tema: Çocuk yayınlarında tema açık ve belli olmalıdır. Genellikle görülen temalar; aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi, güzelliğe karşı bağlılık, başkalarına karşı nazik, saygılı ve dürüst olmanın yararlılığı, cesurluğu, kahramanlığın, özverinin değeri, kişisel girişimin önemi, gelenek ve göreneklere karşı bağlılık ve duyarlılıktır.

f.Üslup ve Dil: Yüksek sesle okunan bu kitapların basit ve kısa anlatımının dışında kulağa hoş gelen ritmik bir havası olmalıdır. Hikâye; sözcük hazinesinin zenginleştirilmesi, anlatımının dili somut olmalı, gramer bakımından düzgün cümlelere sahip olmalıdır.

II.Resimli Kitapların Resimlendirme Özellikleri

Çocuk kitapları yalnız resimli, çok resim az yazılı, az resim çok yazılı olabilirler; fakat hiçbir zaman resimsiz olmamaları istenir. Çizim; çocuğun dünyası, ruhsal yapısı ve zihinsel gelişimi göz önüne alınarak yapılmalıdır. Çocuklar metinden anlayamadıklarını resimleri

okuyarak anlayabildiklerinden, resimler hareket ve anlatım gücü taşımalıdır. Resmin ait olduğu metnin yanında yer alması da çok önemlidir. Çocuklar için renk ikinci planda gelmektedir, çünkü çocukların ilk aradıkları özellikler, çizgilerin hikâyeyi ifade edecek güçte olup olmadığıdır. Rengi siyah veya beyaza tercih ederler.

III. Resimli Kitapların Fiziksel Özellikleri

Bu konu, kitabın büyüklüğü, ciltleme, kâğıt ve baskı açılarından ele alınabilir. Resimli kitapların büyüklüğü “ki kucak genişliği” olarak tanımlanır. Küçük çocuklar büyük boy kitapların yanı sıra minyatür kitaplardan da hoşlanmaktadır. Çocuklar sevdikleri kitapları her yere taşımak istediklerinden kitapların hafif ve büyük boyda olmaları gerekir. Çocuk kitabında cildin sağlam olması gerektiğinden, mukavva veya bezden kaplar ve dikiş yolu ile ciltlenme tercih edilen şekillerdir.

Kâğıt: Çocuk kitabının kâğıdı kolayca yırtılmayacak cinsten olmalı, hatta karton ve mukavvadan yapılmalıdır. En iyi kâğıt, ağır gramajlı olan birinci hamur kâğıttır. Baskıda puntolar önemlidir. Resimli kitaplarda puntoların çok büyük olması gerekmez; fakat 14-16 arası punto büyüklüğü en uygun olanıdır.

Sayfa Düzeni: Resimlerin yerleştirilmesine, satır arası boşluklarının sık olmamasına, sayfaların yazı ile dolu olmamasına dikkat edilmelidir.

Okul öncesi çağı çocuklarına yönelik yayıncılığın ilkeleri şöyle olabilir:

a. Basılacak kitapların fiziksel ve içerik özellikleri yönünden anlatılan niteliklere uygun olmasına dikkat etmek.

b. Nitelikli çocuk kitapları hazırlanmasını sağlamak için eğitimci, yazar, editör ve ressamlar işbirliği yapmalı.

c. Ticari amaçlardan fedakârlık yapmak.

d. İyi kitabı basmak için telif ücretinden kaçınmamak.

20. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki gençlik merkezlerinde ve bu müdürlüğün düzenledikleri kamplarda çocukları ve gençleri okumaya özendirici programlara ağırlık verilmeli.

21. Yayın derleme kanununda bir değişiklik yapılarak çocuk yayınlarından Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları kütüphanelerine yayın akışı sağlanmalıdır.

22. Korsan yayıncılık önlenerek çocuk ve gençlik yayını yapan yayınevlerinin, yazar ve

çizerlerinin hakları korunmalıdır.

23.Telif Hakları Yasasında yapılacak düzenleme ile çocuklar için yapılacak yayıncılık özendirilmelidir.

24.Çocuk ve gençlik yayınlarının piyasadan alınarak kütüphanelere kazandırılmasında Kültür Bakanlığı tarafsız, adil ve cömert davranmalıdır.

25.Çocuk kütüphanelerinin sayısı ve nitelikleri arttırılmalı, gezici kütüphane hizmetinin ulaştırılmadığı vatan sathı bırakılmamalıdır.

26.Çocuk kütüphaneleri halk kütüphaneleri içinde veya ayrı binalarda hizmet verebilmelidir. Çocuk ve gençlere hizmet veren kütüphanelerin bazı özelliklere sahip olması gereklidir. Bunlar:

a.Kütüphane içindeki donanım çocukların ölçüsüne uygun ve ergonomik olmalıdır.

b.Bina içinde seçilecek renklerin canlı, pano ve resimlerin renkli ve çekici olmasına özen gösterilmelidir.

c.Kütüphane binalarının tasarlanmasında, özürülü kullanıcılar için gerekli kolaylıklar oluşturulmalıdır.

d.Çocuk ve gençlere kitap seçerken sadece eğitici olması değil, eğlendirici, yönlendirici ve sanat değeri olmasına dikkat edilmelidir. Beceri kazandıracak veya hobilerini geliştirecek yayınlar seçilebilmelidir.

e.Koleksiyon sık sık gözden geçirilerek güncelleştirilmesi gereklidir.

f.Görme engelli kullanıcılar için ayrı bir koleksiyon hazırlanmalıdır.

g.Çocukların ve gençlerin büyük bir kısmı okula devam etmektedir. Bu nedenle çocuk kütüphanelerinin yanı sıra okul kütüphanelerine de gereken önem verilmelidir. Ülkemizde en çok ihmal edilen kütüphane türü olan okul kütüphanelerinin geliştirilmesi ve etkili kullanımının sağlanması için Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığının işbirliğini arttırması gerekmektedir.

h.Çocuk ve okul kütüphanelerine kitap dışında görsel, işitsel araç ve gereçler sağlanmalıdır. Özellikle bu merkezlerde bilgisayar kullanımı yaygınlaştırılarak, eğitici ve eğlendirici programların alınması kullanıcı sayısını arttıracak, bilgisayar kullanma alışkanlığının oluşmasına yardımcı olacaktır.

1.Çocuk kütüphanelerinde masal ve şiir okuma saatleri gibi farklı etkinlikler düzenlenmelidir.

i.Bu merkezlerde çalışacak kişilerin kütüphaneci olması gerekmektedir.

j.Çocuk ve gençlere hizmet verecek kütüphanecinin bu kullanıcı grupların ruhsal ve bedensel gelişimleri konusunda bilgi sahibi olmaları beklenir. Ayrıca bu kütüphanecilerin çocuk ve genç edebiyatına hakim olmaları gereklidir. Bu alanda eğitim veren kurumlarının konuyla ilgili derslere eğitim programlarında yer vermeleri önemlidir.

27.Kütüphanelere personel atama yönetmeliği ihtiyaca cevap verebilecek şekilde düzenlenmelidir.

28.Kütüphaneler bünyesinde özürllülere hizmet verecek birimlerin kurulması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

29.İlköğretim okullarında mümkünse bazı derslerin kütüphanelerde yapılması sağlanmalıdır. Hatta bu okullarda programa “okuma saati” adıyla bir ders konmalıdır.

30.Kız meslek liselerinde, Anadolu Öğretmen liselerinde ve üniversitelerin ilgili bölümlerindeki Çocuk Edebiyatı Dersinin haftalık ders sayısı arttırılmalıdır. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine ve öğretmenlik formasyonu veren birimlerine Çocuk Edebiyatı Dersi konulmalıdır. Üniversitemizde farklı disiplinlere devam eden öğrencilerin ilgili bölümlerden Çocuk Edebiyatı Dersini almaları sağlanmalıdır. Mastır ve doktora seviyesinde de Çocuk Edebiyatı Dersi okutulmalı, bu sahada tezler yaptırılmalıdır.

31.Çocuk yayınlarıyla ilgili olarak kurslar açılmalı, bu konuda akademisyenler başta olmak üzere ilgililere yurt dışı burs imkânları sağlanmalıdır. Bununla birlikte çocuk yayınlarıyla ilgili uluslararası toplantılara Türkiye'nin de katılması ve katılımcılara maddi destek sağlanması gereklidir.

32.Çocuk yayınlarında bibliyografik künyeyi oluşturan bilgilerin, bilginin ana kaynağında (dış kapak, iç kapak, öncelikler sayfası ve sonluk) tam ve eksiksiz yer alması gerekmektedir. Bununla birlikte her yayına ISBN ve ISSN numaralarının mutlaka alınması gerekmektedir.

33.Dünya edebiyatından seçmeler yapılarak, bu eserlerin çocuklarımızla buluşması sağlanırken, Türk edebiyatından yapılacak bir seçkinin de değişik dillerde yayınlanması sağlanmalıdır. Böylece kültürler arası geçiş ve etkileşim sağlanmalıdır.

34.Çocuk ve gençlik yayınlarında Türk Dünyasının edebiyat eserlerine de yer verilmelidir. Bunun içinde:

a.Türk Dünyası çocuk dergisi çıkartılmalı.

b.Türk Dünyasından çocuk kitapları Türkiye’de yayınlanmalı.

c.Türkiyeli sanatçıların eserlerinin Türk Dünyasında yayınlanması, tanıtımı ve dağıtımı yapılmalıdır.

d.Yapılacak kültür anlaşmaları çerçevesinde çocuk ve gençlik yayınları konusunda ortak hareket edilmelidir.

35.Her sene bir çocuk edebiyatı yıllığı hazırlanarak yayınlanmalıdır. Bu yıllığın yayınlanmasında da Kültür Bakanlığı ve Millî Eğitim bakanlığı maddî destek sağlamalıdır.

36.Millî Kütüphane bünyesinde Çocuk Kitapları Bölümü açılmalıdır.

37.Çocuk Kitapları Haftasında (Kasımın ikinci haftası) ve 23 Nisan haftasında çocuk yayınlarıyla ilgili etkinlikler düzenlenmeli, çocuk edebiyatı sempozyumları yapılarak bunlar gelenek haline getirilmelidir.

Sonuç olarak çocuk ve gençlik yayınları bu hedef kitleyi ciddiye alan insanlar için geleceğin şekillenmesi konusunda üzerinde titizlikle durulması gereken bir husustur. Bu konuda hiçbir fedakârlıktan çekinmemek, ciddiyetten, edebilikten, bilimsellikten uzaklaşmamak gerekmektedir.

Bunun içinde, başta devlet kurum ve kuruluşları olmak üzere çocuklara yönelik yayın yapacaklar mutlaka “Çocuk Yayınları Kurulu” oluşturmalı, bu kurullar çocuk kitap önerilerini, siparişleri değerlendirmelidirler. Bu kurullarda hedef kitlenin özelliği gereği konunun uzmanları mutlaka bulunmalıdır. Bu kurulların seçiminde siyasi endişeler yerine ilmin rehberliği ve liyakat esas alınmalıdır. Uzmanlardan kastımız çocuk edebiyatçısı, çocuk gelişim ve eğitimsi, pedagog, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, kütüphaneci, çocuk kitabı yayıncısı, yazarı ve ressamıdır. Bu sahada faaliyette bulunan sivil toplum örgütleri (Çocuk Edebiyatçıları Birliği Derneği, Çocuk Yayıncıları Derneği vb.) de birer temsilci ile ilgili kurullarda temsil edilmelidir.

Çocuk ve gençlik yayınları konusunda sağlıklı bir gelişme için bu işi takip edecek, bu sahanın çalışanlarına danışmanlık yapacak, olanaklar hazırlayacak, akademik çalışmalarını yürütüp yönlendirecek bir Çocuk Edebiyatı Enstitüsü mutlaka kurulmalıdır.

Düzenlenen bilgi şölenleri, kongreler ve kurultaylarında çocuk edebiyatı ve çocuk yayıncılığı gündeme getirilmiş ve pek çok da kararlar alınmıştır. Görülen ve anlaşılan o ki; bizim çocuk edebiyatı konusunda fikir üretmekte ve kararlar almakta hiçbir sıkıntımız yok, ama bunları uygulamaya, hayata geçirmeye gelince galiba sınıfta kalıyoruz. Bahane aramaya ve suçlu göstermeye gerek yok. Çocuklar bizim çocuklarımız. Onları, kendileriyle, aileleriyle, devletleriyle, milletleriyle, tarihleriyle ve Yaratanlarıyla barışık, ortak insanlık ideallerini özümsemiş fertler olarak yetiştirmek ve onlarla aydınlık geleceğe yürümek zorunda mıyız değil miyiz? Bu soru cevapsız kalmamalı...

2.3.Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı Bibliyografya Çalışmaları

Cumhuriyet Türkiye'sinde çocuk edebiyatı üzerine yayınlanmış olan yazıların bibliyografik künyeleri bile en az iki yüz sahifelik bir kitap meydana getirecek hacimdedir. Doktora tezimizin IV. Bölümü de Çocuk Edebiyatı Bibliyografyasıydı (Gürel, 1991:340-539) Biz bu bölümü daha sonra kitap haline getirip 1990'ların başında T.C. Kültür Bakanlığı yayımlar Dairesine yayınlansın diye vermiştik ama yayınlamadılar. Söz konusu bibliyografyamızın söz başı şöyle idi:

Çocuk Edebiyatı Bibliyografyası Üzerine

Çocuk Edebiyatı, çocuktan bahseden edebiyat mı? Çocukların yarattığı edebiyat mı? Çocuklar için edebiyat mı? Yoksa edebiyat mı? Çocuk edebiyatı zevk midir? Çocuk edebiyatı ilaç mıdır? Yoksa çocuk edebiyatı Paul Dumont'un da işaret ettiği gibi bir silah mıdır? (Dumont, 1991:60-66).

Prof. Dr. Sadık Tural, kendisiyle yapılan bir mülakatta, Hidayet Özcan'ın sorularını cevaplandırırken çocuk edebiyatıyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Başka milletlerinki bir kenara, biz kendi edebî eserler dünyamızı yeniden tasnif etmeliyiz: Birincisi çocuk edebiyatı yahut çocuklar için edebiyat. Takdir edersiniz ki, çocuktan ne bekliyorsanız, çocuğun neyi beklediğini ve ne kadar alacağına dair sizde hangi hükümler varsa, o sahanın eserleri, o istikâmette gelişecek ve edebî değer de bu sahaya uygun bir daralmaya uğrayacak, kendine mahsus özel bir yapı kazanacaktır.

(...) Çocuk edebiyatının, gençlik edebiyatının ve kitle edebiyatının her üçünün de, sizin sualinizin içindeki, edebiyat biliminin sahasındaki edebî değerlere çok yakın olmadığını ifade etmek zorundayım. Ancak bunlar birer vakıa, birer gerçek, edebî hayatın tabîi birer unsuru olduğuna göre, bunları yok farz etmek mümkün değildir.”(Tural, 1992:14-16).

Çocuk edebiyatı, edebiyatçısının, sanatçıların, eğitimcinin, hatta tıp sahasında çocuk psikolojisi ve çocuk gelişimi anabilim dallarında uzmanlaşmış olanların, sosyologların ve teologların tartıştıkları ve ya tartışmaları gereken bir kavram olarak gündemde kalması gerekmektedir.

Biz, çocuk edebiyatı meselesine bütün bu tespitler ışığında bakılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu maksatla, çocuk edebiyatı sahasında eser verecek ve çalışacaklara bir ön hazırlık olmak üzere düşünülmüş bir çocuk edebiyatı bibliyografyası hazırlama gayreti içine girdik.

Bilgisayarların çağdaş bibliyografyalar olarak dünyamıza girdiği günümüzde, böyle bir bibliyografya çalışmasına ne gerek vardı diye düşününce bilirsiniz. Asrımızda, bilgi ve enformasyondaki çeşitlilik ve genişlik her geçen gün biraz daha artmaktadır. Bu durum, bilgi

toplamada, bilgi depolamada ve bu bilgilere ulaşmada yeni sistemlerin kurulmasına yol açmıştır. Bilgisayarlar, bilgiye ulaşmada kullandıklarında çağdaş bibliyografyalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne var ki, biz bu çağdaş bibliyografya imkânından tam olarak istifade edememekteyiz. Şu da bir gerçek ki, memleketimizde belli başlı kütüphanelerde, TÜBİTAK ve YÖK’de yabancı dille yazılmış kaynaklara bilgisayar yoluyla ulaşmak mümkündür. Ancak, Türkçe kaynaklar için bilgi erişim merkezleri ve ağı henüz kurulabilmiş değildir.

Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü tarafından 1973 yılında hazırlanan ve Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı tarafından yayınlanan Cumhuriyet Döneminde Bibliyografyaların Bibliyografyası adlı çalışma da göstermektedir ki, ilmî çalışmalarda bizi, dağınıklıktan ya da kısırlıktan kurtaran bibliyografya kitaplarının sayısı ve çeşitleri, bilgi hazinemiz genişledikçe artmaktadır.

Odak noktası çocuk olmak üzere, çocuk edebiyatı konusunda hazırlanmış bir bibliyografya çalışması –bildiğim kadarıyla- henüz yapılmamış, yapılmışsa da henüz yayınlanmamıştır. Ancak, bazı dergilerde zaman zaman yayınlanmış olan “Çocuk Edebiyatı Bibliyografyası” başlıklı –her biri birer makale hacmindeki- çalışmaların varlığına da işaret etmeliyiz. Biz bu bibliyografyaların da künyelerini hazırladığımız bu bibliyografyada verdik.

Biz, çocuk edebiyatı bibliyografyasını üç bölümden oluşturduk. Birinci bölümde, çocuk edebiyatı üzerine Türkçe olarak yapılmış yayınları verirken; önce çocuk edebiyatçısına kaynaklık edecek kitapları, sonra da ansiklopedi ve sözlüklerde çocuk edebiyatı üzerine yazılanları ve çocuk edebiyatı üzerine yapılmış olan tezleri sıraladık. Süreli yayınlarda ve yıllıklarda yer alan yazıları ise ayrı başlık altında topladık.

İkinci bölümde, açık oturum, kurultay, kongre, sempozyum, seminer, şûra ve konferanslarda dile getirilen çocuk edebiyatını verirken, söz konusu faaliyetleri tarih ve yer göstererek vermeye çalıştık. Bunlardan yayınlananlar olmuştusa bunları da özellikle belirttin.

Üçüncü bölümde ise, çocuk edebiyatı üzerine yabancı dilde yapılmış olan yayınları topladık.

Biz, bu bibliyografyayı oluşturan künyeleri seçerken, çocuk edebiyatı meselesine coğrafi olarak genişliğine ve tarihî olarak da derinliğine baktığımızı da özellikle belirtmeliyiz.

Eski yazı bilenlerimizin sayısı her geçen gün biraz daha azalmaktadır. Bu durum, kültürel kimlik için önemli olan yazılı kültür mirasından bugünkü insanımızı mahrum bırakmaktadır. Bu maksatla 1928 öncesi yayınlardan çocuk edebiyatıyla ilgili olan künyelere mümkün olduğu kadar ulaşmaya çalıştık.

Çocuk edebiyatı üzerine yapılan yayınların 1979 yılında yoğunlaştığını görmekteyiz.

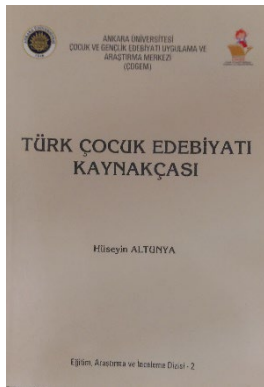
1979'un ÜNESCO tarafından Dünya Çocuk Yılı ilan edilmesi münasebetiyle bu yılda yoğunlaşan çalışmalar, seksenli ve doksanlı yıllarda da devam etmiş ve çocuk edebiyatı toplumun gündemine getirilmeye çalışılmıştır. Bu bibliyografyada doksanlı yılların başındaki künyelere de yer verdik. Ancak şunu da belirtmeliyiz ki, son yılların yayınlarına tam olarak ulaşmak maalesef henüz mümkün değildir. Bu yayınların bir kısmı henüz kütüphanelere intikal ettirilmemiş, bir kısmı da kütüphanelerde henüz kayda geçmediği için okuyucu hizmetine sunulmamıştır. Son yıllardaki künyelerin eksikliğinin başlıca sebebi budur.

Kültür millîdir ama onun bu vasfı, kültürü siyasî vatanla sınırlandırmak anlamına gelmemelidir. Biz bu bibliyografyayı hazırlarken millî vatanda Türk'ün kültür coğrafyasından ulaşabildiğimiz yayınlardaki çocuk edebiyatıyla ilgili künyelere de işaret ettik.

Bütün bibliyografyaların önsözünde ifade edilen ortak gerçeğe biz de katılıyoruz: “Bu bibliyografya çalışması eksiksiz, tam ve hatasız değildir.” Bu bibliyografyanın genişletilerek devam ettirilmesi en büyük temennimizdir.

Daha sonra bu bölümde yer alan künyeleri, tarihî olarak daraltarak (1979-1992) ve biraz daha güncelleştirerek “Dünya Çocuk Yılından Günümüze Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi” başlığıyla 1992 yılında *Littera Dergisinin Çocuk Yazını Özel Sayısında* yayınlamıştık (Gürel, 1992:136-159) Çocuk edebiyatı bibliyografyasını daha geniş bir biçimde *Hece Dergisinin Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* 'nda yayınlamıştık (Gürel-Şimşek, 2005:549-656).

Alev Sınar, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisinin yedinci sayısında yayınlanan “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları” başlıklı yazısının sonunda çocuk edebiyatıyla ilgili bir bibliyografya da vermiştir (Sınar, 2006:203-224).

Türk çocuk edebiyatıyla ilgili olarak bibliyografya çalışması ilk defa Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi COGEM tarafından 2012 yılında kitap olarak yayınlandı (Altunya, 2012).

2.4.Cumhuriyet Devrinde Çocuklar İçin Çizgi Roman, Resimli Kitap ve Çocuklar

İçin Çizen, Boyayan Ressamlar

Çağımızın bir gerçeği olan resimli kitap ve çizgi roman çocuklarımızın dünyasına iyice girmiş gibidir. Kültür Bakanlığı Türk çocuklarına armağan olarak 1991’de bir dizi “Resimli Çocuk Klasikleri yayımladı. Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı bu hizmeti kamuoyuna şu cümlelerle açıklamıştı;

“Resimli roman çağımızın inkâr edilmez bir gerçeğidir. Bunlar gelişmiş ülkelerde en çok satan yayınlardır. Bugün resimli romancılık tam bir endüstriye dönüşmüştür. Başta Japonya, Amerika, Fransa, Belçika, İngiltere, İtalya olmak üzere, her ülke resimli romanda kendi kültürünü ve tarzını oluşturmuştur. Bizde bunun önemi kavranamadığı için, yıllardır çocuklarımız yabancı resimli roman okuyarak büyüdü. Onlara bir alternatif sunulamadığından pek tabi olarak bu resimli romanların etkisi altında kaldılar. İşte, Kültür Bakanlığı, bu boşluğu doldurmak için her şeyi ile ‘bizim’ olan kaliteli resimli roman üreterek çocuklarımıza sunmağa karar vermiştir.

Resimli çocuk klasikleri isimli bu dizide destanlar devrinden günümüze klasik eserlerimiz, şahsiyetlerimiz ve önemli olaylarımızdan senaryolar yazdırılmakta ve usta resamlara çizdirilip kaliteli olarak bastırılmaktadır. Bu projede iki amacımız vardır: Birincisi, 7-14 yaş grubundaki çocuklarımıza, okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak; ikincisi, bu çocuklarımızın milli kültürümüzün temel eserleri, şahsiyetleri ve olayları ile tanışmalarını sağlamak “ (*Kültür Bakanlığı, Resimli Çocuk Klasikleri Tanıtma Broşürü, 1991*)

Emsallerinden daha büyük boyutta, daha kaliteli bir baskı ve daha ucuz olarak 25 Ocak 1991’den itibaren piyasaya sunulan bu “Resimli Çocuk Klasikleri” , yirmişer bin basılmış olmasına rağmen bugün bulanamıyor. Demek ki, cemiyetimiz bu hizmete itibar etti. Bizce, bu kitaplar yirmişer bin yerine yüz bine varan oranlarda basılmalıydı. Kültür Bakanlığı bir takım sınırlamalardan dolayı bu sayıyı artıramamışsa, Milli Eğitim Bakanlığı devreye girmeliydi ve hazırlanmış bu hizmeti genişletmeliydi. Yani aynı kitabı en az elli bir de Milli Eğitim Bakanlığı bastırmalıydı. Çünkü bu hizmet öncelikle Milli Eğitimi ilgilendirir. Yoksa çocuklarla birinci derecede ilgili bakanlık milli eğitim de değil mi?

“Resimli Çocuk Klasikleri” hizmetini gerçekleştiren Kültür Bakanlığına teşekkür etmemize fırsat kalmadan, piyasada da bu konuda bir tartışmanın başladığını hayretle gördük. Yazarlar ve yayın organları tenkit için o kadar hızla davrandılar ki, neredeyse e daha doğmadan bu projeyi boğmaya kalktılar:

“Conan’ Karşı Alpaslan” (*Cumhuriyet*,2 Aralık 1990),”Milli Kahramanlar, Tommiks, Teksas, Conan’a Karşı” (*Güneş*, 30 Kasım1990). “Conan’a Karşı Alpaslan” (*Hürriyet*, 30 Kasım 1990), *Tempo* Dergisi ise bu işi “Kültür Bakanlığının Türk Tipleri Tarihimiz Çizgi Roman” başlığıyla sürdürürken, bazı yazarlar ise karşı çıkma konusunda acele edilmemesi kanaatindeydiler: Yavuz Donat ; “Tekel 2000 Red Kit’e Karşı” (*Tercüman*, 4 Mart 1991); Engin Andıç ;” İ’lerin Noktalarını Koyalım”, (*Sabah Gazetesi* 9 Aralık 1990)

Resimli Çocuk Klasikleri projesi ile ilgili olarak yayınlanan galiba tek müspet yazı, Ahmet Selçuk’a ait. Selçuk, bu yazısında şöyle diyordu:

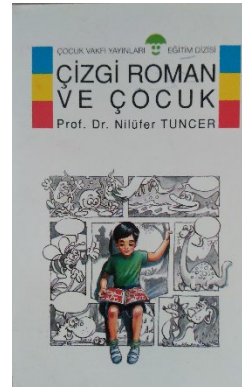
“ Türkiye Cumhuriyeti’nin Kültür Bakanlığı’nın böyle bir proje başlatmasından ve kendi öz kahramanlarını çocuklara resimli roman şekli sunulmasından daha doğal bir şey ne olabilir, diye düşünürken, haberin devamında bir ara başlık ; ‘Bakanlıktan Korkulur’. Niye diye bakıyorsun; bu kez de yine eğitimciler piyasaya çıkmış ve bu çalışmayı ‘siyasal ve ideolojik amaçlı’ olarak nitelenmiştir. Gerekçeleri ; ‘Hiçbir toplumda siyasal boyut da kazanmış bu konumdaki tarihsel kişiliklerin maceraları, Teksas; Tommiks’e rakip olarak piyasaya sürülmez. Bu yapılırsa, gençleri, çocukları zararlı şeylerden korumak değil, kafalara bir şeyler sokuşturmaya çalışmak olur’. İşte buyurun! *Nene hatun, Evliya Çelebi, Bilge Kağan, Keloğlan, Toygar, Alpaslan* siyasal boyut kazanmış ‘tarihsel’ kişiliklermiş ve bunların çizgi roman halinde çocuklara sunulması ‘siyasal ve ideolojik amaç’ taşıyormuş. Tahmin ve yorum yapmaya ne hacet? Böyle bir tepkiyi kimlerin göstereceğini ve asıl bu kişilerin hangi ‘siyasal ve ideolojik amaçlı’ düşündüğünü ve (uzak bir gelecekte, belki) bir sol hükümet döneminde bunların neler yapabileceğini tahmin etmek o kadar zor mu? “ (Selçuk, 1991:79)

El insaf! Evet, el insaf! Ne zaman siyasi endişelerimizi, milli olanın, ilmi olanın önüne geçirmekten vazgeçebileceğiz? Kültür Bakanlığının bu proje çerçevesinde yapmış olduğu yayımlarla ilgili eleştirilere cevap olarak İskender Öksüz tarafından hazırlanmış bir mektubu burada dikkatlere sunmak istiyoruz:

İYİ NİYET – KÖTÜ NİYET

“Tempo” gibi yüksek tempolu basında bir fikri anlatmak, hızla önünüzden geçen ekspresin üstüne tebeşirle yazı yazmaya benziyor. Sayın Eroğlu’nun Prof. Güvenç, Sayın Korkmaz ve benimle konuşarak hazırladığı “Tarihimiz Çizgi Roman” başlıklı yazıyı okurken de kendi elimde tebeşir, ekspresin arkasından bakar gibi hissettim. Bir daha denemek için bu mektubu yazıyorum: İnsanlığın binlerce yıl ve kitaplar dolusu acı geçirdikten sonra yakaladığı ve artık çevrelerinde bir konsensüsün oluşacağını umduğumuz değerler var.

Demokrasi, ferdi hak ve hürriyetler, özellikle fikir ve inanç hürriyeti, kadın-erkek eşitliği, insan hakları, bilime saygı gibi. Bu değerler insanlara tahakküm etme, önce kendi küçük çevrelerinde, sonra da –fırsat doğarsa- ülkelerde “yedi başı” olma sevdalılarını rahatsız eder. Ancak bu gibiler bu değerlere cepheden saldırmazlar, daha büyük ve ulu kavramlar uğruna ve bunların “gerçek”lerini getirme iddiasıyla belirsiz bir süre için bunları askıya almayı teklif ederler. Artık tarihe karışmakta olan gerici komünizmin, tarihte kalmış Nazizm ve Faşizm ’in, bizim Jakobenzim’in ve yeni yetme İslam dışı “yobazlık”ın tutumu budur. Asıl niyet diktadır. Bu diktacılıklardan sosyal adaletçiliği, milliyetçiliği ve özellikle İslamiyet’i tenzih etmek isterim. Yukarıda saydığım ortak değerler bütün dinlerin özellikle İslamiyet’inde değerleridir. Sayın Eroğlu ile konuşmamızda geçen “kötü niyet” bu ortak değerlere zıt tavır takınmanın ifadesidir. Gerice komünizme taviz vermeden sosyal adaleti savunmak, Nazizm ve Faşizm çığırkanlığı yapmadan milletini ve milli kültür birikimini nakletmek mümkün olduğu gibi yobazlık etmeden de İslamiyet’i anlatmak mümkündür. Hatta yobazlıkla İslamiyet’i bir araya getirmenin imkânsız olması lazım ama insanların becerikliliği sınır tanımıyor. İşte, meselenin “konu” değil, “iyi niyet”, “kötü niyet” meselesi olduğunu söylerken kastettiğim buydu. Söz konusu yazının “çıkma”sında “Öksüz, yalnızca ‘niyetleri kötü’ olanların İslami propaganda yapabileceğini söylüyor”, ifadesi, düşündüklerimi biraz aşırı özetlemiş gibi geldi bana; onun için bu mektubu yazdım. Perşembe ve Cuma akşamları “TRT ”deki dini yayınları hazırlayanlar herhâlde İslami propaganda yapıyorlar. Şimdi bunlar “ kötü niyetli” mi?

Prof. Dr. Nilüfer Tuncer’in Çizgi Roman ve Çocuk üzerine hazırlamış olduğu akademik çalışmasının Çocuk Vakfı tarafından kitap olarak yayımlandığını da meraklıları için belirtmeliyiz. Bu kitapta çizgi romanın tarihçesini ve çizgi roman konusunda merak ettiğiniz pek çok sorunun cevabını bulabilirsiniz. Ayrıca kitabın sonunda 1939-1978 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan çizgi romanların listesi de ek olarak verilmiştir (19893).

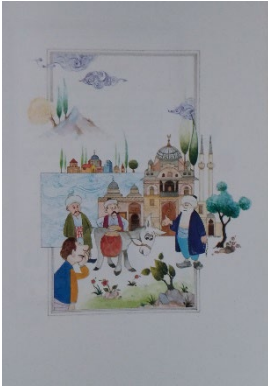
Gerçi son yıllarda çizgi film sanayii bu sektörü gölgeleyorsa da resimli kitap ve çizgi

roman hala cazibesini korumaktadır. Cumhuriyet devri resimli çocuk kitaplarında imzası bulunan sanatkârlardan bazılarının isimlerini sayacak olursak:

- A. Beşir Sancar, Ahmet Efe, Ahmet Yanar, Ahmet Yozgat, Alaaddin Banşkan, Ali Çağan Uzman, Ali Tüfekçi Baş, Alper Selçuk, Anıl Tortop, An-SuAksoy, Arslan Şükür, Aslıhan Kübra Çoşkun, Ayda Kantar, Ayhan Başoğlu, Aygören Dirim, Ayşe Adaş, Ayşe Çetin, Behiç Ak, Berk Öztürk, Bekir Sıtkı Turhan, Bilal Özcan, Bora Özen, Buket Topaloğlu, Çağatay Korkmazer, Cafer Ünal, Can Göknil, Cemal Dünder, Cemalettin Güzel, Canan Değirmenci, Canan Barış, Canan İlhan, Can Baytak, Cavit Yaren, Cem Kızıltuğ, Ceren Demiral, Dağıstan Çetinkaya, Deniz Oral, Derya Işık Özbay, Dilara Akbal, Dorukan Duran, Ekrem Akkal, Elif Balta, Elif Demeç, Elif Ekiztepe, Ender Dalkul, Enes Teslim, Engin Köseoğlu, Engin Uç, Eray Ergun, Ercan Polat,ERCÜMENT Morgök, Erdi Demir, Erdoğan Oğultekin, Eren Dedeleroğlu, Erhan Dünder, Ertuğrul Özdemir, Esra Oğunday Bakır, Fatih Erdoğan, Fehmi Demirdağ, Ferhat Çınar, Ferihan Şen, Ferit Avcı, Fırat Mutlu, Fikret Otyam, Gamze Baltaş, Gökce Akgül, Gökhan Evliyaoğlu, Gökhan Gülkan, Gözde Bitir Sındırgı, Gülhan Taşlı, Gülinaz Şafak, Gülşah Alçın Özek, Gündüz Aydın, Gürhan Doğaç, Hakkı Uslu, Hasan Aycın, Haslet Söylemez, Hatice Ekşi, Hatice Gülensoy, Hatice Tekmile Doğan, Huban Korman, Hüseyin Sönmezay, İlkay Göen, İlkay Uçar, İlknur Salman, İsa Çelik, İsmail Güleç, İsmail Kaya, Kemal Yargıcı, Kemalettin Asma, Kıymet Ergöcen, Korkut Gültekin, Köksal çiftçi, Kutlay Sındırgı, Leyla Çelik, L. Zeki Oksev, Macide Tantürkü, M. Afşin Gürler, Mehmet İlhan Kaya, Mehmet Sönmez, Melike Tan, Meral Dursun, Mernuş Kalkan, Mert Tugen, Merve Uygan, Mete Erden, Murat Bingöl, Murteza Albayrak, Mustafa Delioğlu, Mustafa Eremektar (Mistik), Mustafa Kaya, Mustafa Kayan, Mustafa Şahin, Nazan Tecer, Neslihan Bilge, Nur Domyacı, Nur Şafak Gürer, Nuray Eğritiğ, Nurcan Karabağ Yılmaz, Nurten Deliorman, Nagahan Atay, Nurdoğan Çakmaklı, Oğuz Demir, Orhan Doğru, Orhan Akçan, Orhan Dünder, Orhun Kara, Osman Turhan, Ömer Çam. Özgür Turhan, Özlem Keleş, Öykü Akarca, Pervin Özcan, Ramila Aliyeva Gençoğlu, Recep Kaya, Reha Barış, Reha Yalnızcık, Reza Hemmatirad, Rıza Türker, S. Atasoy, Saadet Ceylan, Saadet Özkan, Sacide Uslu, Sadık Kılıç, Sadi Tekin, Safa Kaya, Semih Poroy, Sena Parlakuş, Sena Parlakulaş, Serap Deliorman, Serdar Gökmen, Serdar Sağlam, Serhat Filiz, Serpil Ural, Seval Çevizci, Sevgi İçigen, Sevilcan Akay, Sevinç Abay, Sevinç Altan, Sibel Aydın, Sinan Gürdağcık, Siyavuş Zülfikar, Soner Hizarcı, Suat Karadağ, Suzan Çataloluk, Süleyman Özkonuk, Şahin Erkocak, Şeref Erol,

Şeyma Kırbaş, Tan Oral, Tarkan Tunca, Timucin Çakaloz, Tuba Koyuncu, Vaghar Aghaeı, Volkan Akmeşe, Vehip Sinan, Uğur Köse, Utkan Görgüç, Ümit Atalay, Ümit Yüksel, Ünal Yıldırım, Yahya Alakay, Yaşar Zeynelov, Yıldız Aydemir, Yıldız Evirgen, Yıldız Çıbroğlu, Yılmaz Aysan, Yılmaz Güner, Yücel köksal, Yüksel Akman, Zafer Okur, Zeynep Durusu, Zülal Öztürk.

Bu ressamlar arasında kendi yazdıkları kitapları resimleyenler de var. Ahmet Yozgat, Hatice Gülensoy, Ahmet Efe, Bekir Sıtkı Turhan, Suzan Çataloluk, Serpil Ural, Hasan Aycın, Dağıstan Çetinkaya, Fikret Otyam, Gökhan Evliyaoğlu, Orhan Dündar, bunlardandır. Ahmet Efe ve Suzan Çataloluk'un bir başka özellikleri de çocuklar için yayınları resimlerken geleneksel Türk sanatı minyatürü de kullanıyor olmalarıdır. Galiba en çok çocuk kitabı resimleyen de Mustafa Delioğlu'dur.

Ahmet Efe; Nasreddin Hoca, Ankara 2003, s.49

Suzan Çataloluk; Emrenin Ormanı, Ankara 1987, s.8.

Çocuk kitaplarının bazıları resimli oldukları hâlde ressamının kim olduğu yazılmamıştır. Bu en azından emeğe saygısızlıktır. Yayınevleri ve ilgili kurumlar buna müsaade etmemeliler resimleyenin adı mutlaka kapakta –en azından iç kapakta- mutlaka yazılmalıdır. Çocuk yayınlarını resimlemek özel bir çalışmayı gerektirmektedir, her ressam çocuk kitabı resimleyemez, resimlememelidir. Çocukta resmin evreleri diye bir şey var değil mi?

Çocuklar gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun olarak farklı resim ürünleri sergilerler. Bu ürünler, onların çevrelerini ve kendilerini algılayış biçimlerini yansıtır. Hâl böyle olunca belki de bazı kitapları çocuklara resimlettirmekte de fayda vardır diye düşünüyoruz. Çocuklar da resim mi yapar?(Gürel, 1999:172-173). Sorusunu soranlara Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Çocuk ve Resim” başlıklı yazısını bir daha okumalarını tavsiye ediyoruz (*Ahmet Hamdi Yaşadığım Gibi*, Hazırlayan: Birol Emil, İstanbul y.t.y., s. 409-414, Dergah Yayınları).

Hasan Ali Yücel'in *Sizin İçin* adlı kitabından bazı şiirleri, Gazi Terbiye Enstitüsü İş-Resim Şubesi öğrencileri resimlemişler ve divitle de yazmışlar. Aynı çalışmalar bugünkü eğitim süreçlerinde de yapılamaz mı? Söz konusu kitaptan bir sayfayı örnek olarak vermek isteriz.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi Haluk Yavuzer'in *Resimleriyle Çocuk Resimleriyle Çocuğu Tanıyalım* (5. Baskı, İstanbul 1992, 180 s., Remzi Kitabevi) kitabı bu konuda çocuk yayıncıları editörleri ve ressamı tarafından mutlaka okunmalı diyoruz. Elbette ki çocuk edebiyatı eleştirmenlerinin de bu konularda bilgi sahibi olmaları gerekecektir. Üniversitelerin resim bölümlerindeki derslerden birinin de çocuklar için resim konusuna odaklanmış olması gerekmez mi?

Çeviri kitapların pek çoğunda resimlemelere dokunulmamıştır. Yazarı Türkiye'den olan bazı kitapların resimlerini yabancılar yapmış olabiliyor. Sinan Yaşar'ın *Gacagucu ve Dünyanın Öte Ucu* kitabını Vaghar Aghaei resimlemiş (İstanbul 2021, Fom Kitap.) Bazı çeviri kitaplarda şahıs isimleri Türkçeleştirildiği gibi resimlere de müdahale edilmiş, ama isimler Türkçeleştirilmiş ama resimlere müdahale edilmemişse resim yazı uyumsuzluğu oluşmuştur. Olması gereken çeviri kitaplarda isimlere ve resimlere müdahale edilmemelidir.

2.5.Cumhuriyet Devrinde Çocuklar İçin Yazarlar

Cumhuriyet öncesinde çocuklar için yazarların sayısı bir elin parmakları kadar bile yokken Cumhuriyetle birlikte bu sayıda birden bire artış olmuştur. Cumhuriyet öncesi çocuklar için yazarların bir kısmı Cumhuriyetin ilk yıllarında da yine çocuk edebiyatımızı zenginleştirmeye devam etmişlerdir. Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı yazarlarına gelince:

Abbas Cılga, Abbas Sayar, A. Çakmakçıoğlu, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Abdülkadir Budak, Abdülkadir Bulut, A. Abdulkadir Turan, Abdülvahit İzzet, Abia Gülcan, A. Kadir, Adem Korkmaz, Adem Muhsin, Adem Özkan, Adil Karagöz, Adnan Binyazar, Adnan Özyalçın, A. Ferhan Oğuzkan, Afşar Timucin, Ahmet Arif, Ahmet Ayberkin, A. Kadir Yolcu, Alemdar Yalçın, Alev Sınar, Ahmet Altümsek, Ahmet Cevat Emre, Ahmet Efe, Ahmet Erhan, Ahmet Haldun Terzioğlu, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Mahir Pekşen, Ahmet Maraşlı, Ahmet Sıvacı, Ahmet Tufan Şentürk, Ahmet Yıldırım, Ahmethan Yılmaz, Ahmet Günbaş, Ahmet Köklügiller, Ahmet Köksal, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Mercan, Ahmet Muhip Dranas, Ahmet Nail, Ahmet Önel, Ahmet Tezcan, Ahmet Yıldız Yaşaroğlu, Ahmet Yılmaz, Ahmet

Yozgat, Ahmet Uysal, Amil Celebioğlu, Aka Gündüz, Akif İnan, Ali Akbaş, Ali Ekecik, Ali Emre, Ali Ulvi Elöve, Ali Ekrem Bolayır, Ali Nar, A. Osman Atak, Ali Püsküllüoğlu, Ali Ural, Ali Yüce, Alparsalan Durmuş, Asiye Duman, Aliye Uslu Üsten, Ali Yüce, Arif Ay, Arif Bilgin, Arif Damar, Arif Nihat Asya, Arslan Kaçar, Arslan Küçükyıldız, Asaf Halet Çelebi, Asım Us, Aslı Der, Ataol Behramoğlu, Atıf Bedir, Atila Çakıroğlu, Avni Doğan, Avni Haliloğlu, Aydın Hatipoğlu, Aydoğan Yavaşlı, Aygören Dirm, Ayla Çınaroğlu, Ayla Kutlu, Ayla Oktay, Ayla Oral, Aysel Gürmen, Aysel Korkut, Ayşe Çekiç, Ayşe Gülten Kırıcı, Ayşe Kilimci, Ayşe Kılıçaslan Göksoy, Ayşe Sevim, Aytakin Can, Aytül Akal Uncu, Aziz Karadeniz, Aziz Sivaslıoğlu, Aziz Nesin, Azra Erhat, Baki Kurtuluş, Başak Uysal, Bayram Yelen, Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Bahaettin Karakoç, Behcet Kemal Çağlar, Behçet Necatiğil, Bekir Sıtkı Turhan, Bekir Onur, Bekir Yıldız, Belma Tuğrul, Berat Alptekin, Bestami Yazgan, Beşir Ayvazoğlu, Beyza Bilgin, Bilal Coşkun, Bilgin Adalı, Bilgesu Erenus, Burcay Anger, Burhan Bozgeyik, Burhan Günel, Bülent Ata, Bülent Habora, Cahit Uçuk, Cahit Zarifoğlu, Can Göknil, Celal Özcan, Celil Yunus, Cem Akbaş, Cemal Oğuz Öcal, Cemal Süreyya Seber, Cemalettin E. Kavaklıgil, Cemil Kavukcu, Cengiz Bektaş, Cevher İhsan Miskioğlu, Ceyhun Atuf Kansu, Cezmi Koca, Cüneyt Okay, Cüneyt Suavi, Çağlayan Dincer, Çağrı Gürel, Çetin Öner, Dağistan Çetinkaya, Dehri Dilçin, Demirtaş Ceyhun, Deniz Tarsus, Dincer Sümer, Doğu Perincek, Durdu Şahin, Ecehan Ergin Çetin, Efekan Karagöl, Eflatun Cem Güney, Elif Şafak, Ekrem Güneş, Emin Özdemir, Erdal Öz, Erdoğan Tokmakcioğlu, Ergun Enver, Emin Recep Gürel, Engin Duraker, Engin Köseoğlu, Enis Behiç Koryürek, Enver Ercan, Enver Naci Gökşen, Enver Tunçalp, Erdal Öz, Erhan Bener, Erol Büyükmeriç, Erol Olcay, Erol Toy, Ertuğrul Karakuş, Ertuğrul Özdemir, Esra Gökşen, Esra Odman İyeri, Fahrettin Alişar, Fahrettin Bozdağ, Fahri Kayadibi, Fahri Temizyürek, Fatih Erdoğan, Fatih Okay, Fatma Aydar, Fakir Baykurt, Ferda İzbudak Akıncı, Faruk Gürtunca, Faruk Nafiz Camlıbel, Fatma Ekşioğlu, Fatma Yangın Ekşioğlu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Fazıla Atabek, Fatma Tatçı, Feridun Oral, Feridun Fazıl Tülbentçi, Ferit Avcı, Ferih Eğemen, Fikret Arıt, Fikret Otyam, Ferman Karaçam, Fuad Koray, Gaffar Tetik, Galip Arı, Gökan Akçiçek, Gökan Özcan, Göktürk Mehmet Uytun, Görkem Yeltan, Gülcan Çetindağ Can, Gülçin Alpöge, Gülten Akın, Gülten Dayıoğlu, Gülten Tekelioğlu, Gündüz Aydın, Gülnar Kandayer, Gülsüm Cengiz, Güngör Dilmen, Gürkan Tanju, H. Ahmet Çelik, Hacı Angı, Hakan Yıldırım, Hakkı Sunat, Hakkı Özkan, Hakkı Yılanlıoğlu, Halide Nusret Zorlutuna, Halil Kocagöz, Halistin Kukul, Haluk Yavuzer, Hamdullah Köseoğlu, Hamit Göksoy, Hasan Akay, Hasan Ali Toptaş, Hasan Ali Yücel, Hasan Avni Yüksel, Hasan Aycın, Hasan Demir, Hasan Erkek, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Hasan İzzettin Dinoma, Hasan Latif Sarıyüce, Hasan Kallimci, Hasan Kıyafet, Hasan Mercan, Hasan Murat, Hasan Nail Canat,

Hasan Yıldırım, Haşmettin Arslan, Hatice Işlak, Hatice Uğur, Havva Aykıt, Hayati Bice, Hayati Otyakmaz, H. Salih Zengin, Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy, Hızır Ovacık, Hicabi Kırlangıç, Hidayet Karakuş, Hikmet Altinkaynak, Huri Dursun Özkan, Hülya Şat, Hüseyin Hüsnü Tekişik, Hüseyin Karakan, Hüseyin Öztürk, Hüseyin Yortanlı, Hüseyin Yurttaş, Işık Okçu, Işıl Özgentürk, Işıl Uz, İbrahim Acar, İbrahim Alâettin Gövsa, İbrahim Kıbrıs, İbrahim Minnetoğlu, İbrahim Zeki Burdurlu, İdris Aydın, İhmal Amca, İlhami Bekir Tez, İlkay Marangoz, İnci Enginün, İsa Cebeci, İsa Tunçbilek, İslâm Beytullah Erdi, İlhan Yüce, İnci San, İlyas Aslan, İsa Cebeci, İsmail Bilgin, İsmail Fatih Ceylan, İsmail Hikmet Ertaylan, İsmail Karakurt, İsmail Karamehmetoğlu, İsmail Uyaroğlu, İsmail Uzun, İsmet Kür, Kadir Girgin, Kâzım Karabekir, Kemal Bilbaşar, Kemal Demiray, Kemal Özer, Kemalettin Tuğcu, Kenan Carboğa, Kerim Aydın Erdem, Kerim Korcan, Konur Ertop, Kutsi Gazinur, Latif Karagöz, Latife Tekin, Lemia Balı, Lütü Kaleli, Lütü Şehsuvaroğlu, Macide Tantürkü, Mahir Adıbeş, Mahmut Kaplan, Mahmut Tunaboşlu, Mahmut Yesari, Mavisel Yener, M. Emin Öztürk, Mehmed Âkif Ersoy, Mehmet Başaran, Mehmet Emin Ay, M. Yaşar Kandemir, M. Zekai Eryalaz, Mehmet Dünder, Mehmet Emin Ulu, Mehmet Erdoğan, Mehmet Fuat, Mehmet Haldun Terzioğlu, Mehmet Güler, Mehmet Sevim, Mehmet Tekin, Mehtap Teker, Melike Günyüz, Melike Yılmaz, Meltem Erinçmen Kanoğlu, M. Fuat Köprülü, Mehmet Muhittin Sevilen, Mehmet Önal, Mehmet Şenkaya, Mehmet Türkkkan, Melek Melih Bayrı, Melike Uslu, Meltem Erinçmen Kanoğlu, Mert Arık, Metin Celal, Metin Kuru, Meral Alpay, Mert Arık, Mevlana İdris Zengin, Mevlüt Kaplan, Mine Soysal, Muallâ Selçuk, Muhsin İlyas Subaşı, Mukadder Bilgili, Murat Gürkan Gülcan, Murat Tuncel, Mustafa Orakçı, Mustafa Ruhi Şirin, M. Güner Demiray, Mustafa Akgün, Mustafa Asım Köksal, Mustafa Kutlu, Mustafa Özçelik, Mustafa Tatçı, Mutallip Taş, Muzaffer İzgü, Mübeccel Gönen, Mübeccel İzmirli, Mümtaz Zeki Taşkın, Muhittin Arar, Muhittin Nalbantoğlu, Musa Baran, Mustafa Orakçı, Mustafa Yazgan, Müjdat Gezen, Mükerrrem Kamil Su, Mümtaz Abacı, Münir Hayri Eğeli, M. Necati Öngay, Müzehher Özgün, Müzeyyen Alver, Naki Tezal, Aktaş Sönmez, Nalan Nazan İpşiroğlu, Nazlı Râna Gürel, Nazım Hikmet Ran, Nazife Burcu Takıl, Naz Ferniba, Nazir Akalın, Nazmi Şimşek, Necati Cumalı, Necati Güngör, Necati Tosuner, Necdet Neydim, Necdet Rüştü Efe, Necdet Neydim, Necla Çarpan, Necla İnce, Necmi Özkaraman, Nehir Tınaz, Nejat Sefercioğlu, Neriman Gökcegöz Karatekin, Nihan Temiz, Nihal Kuyumcu, Nilüfer Tuncer, Niyazi Birinci (Yavuz Bahadroğlu), Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Nizamettin Aksu, Numan Kartal, Nur Ersen, Nur İçöz, Nurettin İğci, Nuri Kahraman, Nuran Turan, Nurdan Damla, Nurdan D. Şener, Nurettin Artam, Nurettin Sevin, Nurettin Uytun, Nuri Güngör, N. Ümit Ögmel, O. Olcay Yazıcı, Oğuz Tansel, Onur Sancak, Onur Sezgin, Orhan Dünder, Orhan Asena, Orhan Kemal,

Orhan Seyfi Orhon, Orhan Şaik Gökyay, Orhan Veli, Orhan Ural, Osman Çeviksoy, Osman Ersoy, Osman Özbahçe, Osman Şahin, Osman Yılmaz, Osman Yüksel Serdengeçti, Oya Tatlıbel, Ömer Demirbağ, Önder Karçığa, Özdemir Nutku, Özel Arabul, Özlem Aytekin, Özgül Çiçek, Özkan Öze, Pelin Güneş, Pertev Naili Boratav, Peyami Safa (Server Bedi), Rafet Setoğlu, Rahim Balcıoğlu, Rakım Çalapala, Ramazan Gökalg Arkın, Ramazan Tekinel, Rana İslam Değirmenci, Raşit Keskin, Recep Nas, Refik Durbaş, Reşat Gürel, Reşat Nuri Güntekin, Reyhan Özçiftçi, Rıfat Ilgaz, Rıfat Necdet Evrimer, Rıfkı Kaymaz, Rıza Akdemir, Rıza Yetim, Ruhi Sel, Rüstem Aladağlı, Saadet Özkan, Saadet Ulçugür, Sabahat Emir, Sabahattin Eyüpoğlu, Sabahattin Yalkın, Sabutay Hikmet Kabahasanoğlu, Sabih Şendil, Sadettin Kaplan, Sadık Özdemir, Sadık Yalızıuçanlar, Sadiye Akay, Salim Savcı, Sait Faik Abasıyanık, Salih Karakaş, Saliha Şahan, Saim Sakaoğlu, S. Somuncuoğlu, S. Sami Kayral, Samim Kocagöz, Savaş Yüce, Savş Ünlü, Seda Öğretir, Sedat Sever, Sedat Umran, Selahattin Dilidüzgün, Selahattin Saygı, Selahattin Şimşek, Selami Şimşek, Selçuk Kantarcıoğlu, Selçuk Yıldırım, Sema Maraşlı, Serdar M. Değirmencioğlu, Serpil Ural, Servet Engin, Sevim Ak, Sevinç Kuşoğlu, Seyfi Şirin, Seyfullah Yıldırım, Seza Kutlar Aksoy, Sezer Odabaşı, Sırrı Er, Sibel Onur Özdemir, Sibel Şengül, Seyit Kemal Karaalioğlu, Sinan Yaşar, Siyami Yozgat, Sıracettin Hasırcıoğlu, Sibel Şengül, Sibel Unur Özdemir, Suat Salih Arsal, Sulhi Dölek, Sunay Akın, Suphi Saatci, Süleyman Bulut, Süreyya Befre, Şahinkaya Dil, Şermin Yaşar, Şenay Saçbüker, Şevket Yücel, Şeyma Ayık, Şeyma Yüksel, Şükrü Elçin, Şükrü Enüs Regü, Şule Yazgan, Tacettin Şimşek, Tahir Alangu, Nail Tan, Talip Apaydın, Talip Ulaşan, Tarık Dursun Kakinç, Tarık Uslu, Tayip Atmaca, Turan Karataş, Turgut Çakır, Turgut Günay, Turgut Özakman, Turgut Yasalar, Türkan Alvan, Türkan Gedik Bengi, Uğur Kılıç, Ulviye Alpay, Ülker Köksal, Ülkü Ayvaz, Ülkü Tamer, Ülkü Demiray, Ülkü Taşlıova, Ünver Oral, Ümit Kaftancıoğlu, Ümit Yaşar Oğuzcan, Ünsal Yılmaz Yeşildağ, Üzeyir Gündüz, Vahap Akbaş, Vasfi Mahir Kocatürk, Vasıf Öngören, Vedat Dalokay, Vedat Öğün, Vehbi Cem Aşkun, Veli Üstün, Vural Kaya, Yahya Akengin, Yahya Kemal Beyatlı, Yalvaç Ural, Yaşar Fersahoğlu, Yaşar Faruk İnal, Yaşar Kandemir, Yaşar Kemal, Yavuz Bülent Bakiler, Yılmaz Boyunağa, Yılmaz Erdoğan, Yılmaz Yeşil, Yusuf Akgül, Yusuf Asal, Yusuf Çağlar, Yusuf Dursun, Yusuf Pazarcı, Yusuf Ziya Ortaç, Yücel Feyzioğlu, Yüksel Pazarkaya, Zafer Altın Kozaoğlu, Zarife Canan, Zehra Akyüz, Zehra İpşiroğlu, Zehra Yücel, Zeki Gürel, Zeynel Abidin Makas, Zeynep Cemali, Zeyyat Selimoğlu, Ziya Gökalg, Zülfü Livaneli,

Bu listeye bakıp; buradaki isimlerden bazılarının çocuk edebiyatçısı olmadığını düşününler olacaktır. Ancak, buradaki bazı isimlerin çocuklar için yayınlanmış müstakil kitapları olmasa da çocuklar için yayınlanan antolojilere alınmış eserleri bulunmaktadır. Bu

listeye alınmalarının sebebi de budur. Meselâ Arif Nihat Asya bunlardan birisidir.

Cumhuriyet Devri yazarı değil ama Türkiye Cumhuriyetinde kitapları en çok basılan, satılan ve okunan yazarımız galiba Ömer Seyfeddin'dir. Bunun farklı sebepleri olabilir (Gürel, 2009:63-66). Birincisi telif hakları kanununa takılmamaktadır, ikincisi herhangi bir ideolojinin sözcüsü olmadığı düşünülmektedir. Ömer Seyfeddin'in neredeyse bütün kitapları çocuk kitabı diye basılmaktadır. Hâlbuki bu kitaplar arasında çocuklar için uygun olmayanlar da vardır. Mesela *Pirimo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu? Ve Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü?* İsimli hikâyeleri çocuklar için olmadığı hâlde bu iki hikâyeyi çocuk kitabı diye basmayan yayınevi neredeyse yok gibidir. Bu hikâyenin adında çocuk var diye bunu çocuk hikâyesi zannedenler acaba bu iki hikâyenin konusunu ve mesajını anlayabilmişler midir? Ömer Seyfeddin'in çocukların dünyasına girebilen ve çocuklar tarafından okunmasında hatta sahnelenmesinde bile fayda olan hikâyeleri vardır elbette. Ön yargıyla bakıp, Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinde cinsellik/porno arayanlar ve bu zanla onun hikâyelerinden bazılarını yasaklayanlara da bilmem ne demeli? T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ömer Seyfeddin'in *Yalnız Efe* adlı eserini 100 Temel Eser listesine aldı ama roman taslağı *Yalnız Efe* mi yoksa hikâye olarak kaleme alınan *Yalnız Efe* mi kitaba alınacak seçkiyi yapanlar bir türlü karar veremediler.

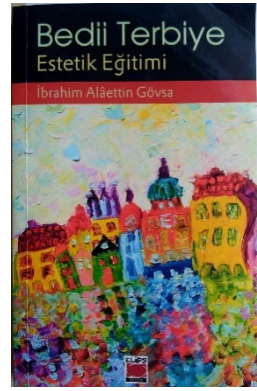
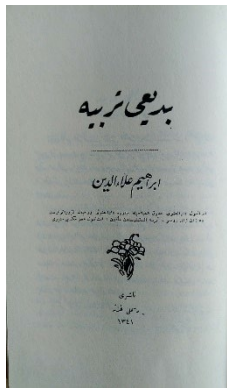
Cumhuriyet Öncesi yazar ve şairlerimizden kitapları basılanlardan biri de Tevfik Fikret'tir. Tevfik Fikret'in *Şermin* adlı şiir kitabı T.C. Millî Eğitim Bakanlığının 100 Eser listesinde yer almasından dolayı pek çok yayınevi tarafından defalarca basılmıştır.

Çocuk kitaplarının her birinin sadece edebiyat eseri olmak açısından değil bütün özellikleriyle bir sanat eseri olarak çocuğun dünyasına girmesi çok önemlidir. Çocuk kitaplarının baskısında sadece kâğıdın değil bezin ve ıslanmaz kâğıt diye tabir edilen malzemenin de kullanıma girdiği günümüzde çocuklarımıza ulaştıracağımız her bir sahifenin, kapağıyla birlikte kitabın tamamının baskı, muhteva, form ve renk olarak bir sanat eseri olmasına dikkat edilmelidir. Bu dikkatin eseri olan kitaplara son bir kaç yılda rastlamak ise çocuk yayıncılığımızın açısından sevindiricidir. Bir de günümüzde E-Kitap gerçeği var. Normalde görme engelliler için olması gereken sesli kitaplar, pek çok normal çocuk tarafından da teknolojinin verdiği fırsattan istifade dinlenmektedir. Bu uygulamada önemli olan seslendirme/okuma yapanların diksiyonlarıdır. Ankara'da Millî Kütüphane bu konuda bilinçli bir seçim yapıyor gibi. Bu uygulama için seslendirilecek kitap seçimleri de çok önemlidir.

2.6.Cumhuriyet Döneminde Çocuk Edebiyatı Eğitimi ve Bu Derse Yönelik Hazırlanan Kitaplar

Çocukluk döneminin insan hayatındaki belirleyici önemi; fertten topluma ve millet olma bilincine geçiş sürecinde olduğu kadar bütün insanlığın ortak geleceği üzerindeki belirleyici önemi, modern dünyanın ulaştığı şu anki bilinç açısından inkârı mümkün olmayan bir olgu olarak gündemimizdedir.

Çocukluk döneminin önemine doğru orantılı olarak “Çocuk Edebiyatı” ve buna bağlı olarak da “Çocuk Edebiyatı Eğitimi”nin de önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ama ne yazık ki, ne çocuk edebiyatı ne de çocuk edebiyatı eğitimi bu önemine rağmen hâlâ bizde hak ettiği yeri bulamamıştır. Türkiye’de (buna Osmanlı dönemi de dâhil) “çocuk edebiyatı” bir kavram olarak ancak 1900’lü yılların başında gündeme taşınabilmiştir. Özellikle İbrahim Alâettin Gövsa’nın “Bediî Terbiye” başlıklı çalışmasının içinde müstakil bir başlık olarak Çocuk Edebiyatını ele alıp inkârı mümkün olmayacak bir tarzda anlatmasından sonra bu alan eğitim kurumlarımızda da kendine bir yer bulabilmiştir diyebiliriz. İbrahim Alaettin Gövsa’nın bu kitabı yeni harflerle de yayınlanmıştır (İbrahim Alâettin Gövsa; *Bedii Terbiye Estetik Eğitimi*, Hazırlayanlar: Nazlı Rânâ Gürel-Zeki Gürel, Ankara2012, Elips Kitap)

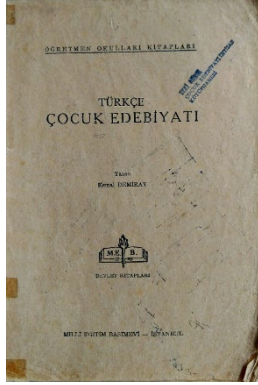

İlk başlangıçta lise seviyesindeki eğitimde felsefe derslerinin bir yan alanı olarak okullarımızda okutulmaya başlanan “Bediî Terbiye” derslerinin bir alt başlığı olan Çocuk Edebiyatı Eğitimi, daha sonra öğretmen okullarımızda Türk Dili ve Edebiyatı dersinin içinde bir alt başlık olarak müstakil olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu süreçte özellikle Kemal Demiray’ın “*Türkçe Çocuk Edebiyatı*” adıyla hazırladığı kitap, 1953 yılında Millî Eğitim Bakanlığınca bastırılarak yıllarca öğretmen okullarımızda okutuldu. Kitabın son baskısı 1969’da yapılmıştır (Kemal Demiray; *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, 12. Baskı, İstanbul 1969,170 s., Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.).

Kemal Demiray (1912-1991), Türkiye’nin çocuk edebiyatı dersleriyle ilgili olarak yurt dışına gönderdiği ilk Türkçenin eğitimcisi olması bakımından da dikkate değer bir şahsiyettir. 1958 yılı ortalarında B.A.D.’lerine giden Demiray, 1961 yılı ortalarına kadar Miehsigan Üniversitesinde dilbilim, dil öğretimi ve çocuk edebiyatı derslerini incelemiştir.

1966 tarihine kadar Kemal Demiray’ın *Türkçe Çocuk Edebiyatı* adlı kitabı Öğretmen okullarında bu alanda okutulan tek kitaptı. İstanbul Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Enver Naci Gökşen’in (1916-1986) “*Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*” adlı kitabı, 1966’da Millî Eğitim Bakanlığınca ilk öğretmen okullarının son sınıfında okutulan Çocuk Edebiyatı dersi için yardımcı kitap olarak kabul edilmiş ve bu karar da 3 Ekim 1966 tarihli, 1422 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. (Enver Naci Gökşen; *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, 2. Baskı, İstanbul 1972, 208 s., Hikmet Yayınevi). Kitabın Geliştirilmiş 5. Baskısının önsözünde Enver Naci Gökşen şöyle yazıyor: “Çocuk Edebiyatı, Kız Meslek Liselerinin ve öğretmen yetiştiren okullarımızın yeni bir ders konusudur. Fakat öğretmen adaylarının ellerinde yeteri kadar gereç ve araç bulunmamaktadır. Bu kitapla, on yıldan beri İstanbul Eğitim Enstitüsü’nde ve Öğretmen Okulu’nda okuttuğumuz Çocuk Edebiyatı

derslerinde gördüğümüz ve sezdiğimiz ihtiyaçları gidermeye, boşlukları doldurmaya çalıştık. Bir yandan da Kız Meslek Liseleri öğrencilerine, öğretmenlere, her ana-babaya, çocuk edebiyatı konusunda, yararlı olmaya çaba gösterdik”(Enver Naci Gökşen; *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Geliştirilmiş 5. Baskı, İstanbul 1985, 202 s., Remzi Kitabevi).

Öğretmen okullarımızın yanı sıra eğitim enstitülerimizde ve daha sonra adı değiştirilerek eğitim yüksekokulları yapılan kurumlarımızda da Çocuk Edebiyatı Dersinin okutulduğunu görüyoruz. İki yıllık eğitim enstitülerinin ilgili bölümlerinde ve YAYKUR Açık Yüksek Öğretim Kurumlarında okutulmak üzere Dr. Ferhan Oğuzkan (1921-1999) tarafından hazırlanan “*Çocuk Edebiyatı*” ders kitabı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Bu kitap daha sonra genişletilerek Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı adıyla defalarca yayınlanmıştır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminde değişikliğe gidilirken öğretmen yetiştiren ilk öğretmen okullarının kapatılarak öğretmen liseleri haline dönüştürülmesi ve Yüksek Öğretmen Okullarının kapatılması sürecinde (1973–1980) Çocuk Edebiyatı dersi de yavaş yavaş eğitim sistemimizin gündeminden çıkmaya başlamıştır.

Üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği bölümleri ile kız meslek liselerinin Çocuk Gelişimi Bölümlerindeki Çocuk Edebiyatı dersi için de çocuk edebiyatı ders kitapları hazırlanmıştır. Gazi Üniversitesi Meslekî Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Ön lisans Programı öğrencileri için bu bölümde görev yapan hocalar Gülseren Tür-Işın Canbolat birlikte *Çocuk Kitapları* adıyla bir kitap hazırlamışlardır. Bu kitap Mesleki Eğitim Fakültesi yayını olarak 1982’de yayınlanmıştır. T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği lisans programı için *Çocuk Edebiyatı* ders kitabını Doç. Dr. Selahattin Dilidüzgün, Doç. Dr. Sedat Sever, Yrd. Doç. Dr. Ali Öztürk ve Dr. Ömer Adıgüzel yazmışlardır. Bu kitap 2002 yılında yayınlanmıştır. Yrd. Doç. Dr. Havise Çakmak Güleç ile Yrd. Doç. Dr. Hulusi Geçgel’in birlikte hazırladıkları *Çocuk Edebiyatı* kitabı ise üniversitelerimizdeki okul öncesi bölümleri içindir. Teknik öğretim okullarının Çocuk Gelişimi Bölümlerinde okutulan Çocuk Edebiyatı Deresine yönelik kitabı ise Öner Ciravoğlu hazırlamıştır. Kitap Esin Yayınevi tarafından 1997 yılında *Çocuk Edebiyatı* adıyla yayınlanmıştır.

1990’lı yılların başında Çocuk Edebiyatı Dersi yeniden Millî Eğitim Bakanlığımızın gündemine gelmiştir. Bu süreçte Kız Meslek Liselerimizin Çocuk Gelişimi Bölümlerine ortak ve seçmeli meslek derslerinden birisi olarak 1994–1995 öğretim yılından itibaren son sınıfta haftada dört saat okutulmak üzere Çocuk Edebiyatı dersi konmuştur.(T.C Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu 7.7.1994 tarih ve 495 sayılı karar). Bu süreçte Çocuk Gelişimi Bölümü Çocuk Edebiyatı Dersi Öğretim Programına göre hazırlanıp yayımlanan kitap ise birinci baskısı 1997 yılında yapılan Öner Ciravoğlu’nun “*Çocuk Edebiyatı*” adlı eseridir.

Bu süreçte Anadolu Öğretmen Liselerine de Çocuk Edebiyatı dersi konmuştur. T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19.12 1996 tarih ve 262 sayılı kararıyla 1997–1998 öğretim yılından itibaren haftada iki saat okutulması planlanan Çocuk Edebiyatı dersinin; benim de içinde bulunduğum bir ekip tarafından hazırlanan programını esas alarak hazırlanıp da Millî Eğitim Bakanlığımız tarafından yayımlanan kitabının yazarları ise Hüseyin Tuncer ve Mehmet Yardımcı’dır (*Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ankara 2000, 257 s.).

Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Eğitimi kapsamında yükseköğretim kurumlarında okutulan çocuk edebiyatı dersleri, Kütüphanecilik, Türk Dili ve Edebiyatı ve Çocuk Gelişimi gibi bölümlerde çoğu zaman ortak bir müfredata bağlı kalınmaksızın ve çoğu kere de seçmeli ders olarak okutulmuşlardır.

İLESAM Türkiye İlim Edebiyat ve Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliğinin T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu ve Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı ile ortaklaşa düzenlediği İkinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu’nda “Çocuk Edebiyatı Eğitiminde Durum Tespiti ve Teklifler” başlığıyla sunduğum bildirimde Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Eğitiminin geçmişini, hali hazırdaki durumunu anlatmış ve gelecek için de tekliflerimizi belirtmiştik (Türk Dil Kurumu Salonu, Ankara, 30 Nisan 1995). Bu bildirimizde Üniversitelerimizin ilgili bölümlerine Çocuk Edebiyatı dersinin mutlaka konması gerektiğini de özellikle vurgulamıştık. Çünkü, 12-30.09.1994 tarihlerinde Ankara Çıracık Eğitim Merkezinde 521 numaralı Program Geliştirme seminerinde Anadolu Öğretmen Liseleri için Çocuk Edebiyatı dersinin programını geliştirmiştik. Aynı şekilde Anadolu Kız Meslek Liselerimizin çocuk gelişimi bölümleri için

de çocuk edebiyatı dersi programı geliştirilmişti... Ve T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu liselerimizde bu dersi okutmak üzere Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerimizle Türkçe öğretmenlerimizin derse girebileceklerine dair bir karar almıştı. Ben bütün bu gelişmelere dayanarak YÖK'ün üniversitelerimizin ilgili bölümlerine Çocuk edebiyatı dersini mutlaka koymasına gerektiğini ve bu dersleri verecek öğretim elemanlarının yetiştirilebilmesi için de üniversitelerimizde çocuk edebiyatı anabilim dalında yüksek lisans ve doktora programlarının açılması gerektiğini sebep ve sonuçlarıyla anlatmaya çalışmışım.

Öyle ya liselere çocuk edebiyatı dersi konmuş ve bu dersi okutacak öğretmenler de üniversitelerimizden yetişecekti, peki bu öğretmenleri yetiştirecek akademisyenler nasıl yetişecekti... Ne acı bir durumdur ki, YÖK hâlâ Çocuk Edebiyatını bir anabilim dalı olarak tanımamıştır ve bu alanda yüksek lisans ve doktora eğitimimiz maalesef hala yoktur.

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü bu süreçte geçici bir tedbir olarak Anadolu Öğretmen Liselerimizden her birinden birer tane edebiyat öğretmenini seçerek Çocuk Edebiyatı Dersi Programı Tanıtım Semineri adı altında 1995 yılı yazında Aydın Ortaklar Anadolu Öğretmen Lisesinde düzenlediği faaliyete davet etmişti. Biz de bu seminerde görev yapmışık. Bu seminere katılan öğretmenlerin bir kısmının daha sonra Anadolu Öğretmen Liselerinden başka okullara tayinlerinin çıktığını üzülenek öğrenmişim.

T. C. Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yetiştirme sistemiyle ilgili etraflı bir çalışmayı 1995-1997 yılları arasında; Millî Eğitim Bakanlığı-YÖK ve Dünya Bankası işbirliğiyle yürütmüştür. Bu süreçte ben de eğitim fakültelerimizden birinde hem öğretim üyesi olarak çalışıyor hem de adam yokluğundan idareci olarak görev yapıyordum. Bu konumundan dolayı zaman zaman bu çalışmalara iştirak ettim. Katıldığım toplantılarda ısrarla çocuk Edebiyatı Dersinin üniversitelerimizde bütün bölümlerde zorunlu dersler arasına alınması gerektiğini dile getirdim. Bunu teklif ederken her üniversitelinin ilerde ana-baba olacağı gerçeğinden hareket ettiğimi de belirtmeliyim. Ama katılımcıları ikna edememiş olmalıyım ki ikinci bir teklifte bulunmak zorunda kaldım: Çocuk Edebiyatı Dersini öğretmenlik biçimlenme (Pedagojik formasyon) dersleri arasına alarak bütün öğretmen adaylarının bu dersi okumalarını sağlayalım dediğim de bile teklifim pek de ilgi görmedi. Hâlâ aynı kanaatte olduğumu da burada bir kere daha tekrarlamalıyım.

Bu süreçte Türkiye'de bir ilk de gerçekleşmiş oldu: Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesinde 1996-1999 yılları arasında Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde okuyan öğrenciler 3. ve 4. sınıfta her iki dönemde de haftada 4'er saat olmak üzere Çocuk Edebiyatı Dersi aldılar (Gürel, 1996:21). Bunun sonucunda da mezun olurlarken diplomalarıyla birlikte bir de "Çocuk Edebiyatı Yan alan Belgesi" almaya hak kazandılar.

Bu yıllarda liselerimizde çocuk edebiyatı derslerine girecek öğretmen açığını kapatmak açısından geçici bir çözüm olarak Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenen Hizmet içi Kurslarında

Türkçe ve Edebiyat öğretmenlerine Çocuk Edebiyatı dersinin de okutulması gerektiğini vurguladığımızda Bakanlığımız düzenlediği kurslarda bu dersi de listeye dâhil etmiştir. Biz de bu kurslarda ve yurt dışından Türk Devlet ve toplulukları ile akraba topluluklardan Türkiye'ye davet edilen öğretmen ve öğretim üyesi gruplarına yönelik olarak düzenlenen Türk Kültürü ve Eğitim Sistemini Tanıtma seminerlerinde Çocuk Edebiyatı dersleri verdik.

Millî Eğitim Bakanlığı-YÖK ve Dünya Bankası iş birliğinde öğretmen yetiştirme sistemimizde yapılacak değişiklik sürecinde söz uçar yazı kalır mantığıyla tarihe bir not düşmek adına "YÖK Millî Eğitimi Geliştirme Projesi Başkanlığı"nın 0312 266 43 69 nolu belgegeçerine 8 Şubat 1996 tarihinde saat 14.30'da, çocuk edebiyatı dersinin niçin üniversitemizde okutulması gerektiğini ve nasıl okutulması gerektiğini anlatmaya çalıştığımız bir metni kaleme alıp göndermişim.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi Kapsamında hazırladığı ve 1998-1999 öğretim yılında uygulamaya konulan Eğitim Fakülteleri Lisans Programlarında çocuk edebiyatı dersi de yer aldı. Okul Öncesi Öğretmenliğinde 4. ve 5. yarıyılıda haftada 2 saat okutulan 3 kredilik bir ders olan çocuk edebiyatı, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, İşitme Engelliler Öğretmenliği ve İlahiyat Fakültelerinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinde 6. yarıyılıda haftada 3 saatlik bir ders olarak yer aldı.

Bundan sonraki süreçte bu dersle ilgili pek çok kitap yazılıp basıldı bu kitaplardan bazıları şunlardır:

Çavuşoğlu, Ali (2005). *Ana Dili Çocuk Edebiyatı*, Kayseri: Ufuk Kitap Kırtasiye Yayıncılık.

(2020). *Çocuk Edebiyatı*, Editörler: Esra Nur Tiryaki-Başak Uysal, Ankara: Nobel yayınevi.

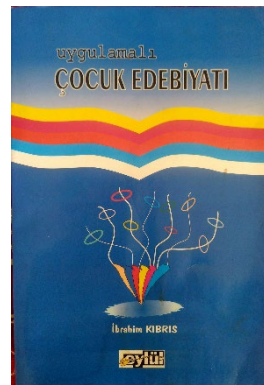
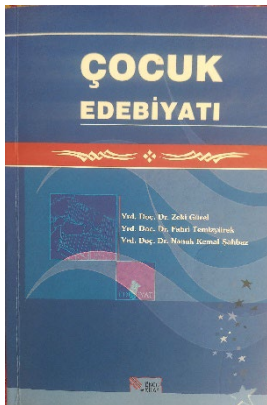
(1994). *Çocuk Edebiyatı*, Hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.

Demirel, Şener-, Çeçen, Mehmet Akif-Seven, Serdal-Tozlu, Necdet-Uludağ, Mehmet Emin (2010). *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A. Yayını.

Dilidüzgün, Selahattin (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Morpa Kültür yayınları.

Güleryüz, Hasan (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Gürel, Zeki-Temizyürek, Fahri-Şahbaz, Namık Kemal (22007). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Kitap.

- Kıbrıs, İbrahim (2000). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eylül Yayınevi.
- Nas, Recep (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Neydim, Necdet (1998). *Çocuk ve Edebiyat*, İstanbul: Bu Yayınevi.
- Sever, Sedat (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: KÖK Yayınları.
- Sınar Çılgın, Alev (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa yayını.
- Şimşek, Tacettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.
- Yalçın, Alemdar-Aytaş, Gıyasettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ yayınevi.
- Yardımcı, Mehmet-Tuncer, Hüseyin (2002). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Zengin, Ahmet Yaşar-Zengin, Nesrin (200). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, İstanbul:Başer Ofset.

2006 yılında çocuk edebiyatıyla ilgili olumsuz bir gelişme yaşandı. YÖK Genel Kurulunda 21 Temmuz 2006 tarihinde kabul edilen eğitim fakülteleri lisans programında bazı bölümlerden çocuk edebiyatı dersi kaldırıldı. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, engellilerle ilgili öğretmenlikler ve din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenlikleri bölümleri bunlardandır. Çocuk edebiyatı dersi bu süreçte okul öncesi öğretmenliğinde sadece 4. dönemde haftada 3 saate, sınıf öğretmenliğinde 4. dönemde 2 saate ve Türkçe öğretmenliğinde de 5. dönemde haftada 2 saate düşürüldü. Türkiye’de kendini Çocuk Edebiyatçısı olarak tanımlayanlardan bu gidişe karşı seslerini yükseltmelerini ve ortak bir tavır geliştirmelerini ne kadar çok beklerdik.

Üniversitelerimizde çocuk edebiyatı eğitimi adına yapılan bu gerilemenin ortaya çıkacağı açığı kapatabilmek adına biz Abant İzzet Baysal Üniversitesinde lisans düzeyinde Türkçe Öğretmenliği bölümünde önce 2. sınıfta bir dönemde haftada 3 saat okutulmak üzere seçmeli “Çocuk Edebiyatı Metin Yazarlığı” dersi koydurduk. Daha sonraki yıllarda da yine seçmeli derslerden biri olarak haftada 3 saat “Çocuk Edebiyatı Eleştirisi” dersi koydurduk ve okuttuk.

Gazi Üniversitesinde bir zamanlar lisans düzeyinde bile çocuk edebiyatı dersine girmesine müsaade edilmeyerek Gazi Üniversitesi Beypazarı Takı Tasarım Meslek Teknik Yüksek Okulu’nda görevlendirilen ben, daha sonra aynı üniversitede yüksek lisans seviyesinde “Çocuk Edebiyatı Eleştirisi”, “Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı” ve “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi” adı altında üç ders okuttum.

Halen ülkemizde Fen Edebiyat Fakültelerimizde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerimizin çoğunda çocuk edebiyatı dersi seçmeli dersler arasında yer almaktadır ve maalesef çoğunda da bu derse girecek öğretim elemanı bulunmadığı için bu ders açılmamaktadır.

Ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongrelerde de çocuk edebiyatı dersi ile ilgili kararlar alınmıştır:

T.C. Kültür bakanlığınca 16-19 Aralık 1998 tarihinde Ankara’da düzenlenen “IV. Ulusal Yayın Kongresi’nde 5. Komisyon Çocuk Gençlik ve Özürlülere Yönelik yayıncılık Komisyonu idi. Benim Komisyon başkanlığını yaptığım kongrede alınan kararlardan biri de çocuk edebiyatı dersi ile ilgiliydi:

“30.Kız meslek liselerinde, Anadolu öğretmen liselerinde ve üniversitelerin ilgili bölümlerindeki Çocuk Edebiyatı Dersinin haftalık ders sayısı arttırılmalıdır. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerine ve öğretmenlik formasyonu veren birimlerine çocuk edebiyatı dersi konulmalıdır. Üniversitelerimizde farklı disiplinlere devam eden öğrencilerin ilgili bölümlerden çocuk edebiyatı dersini almaları sağlanmalıdır. Master ve doktora seviyesinde de çocuk edebiyatı dersi okutulmalı, bu sahada tezler yaptırılmalıdır.” (Gürel,2001:198).

2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir’de 14-17 Nisan 2014 tarihinde düzenlenen “I. Uluslararası Avrasya Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Sempozyumu” Sonuç Bildirisinde çocuk edebiyatı dersi ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

“16.Çocuk Edebiyatı dersinin Türkiye başta olmak üzere bütün Türk devlet ve topluluklarında, üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde pedagojik formasyon derslerinden biri olarak okutulmasına,

17.YÖK’ün Çocuk Edebiyatı Anabilim dalını Doçentlik ve Profesörlük alanlarından biri olarak kabul etmesine,

18.Çocuk Edebiyatının üniversitelerimizde Türkçe Bölümlerinde bir anabilim dalı olarak yer almasına,

19.Çocuk Edebiyatı sahasında yüksek lisans ve doktora programlarının açılması.” (Gürel, 2014: 67)

Sonraki yıllarda zaman içerisinde ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ her ne hikmetse hep azaltıldı ve bazı bölümlerden ise kaldırıldı. YÖK Genel Kurulu 21 Temmuz 2006 tarihinde kabul ettiği Eğitim Fakülteleri Lisans Programında bazı bölümlerden ÇOCUK EDEBİYATI DERSİNİ kaldırdı. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ve engellilerle ilgili (Zihinsel Engelliler, İşitme Engelliler, ... gibi) bölümler bunlardandır. Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde ise Çocuk Edebiyatı Dersi kaldırılmadı ama haftalık ders saati sayısı azaltıldı. Son gelişme ise YÖK’ün lisans programlarında yaptığı yeni güncellemelerde ortaya çıktı. Çocuk Edebiyatı dersinin üniversitelerimizdeki bazı bölümlerden kaldırılacağına dair duyumumuzdan sonra; öğretmen yetiştirme meselesinde birinci derecede sorumlu olduğumu düşündüğüm T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim terbiye Kuru başkanlığına konunun vahametini anlatan bir elektronik ileti gönderdim. 2018-2019 Eğitim ve Öğretim Yılında uygulamaya konulan yeni güncellemeye göre Eğitim Fakültelerinde ÇOCUK EDEBİYATI DERSİNİN durumu şöyle:

1.Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda 6. Yarıyılıda 2 kredilik ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ okutulacak.

2.Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda 3. Yarıyılısa 2 kredilik ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ okutulacak.

3.YÖK’ün yaptığı bu yeni güncelleme ile Eğitim Fakültelerimizin Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı’ndan ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ kaldırılmıştır/seçmeli hale getirilmiştir.

Şimdi sorulması ve cevaplandırılması gereken soru Şu: Bu karar ilmî midir? Millî midir? Dinî midir? İnsanî midir? Bu kararın haklı gerekçesi nedir?

Olması Gerekenler

1.YÖK vakit geçmeden ÇOCUK EDEBİYATINI bir anabilim dalı olarak tanımalı/kabul etmelidir. Buna bağlı olarak: Çocuk Edebiyatı Anabilim Dalı YÖK tarafından doçentlikte ve sonrasında anabilim dalı olarak kabul görmelidir. Üniversitelerimizde Eğitim Fakültelerimizin bünyesinde Çocuk Edebiyatı Anabilim Dalı lisans programları açılmalıdır.

Çocuk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans ve doktora programları açılmalıdır. YÖK ve MEB Çocuk Edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora yapmak üzere yurtdışına burslu öğrenciler göndermelidir.

2.Çocuk Edebiyatı Dersi; öğretmenlik formasyon derslerinden biri olarak kabul edilmelidir. Öğretmenlikle ilgili bütün bölümlerde –buna İlahiyat Fakülteleri Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği de dâhil- ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ 6. Yarıyılıda haftada 3 saatlik ve 3 kredilik bir ders olarak okutulmalıdır. Öğretmenlik formasyonu belgesi için düzenlenen programlarda da ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ mutlaka bu esaslar çerçevesinde okutulmalıdır.

3.Eğitim Fakültelerimizin Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'na ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ mutlaka geri konmalıdır.

4.Edebiyat Fakültelerimizde veya Fen-Edebiyat Fakültelerimizdeki Türk Dili ve Edebiyatı ile Çağdaş Türk lehçeleri, Halk Bilimi bölümlerinde de ÇOCUK EDEBİYATI DERSİ 6. Yarıyılıda haftada 2 saatlik bir ders olarak okutulmalıdır.

5.Yetişecek yeni nesillerin iyi insan, iyi vatandaş olmaları çocukların anne ve babalarıyla ne kadar doğru orantılıysa iyi anne ve baba olmak için de çocuğu tanımak bunun için de Çocuk Edebiyatı eğitimi o kadar doğru orantılıdır. Bu tespitten hareketle YÖK, yükseköğretimde bütün bölümlerde ÇOCUK EDEBİYATI DERSİNİ isteyen her öğrenci için seçmeli dersler listesine koymalıdır(Gürel, 2014:281-285).

2.7.Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı Türk Dünyasına ve Dünyaya Açılıyor

Türkiye’de “Dünya Edebiyatı” denince her nedense hep Batı edebiyatı anlaşıldı ve anlatıldı. Liselerin ders kitaplarına ve üniversitelerimizdeki dünya edebiyatı derslerinin içeriğine bakın Batı Edebiyatı ağırlıklı olduğunu görürsünüz. Hâlbuki dünyada başkaları da var, Türk Dünyası var...

Cumhuriyet devrinde çocuk edebiyatımızdaki çeviri faaliyetlerine gelince, son yıllardaki telif eserlerin yanında Batı edebiyatından yapılan çeviriler ve Fars edebiyatından da yeni bir takım çevirilerle çocuklarımızın tanıştırıldığını söylemeliyiz.

Edebiyatı tarif ederken, “malzemesi dile dayanan” diye başlıyorsak ve hareket noktası olarak dili alıyorsak, Türkçenin çekilmediği kültür coğrafyasında vücut bulmuş her türden edebiyat eserini de Türk edebiyatının vazgeçemeyeceğimiz bir parçası olarak kabul etmek gerçeğiyle de karşı karşıya geliriz. Bu açıdan bakıldığında 1980 sonrası, cumhuriyet çocuklarını Türkün kültür coğrafyasında gezdirmeyi amaçlayan yeni çocuk kitaplarının yayımlandığı yıllar olmuştur.

İran Azerbaycan’ında yaşamış bir yazar olan Samet Behrengi’nin çocuk kitapları ile Üsküp’te *Sevinç* ve *Tomurcuk*, Kosova’da *Kuş* isimli çocuk dergilerini yönetmiş olan eski Yugoslavyalı Necati Zekeriya’nın *Bizim Sokağın Çocukları* isimli eserlerini bu yaklaşıma örnek vermek mümkündür. Bu iki yazarımızın eserlerinden başka Türkiye dışındaki Türk çocuk, edebiyatımızın örneklerini Türkiyeli çocuğa ulaştıran öteki eserlerden bazıları ise şunlardır:

Feyyaz Sağlam: *Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı*, İst., 1990, Prof. Dr. Nimetullah Hafız: *Bulgaristan’da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi-3*, Ank., 1987 (eserin bu cildi tamamen çocuk edebiyatı ürünlerine ayrılmıştır.); Reyhan İsen-Mustafa İsen: *Yugoslavya Türk Çocuk Şiirlerinden Seçmeler*, Ank., 1983; Suphi Saatçi: *Kerkük Çocuk Folkloru*, İst., 1984.

Bakü Gençlik Neşriyatı ve T.C. Kültür Bakanlığının işbirliğiyle hazırlanmış olan Azerbaycanlı şair Nizami Gencevi’nin *Akıllı Çocuğun Hikâyesi* adlı çocuk kitabının Türkiye’de yayınlanmış olması ise farklı bir yaklaşım ürünüdür. Başlı başına bir sanat eseri olan bu kitaptaki resimler Azerbaycan’daki çocuk yayıncılığındaki resimleme tekniğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu kitapta yer alan hikâye şiir şeklinde kaleme alınmış olup, her dörtlük önce Latin harfleriyle daha sonra Kiril harfleriyle Türkçe olarak verilmiştir.

Kosova’dan gelerek Türkiye’ye yerleşen Hasan Mercan, Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatı ile ilgili peş peşe üç antoloji hazırlayıp yayınladı. Bunlardan biri çocuk edebiyatı ile ilgiliydi.(Mercan, Hasan (2002).*Balkanlar’da Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi*,

Ankara:Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayını, 416 s.). Bu antolojilerden *Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri* kitabına bir sunuş yazısı yazan Talât Sait Halman'ın şu tespitlerine katılmamak mümkün mü?

“Bu şairlerin çoğunun ‘çocuk şiirleri’ yazması ilginçtir. Aslında, çocukların Türklük bilinci ve Türkçe bilgisini canlı tutmak amacıyla yapıyorlar bunu. Ama dünyaya bakışlarında bir ‘çocuk safiyeti’, gerçekleri dile getirişlerinde bir ‘çocuk berraklığı’ var. Bu şiirleri okuduğunuzda, Bosna-Hersek’te ve Kosova’da kıyımlar sürerken çekilmiş fotoğraflardaki çocuk yüzleri, gözyaşları olmasa da erken yaşlanmış çocuk gözleri çıkıyor karşımıza. Basım bakışların akıl birikimi, ruh ezikliği...”

Bu derlemede Balkan Türkçesinin ve Türk estetiğinin haysiyetini, özgün kişiliğini izliyoruz sevinçleriyle, sevgileriyle, ıstıraplarıyla... Bu seçkiler kitabı, umarım, Türkiye Cumhuriyetinin edebiyat çevrelerine yeni anlayışlar ve heyecanlar getirir. Biz, şimdiye kadar Balkanların ne ‘bal’ını yeterince tattık, ne de dökülen ‘kan’ına -kan bağımızın gerektirdiği kadar- ilgi gösterdik. Dilerim bu antolojiler okunur, okurlar, kafalarının ve kalplerinin bir yerlerinde Balkanları yaşarlar ve yaşatırlar.”

Mustafa İsen’in Reyhan isen ve Ayşe Esra Kireççi ile birlikte hazırladıkları *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi* (İsen, Mustafa-İsen Reyhan-Kireççi, Esra (2001). *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 445 s.) ile yine Mustafa İsen’in Tübâ Işınsu İsen ile birlikte hazırladıkları *Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi* (İsen, Mustafa-Işınsu İsen, Tübâ (2002). *Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 412 s.) bu alanda bir boşluğu doldurmuştur diye düşünüyoruz.

Balkan Aydınları ve Yazarları, Kosova’da, BAY adıyla yayıncılık da yapmaktadırlar. Çıkarttıkları kitaplardan biri de *Türk Dünyası Çocuk Şiirleri Antolojisi*’dir. Osman Baymak ve Canseli Donat’ın birlikte hazırladıkları bu antolojinin önsözünde şöyle diyorlar:

“Hani Makedonyalı çocuk edebiyatçısı Necati Zekeriya’nın bir sözü vardır ya: ‘Çocuklar ayrı ayrı dillerde konuşurlar ama aynı biçimde gülerler, aynı biçimde ağlarlar.’ Ne kadar doğru, değil mi? Biz de bu çalışmayla dili bir, kültürü bir, hedefi bir, geleceği bir Türk Dünyası Çocuklarının kardeşliklerini pekiştirmek adına bu eseri onlara armağan etmek istedik. Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı çınarının bir kez daha yeşermesi ancak ve ancak genç kuşak çocuk edebiyatı yaratıcılarımızın eskisinden daha fazla gayret göstermesi ve önemli adımlar atılması ile mümkün olabilecektir. Bu sayede ancak kalıcı bir Türk Dünyası çocuk edebiyatının yeni nesillere aktarılabilmesine kesin gözüyle bakabiliriz. Çocuklar ki sevgi çiçekleridir, mavinin bayrağı, gülün evrenin güler yüzüdür, barışın sembolüdür elbette şiirlerin en güzellerine

layıktırlar.”

Bu antolojide, Balkan coğrafyasında yaşayan Türk çocuk şiirine, ikinci bölümde Türk Dünyasının çeşitli coğrafyalarında yaşayan Türk çocuk şiirlerine yer verilmiştir.

Dileğimiz bu tür ortak çalışmaların karşılıklı olarak yaygınlaşmasıdır. Bu tip yayınlar çocuklarımızı karşılıklı olarak yakınlaştıracak kültür birliğimizi pekiştirecek ve Türk dünyasındaki dil birliğine gidilmesine yardımcı olacaktır. Bu tür yayınların bir başka faydası da, Latin harfli Türk alfabesinde birleşme yolunda atılmış adımlar hızlandıracaktır. Amaç böyle olunca bu tür kitapların sayısını hızla arttırmalı ve bu yayınları sadece Türkiye’de değil bütün Türk dünyasında mümkünse ücretsiz dağıtmanın yolları aranmalıdır diye düşünüyoruz.

Son yıllarda bu konudaki duyarlılık artmıştır. Zeki Gürel’in 2000 yılında hazırladığı *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş* adlı kitabı ancak 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir etkinlikleri kapsamında basılabiliştir (Gürel, 2013). Erol Sakalı ve Soner Sağlam’ın birlikte editörlüğünü yaptıkları *Türk Dünyası Çocuk Şiirleri* antolojisi de Ankara’da Bengü yayınları tarafından 2020 yılında yayınlanmıştır.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın “100 Eser” adıyla 2004 yılında uygulamaya koyduğu etkinlik çerçevesinde oluşturulan kitap listelerine baktığımızda liseler için oluşturulan 100 kitabın arasında Dünya Edebiyatından 27 kitap var. Bunların arasında da Türk Dünyasında sadece iki yazara yer verilmiştir (Cengiz Aytmatov-*Beyaz Gemi* ve *Gün Olur Asra Bedel*, Cengiz Dağcı-*Onlarda İnsandı*). İlköğretim için 100 Kitap listesinde ise dünya edebiyatından 29 kitaba yer verilmiştir. Bu kitapların arasında bir tane bile Türk Dünyasından yazar yoktur. Halbuki Yugoslavya zamanında ve şimdi de Kuzey Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığının lektür/okuma kitapları listesinde Türkiyeli yazarların kitapları bulunmaktadır.

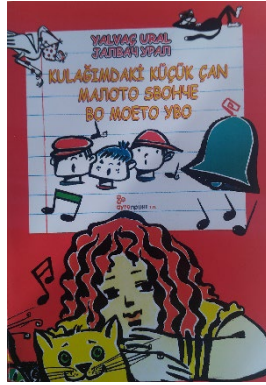
Biz böyle mi kuracağız Türk Asrını? Dilde, fikirde, işte birlik için çocuk edebiyatı olmazsa olmazlarımız arasında mutlaka yer almalıdır.

T.C. Kültür Bakanlığı, TEDA Türk Kültür, Sanat ve Edebiyatının Dışa Açılma Projesi kapsamında pek çok ülkede ve pek çok dilde kitap yayın etkinliğine destek vermektedir. Bu proje kapsamında Türk çocuk edebiyatından eserler de değişik ülkelerde değişik dillerde yayınlanarak oralarda çocuklarla buluşmaları sağlanmaktadır. Bu proje kapsamında hangi çocuk kitaplarının yurt dışında basılmasına destek verileceğine dair oluşmuş bir listeye ben ulaşamadım. Yayınlanan çocuk kitaplarının listesine zor da olsa ulaşabilirsiniz. Bu kitaplar hangi kıstaslarla belirlenmektedir? Hangi kurul bu listeyi oluşturmuştur? Yoksa ikili ilişkilerle mi bu iş yürütülmektedir? TEDA Projesi, Türk edebiyatının ve edebiyatçılarının yurt dışında tanıtılması açısından oldukça önemlidir. Bu proje kapsamında Kuzey Makedonya’da

yayınlanan bir kitabın takdiminde tercüme eden Mariya Leontiç şunları yazıyor:

“Elimizde şairimiz Yalvaç Ural’ın şiirleri ve onların Makedoncaya çevirileri bulunmaktadır. Ben Yalvaç Ural’önce eserleriyle tanıdım. İki yıl önce de Yalvaç Ural ile telefonla tanıştık ve e-maile mektuplaştık. Dostluğumuz gelişti büyüdü ve birlikte edebiyat çalışmalarına ve kitaplara dönüştü. Geçen yıl Yalvaç Ural İstanbul’da bana kızının, tanay Burcu’nun, Yalvaç Abi Kitabevi’ni gezdirdi ve Marsık Yayıncılığı tanıttı. Yalvaç Abi Kitabevi Türkiye’nin ilk ve tek çocuk kitabevi.

Sevgili çocuklar, Yalvaç ural ve Marsık yayınevi bıkmadan, usanmadan sizler için çok güzel ve yararlı kitaplar hazırlamayı sürdürüyor. Kulağımdaki Küçük Çan Yalvaç Ural’ın yüz çocuk kitabından sadece bir tanesidir. Bu kitap zenginliğinden bir kısmını Makedonya’daki çocuklara da ulaştırmak istedim. Makedonya’daki çocuklar da bu kitapları çok seveceklerine eminim”

Ural, Yalvaç (2013). *Kulağımdaki Küçük Çan*, Makedoncaya Çeviren: Mariya Leontiç, 57 s., Üsküp:Aytoprint.

Bu kitap, Yalvaç Ural’ın Kuzey Makedonya’da Makedonca yayınlanan sekizinci kitabı olduğunu da belirtmeliyim.

Türk Dünyasına ve Dünyaya açılmak anlamlı ve güzel elbette. Eğitimimizin hiçbir kademesinde Türkçe ve edebiyat derslerimizde ihmal ettiğimiz Türkiye dışındaki Türk vatandaşlarının çocukları ve onların çocuk edebiyatı alanındaki ihtiyaçları ve yaptıkları, çocuk edebiyatı sahasında ürettikleri meselesi de önemlidir. Bu gerçek niçin edebiyat tarihimizin konularından biri olamamıştır. Almanya başta olmak üzere yurt dışındaki Türk çocuk edebiyatı da Cumhuriyet Devri Türk Çocuk Edebiyatının konularından biridir.

Bir grup duyarlı sanat ve edebiyat erbabı bu konuda harekete geçmişler ve *Bizim Kinder* adıyla bir çocuk dergisini gurbetçi çocuklar için çıkartmışlardır (Gürel, 2014:409-417).

2.8.Cumhuriyet Devri Çocuk Dergi ve Gazeteleri

Çocuklar için çıkan dergi ve gazetelerin çocuk edebiyatında, çocuğun eğitiminde, gelişmesinde ve topluma katılmasında, sosyalleşmesinde, bilgi beceri ve yetenekleriyle kendini göstereceği bir eğitim aracı olduğu kadar çocuk edebiyatının gelişmesinde önemli bir yeri vardır. Türk Çocuk Edebiyatı tarihi içinde çocuklar için çıkartılan ilk derginin Tevfik Bey'in 1869 yılında çıkarttığı *MümeYYiz Dergisi* olduğunu ve bu derginin ancak kırk dokuz sayı çıktığını özellikle belirttikten sonra eski harfli çocuk dergilerimizle ilgili olarak iki çalışmadan mutlaka bahsetmemiz gerekecektir. 1928 Harf inkılabına kadar çıkan çocuk dergileri geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde Türkiye'de çocuk edebiyatının doğuş ve gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Eski yazı çocuk dergi ve gazeteleri, çocuklar için edebiyat için olduğu kadar, özellikle toplum mühendisliği, eğitim tarihi için de çok önemli kaynaklardır. Söz konusu dergi ve gazetelerin yayınlandığı dönemin siyasî ve sosyal yansımalarını, edebî yaklaşımlarını bu dergilerde de görmek ve bulmak mümkündür. Onun için bu dergiler mutlaka araştırılıp incelenmesi gereken önemli kaynaklardır Bu konuda merakları olanlar, İsmet Kür'ün Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayınlanan *Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları* adlı kitabı ile Cüneyt Okay'ın 1999'da basılan *Eski Harfli Çocuk Dergileri* adlı kitabına müracaat etmelidirler. Bu konuda yapılmış bir yüksek lisans tezi de bulunmaktadır: (Öztürk Emiroğlu; *Tanzimat'tan 1928'e kadar Yayınlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme*, Kayseri 1992, 230 s., T.C. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Öztürk Emiroğlu, bu çalışmasından dolayı 1998 yılında "İLESAM Çocuk Edebiyatı Ödülü"nü de almıştır

Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkan Arap Harfli Türk Alfabetiyle basılan çocuk dergileri arasında 1922 yılında çıkmaya başlayan ve 1925 yılına kadar da devam eden *Bizim Mecmua*, 1923 yılında Süleyman Tefvik'in sorumluluğunda çıkan *Çocuk Postası*, Muallim Nedim Tuğrul tarafından Manisa Akhisar'da 1923 yılında çıkartılmaya başlanan *Yeni Yol* dergisi ki; daha sonra Tahsin Demiray tarafından on yedinci sayısından sonra devralınmış ve altmış beş sayı çıkmıştır, Tahsin Demiray'ın 1925 yılında çıkarttığı *Haftalık Resimli Gazete*, daha sonra Sertel soyadını alacak olan Sabiha ile Zekeriya Sertel'in 1925'te çıkarttıkları *Sevimli Mecmua*, Alev Sınar bu derginin öncekilerden farklı olduğunu şu tespitleriyle anlatır: "Bu dergi çocuklar için yapılan süreli yayınlar içinde özel bir yere sahiptir., Sevimli Mecmua, çocuk dergilerinin kalıplaşmış içeriğinde değişiklik yapar. Resimli bilmece-bulmaca, sadece resme dayanan

hikâye, biyografi, çocuğun boyayabileceği resim, fotoğraf, karikatür ve ucuz malzemelerle çocuğun kendisinin yapabileceği oyuncakların anlatıldığı yeni köşelere yer verir”(Sınar, 2006:189), Muallim Halid’in 1926’da çıkarttığı *Çocuk Dünyası*, Hocaoglu Salim’in İzmir’de çıkarttığı *Çocuk Yıldızı* adlı çocuk dergilerini sayabiliriz. Harf İnkılabından sonra Latin Harfli Türk Alfabesiyle basılan dergilerin sayısında ilk yıllarda bir hareketlilik olmuştur. Ancak bu hareketlilik fazla devam etmemiştir. Bu dönemin ilk dergileri şunlardır: *Çocuk Sesi* (1928), *Afacan Arkadaş* (1928), *Çocuk ve Rüya* (1928), *Mektepli* (1928). Bu dergilerin Cumhuriyet Türkiye’sinde yetişen ilk kuşakları etkilediği muhakkaktır.

“Bu günün Küçüğü Yarının Büyüğü” alt başlığıyla cumartesi günleri çıkan *Yavrutürk Çocuk Gazetesi*’nin ilk sayısı İstanbul’da 1938’de basılır. Tahsin Demiray’ın İstanbul’da 2 Ocak 1943-25 Şubat 1950 tarihleri arasında yayınladığı *Çocuk Haftası* dergisi Türkiye Yayınevinin yayın faaliyetidir. 23 Nisan 1945’te yayınlanmaya başlayan *Doğan Kardeş* dergisi önce aylık, sonra haftalık, daha sonra tekrar aylık olarak çıkartılır ve zaman zaman da yayınına ara verir. Bu dergi, Yapı ve Kredi Bankası’nın yayınıdır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi tarafından yayınlanan *Çocuk ve Yuva* dergisi Mart 1953 ile Aralık 1983 tarihleri arasında çıkmıştır. “En İyi Çocuk Mecmuası” iddiası ile Cemal Demiray’ın idaresinde 1960’lı yıllarda çıkan *Çocuk Haftası* dergisini Oğuz özdeş hazırlanmıştır. Tahsin Demiray tarafından 1961’de çıkartılmaya başlayan *Yavrutürk* dergisi haftalıktır ve Türkiye Yayınevinin bir hizmetidir. MEB tarafından basılan *İleri Yavrutürk* dergisi ise 1976 yılında çıkmaya başlar.

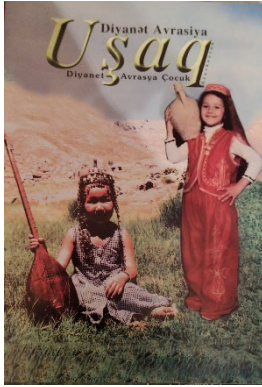
Cumhuriyet Türkiye’sinde çocuklara yönelik dergi yayınında 1979 yılı ve sonrasında hareketlilik artar, bunun sebebi de UNESCO’nun 1979 yılını Dünya Çocuk Yılı olarak kabul etmesidir. Bu süreçte Türkiye’de yayınlanan çocuk dergilerini genel olarak şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- 1.Devlet Kurumlarının çıkarttıkları çocuk dergileri,
- 2.Gazetelerin çıkarttıkları çocuk dergileri,
- 3.Bankaların çıkarttıkları çocuk dergileri,
- 4.Cemaatlerin çıkarttıkları çocuk dergileri,

Gazetelerin ve özellikle bankaların devletten çok ilerde olduğu çocuklar için dergi çıkartma faaliyetine Kültür Bakanlığı *Elma Şekeri* isimli çocuk dergisiyle katılmıştır (1992). Milli Eğitim Bakanlığı’nın ise bu alana 2003 yılında *Elma Şekeri* adlı dergiyle katkı sunar. MEB’in hâlihazırda çıkartmakta olduğu *Özel Eğitim Çocuk* dergisinin de bir boşluğu doldurduğu muhakkaktır. Çankaya Belediyesinin çıkarttığı *Çankaya Çocuk* isimli derginin ise 1970’li yıllardaki çocuk dergiciliğimiz içinde farklı bir yeri olsa gerektir. Bu dergiyi diğer

dergilerden farklı kılan en önemli özellik çocuklar tarafından yayına hazırlanıyor olmasıdır. Çocukların bu tür faaliyetler içinde bulunmalarında çok büyük faydalar olduğu kanaatindeyiz. Onun için *Çankaya Çocuk*'un arkadaşlarının çoğalmasını temenni ediyoruz. Son yıllarda okullardaki duvar gazetelerine ilave olarak okullarımızın yayınladıkları dergi sayısındaki artış da çocuğu edebiyat hayatının içine çekmesi bakımından önemli sayılabilecek bir gelişmedir.

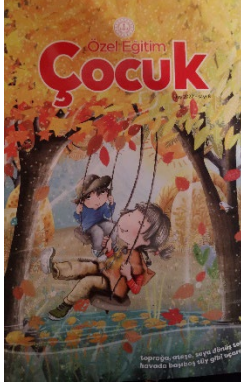
Türkiye'de yayınlanan çocuk dergileri içerisinde biri var ki o hedef kitlesi ve çıkış amacı itibarıyla diğerlerinden tamamen farklıdır. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2000 yılının sonunda yayınlamaya başladığı ve sonra da yayını durdurduğu *Diyanet Avrasya* dergisinin çocuk ekidir.

Bu derginin hedef kitlesini Türkiye dışındaki Türk çocukları oluşturuyordu. Bu ek önce derginin içinde birkaç sayfa iken sonra derginin eki olarak otuz iki sayfalık pırıl pırıl bir çocuk dergisi olarak çıkmıştı. Bu derginin özelliği şu: Derginin her sayısında metinler Türkiye Türkçesi-Azerbaycan Türkçesi; Türkiye Türkçesi-Türkmen Türkçesi; Türkiye Türkçesi-Kırgız Türkçesi; Türkiye Türkçesi-Kazak Türkçesi olarak verilmekteydi ve bu dört farklı baskının adı da o Türk lehçesinde “çocuk” kavramına verilen ad ile yapılmaktaydı (Gürel, 2002:5-6)

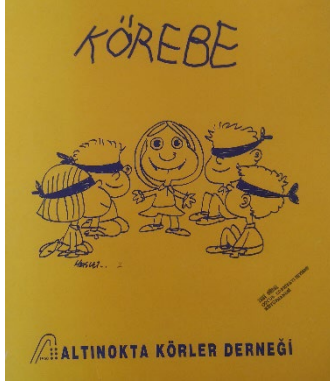
Cumhuriyet Devrinde yayınlanan çocuk dergilerinden bazılarının isimlerini verecek olursak: Adak Çocuk, Afacan, Afacan Arkadaş, Afacan Çocuk Gözü, Akçabat, Alev, Alf, Ali Fuat'ın Sesi, Altın Çocuk, Armağan, Arkadaş, Ateş, **Başak Çocuk**, Başaralım, Beklenen Kıvılcım, Beyan Çocuk, Bilge Çocuk, Bilim Çocuk, 1001 Özel, 1001 Roman, Birdir Bir, Bizim Çevre, Bizim Bahçe, Bizim Çocuk, Bizim Kinder, Bizim Meczua, Bando, Bugün Çocuk, **Çankaya Çocuk**, Can Kardeş, Çekirge, Ceylan, Çocukça, Çocuk Postası, Çocuk Dünyası, Çocuk Sesi, Çocuk Haftası, Çocuk ve Yuva, Cumhuriyet Çocuğu, Çalışkan Çocuk, Cliford, Çiçek, Çocuk, Çocuğa Selam, Çocuk Alemi, Çocukça, Çocuk Dostu, Çocuk Duygusu, Çocuk Dünyası, Çocuk Günlüğü, Çocuk Gözü, Çocuk Güneşi, Çocuklara Define, Çocuk Romanları, Çocuk Sesi, Çocuk Yıldızı, **Dauk Wood Sakinleri**, Dinozorlar, Diyanet Çocuk, Doğan Kardeş, **Ebe Söbe**, Elma Şekeri, Emlak Çocuk, Fidan, Fuzz-Fizzbi, Geoline, Gonca, Gökkuşağı, Gül

Çocuk, Gündem Çocuk, Gürbüz Türk Çocuğu, Güvenilir Çocuk, Haftalık Resimli Gazete, Heidi, Hugo, Hürriyet Çocuk, İleri Yavrutürk, İnci, Kandil Çocuk, Karamel, Karınca Kardeş, K1ds, Kırlangıç, Kırmızı Bisiklet, Kırmızı Fare, Kızıl Maske, Köpük, Kumbara Çocuk, Kurt Yavrusu, Küçük Adam, Leylek, Mavikuş, Mavi Çocuk, Mavi, Mektepli, Miço, Miki, Milliyet Çocuk, Milliyet Kardeş, Mobidik, Nehir Çocuk, Olgun Çocuk, Öncü Çocuk, Özel Eğitim Çocuk Dergisi, Özel Eğitimde Saygı, Pamuk Çocuk, Pan Pan, Rahmet Çocuk, Red Kit,

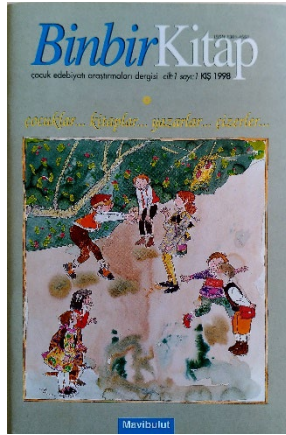
Resimli Dünya, Resimli Mecmua, Resimli Pekos Bil, Pinokyo, Power Rangers, SHÇEK Çocuk, Sandık, Sarı Trampet, Semerkant Çocuk, Sera, Sevimli Mecmua, Sincap, Somuncu Baba Çocuk, Süper Ağaçkakan, Şeker Çocuk, Şen Çocuk, Şirinler, TEDP'in Kalem, Teksas, Türkiye Çocuk, The Mirror of Pınar, Tercüman Çocuk, TRT Çocuk, Tenefüs, Uçan Balon, Vakıf Çocuk, Yakamoz, Yaşamın Renkleri, Yavru Türk, Yeni Bahar, Yeni Yol, Yeşeren, Yuno, Yuvamız, Zaman Çocuk, Zaman Arkadaşım, ...

Bir de ünite dergileri var. Şimdiler de çıkmasalar da bir zamanlar çocukların mecburen ellerinden düşürmedikleri dergilerdi bunlar. Üner, Koza, ... gibi. Engelliler konusu çocuk edebiyatıyla uğraşanların mutlaka özel olarak ilgilenmeleri ve bilgilenip bilgilendirmeleri gereken önemli konulardan bir tanesidir. Görme engelliler için çocuk dergisi olsun mu olmasın mı? Tartışmaları sürerken Altı Kokta Körler Derneği, okuyan eller için; 1821 yılında Louis Braille tarafından görme engelli insanların okuyup yazması için geliştirilmiş Braille Alfabeti ile kabartma harflerle basılı olarak *Körebe* adıyla bir dergi çıkartmıştır. Görme Engellilerle ilgili olarak kurulan benimde üyesi olduğum Nur Işık Derneği de görme engelliler için sesli olarak teyp kaseti şeklinde *Adım* adlı bir dergi çıkartmıştır.

Çocuk dergilerinin yanında çocuk edebiyatı araştırmalarına yer veren iki dergi var. Bunlardan ilki *Binbir Kitap*. Bu derginin birinci sayısı 1998’de yayınladı. Üç ayda bir çıkan dergi Çocuk Edebiyatı araştırmaları dergisi olarak çıkıyordu. Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü de Fatih Erdoğan idi.

İkinci dergiyi ise Çocuk Vakfı 2016’dan beri çıkartmaktadır. *Çocuk ve Medeniyet* Dergisinin sahibi Çocuk Vakfı adına Mustafa Ruhi Şirin’dir.

2.9.Çocuk Edebiyatı Yıllıkları

1980 sonrası için çocuk edebiyatımız açısından en önemli yanı çocuk edebiyatı çalışmalarının her sene yayınlanan yıllıklarda “Çocuk Edebiyatı” başlığı altında müstakil olarak değerlendiriliyor olmasıdır. *Varlık Yıllığı*, *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*, *Suffe Kültür ve Sanat Yıllığı*, *Yazarlar Birliği Kültür ve Sanat Yıllığı* bu yıllık çalışmalarından bazılarıdır.

Mustafa Ruhi Şirin’in gayretleriyle Gökyüzü Yayınlarının ilkinin 1987’ne çıkarttığı ve ancak üç yıl devam edebilen *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* isimli müstakil yayınlarını; ülkemizde ve dünyada yapılan çocuk edebiyatı çalışmalarına pencere olmaya çalıştıkları için özellikle zikretmek istiyoruz. Mustafa Ruhi Şirin çocuk edebiyatı yıllıkları çıkartmaya ara vermesinin gerekçesini şöyle açıklamıştır:

“Yayınladığımız bu üçüncü yıllık gibi benzer yıllıkların hazırlanması yine düşünülebilir. Bizce bu işi hafife almak olacak. Çünkü bir yıl boyunca yayınlanan şiir, hikâye, masal ve

romanlar üzerine eğilirken iyi şeyler yazmak çok zor oluyor. Seçme bölümlerinde bunun sıkıntısını üç yıldır yaşadık. Sınırlı sayıda yazarın etrafında dönüp dolaşmaktan başka bir işe yaramıyor bu çalışma. Yine de üç yıllığın çocuk edebiyatımız adına bir hatırlanma vesilesi olacağı inancını taşıyoruz. Çocuk edebiyatı yıllığı yayınlanmasını gerektiren ortamın oluşacağı zamanlara yakın bir gelecek gözüyle baktığımızı belirtmek istiyoruz. Ümid ediyoruz ki o zaman çocuk edebiyatı yıllığı yeniden yayınlanır.” (Şirin, 1989:10).

Biz, bu tür çalışmalara bugün eskiden daha fazla ihtiyacımız olduğu gerçeğinden hareket ederek önce 1991 yılının çocuk edebiyatını değerlendiren bir çalışma hazırladık ve bunu da Türk Ocakları 1991 Yıllığı'nda yayınlamak istedik ama o yıllık bir türlü çıkmadı. Daha sonraki yıllarda Türkiye Yazarlar Birliğinin Kültür Sanat Yıllıklarında çocuk Edebiyatı değerlendirmelerini yazdım. Bu çalışmalarımı iki kitapta topladım: 1998 yılında *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatımız* adıyla Çocuk Edebiyatçıları Birliği yayınları arasında çıkan kitabımda önce “Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatımız” başlıklı bir girişin ardından 1996 yılı çocuk edebiyatımızı değerlendirdim. *İki Bine Doğru Çocuk Edebiyatımız* adlı kitabımızda ise 1991, 1995 ve 1997-1998'deki çocuk edebiyatımızı değerlendirdim. Bu iki kitabın ilk üç yıllıktan ayrılan en önemli tarafı Türk Dünyası çocuk edebiyatına da yer vermiş olmasıdır.

Türk çocuk edebiyatı, Cumhuriyet devrinde hiç bu kadar çok yayınevi, yazar ve şairle, kitap ve dergiyle okurlarıyla buluşmamıştır. Hâl böyle olunca artık çocuk edebiyatı yıllıkları hazırlanma zamanı gelmiştir diye düşünüyoruz.

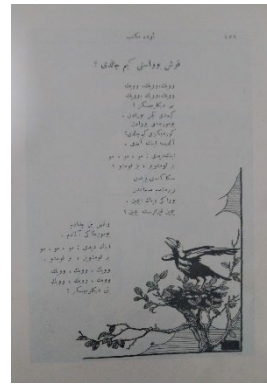

2.10. Antolojiler

Fransızca anthologie kelimesi, Türkçeye antoloji şeklinde geçmiştir. Şairlerin, yazarların, bestecilerin eserlerinden alınmış, seçme parçalardan meydana gelen edebî derleme demektir. Edebiyatımızda bu kelimenin karşılığı –eskiden yeniye doğru- mecmua, cönk, sefîn, güldeste, gülşen, gülzâr, müntehabat, numune, seçme, seçki, demet, buket, örnekler ve derleme terimleri kullanılmıştı (Arı, 2001:183)

Antolojiler edebiyat hayatının da en önemli çalışmalarındandır. Edebiyat tarihçisi antolojileri görmezlikten gelemes. Antolojiler, telif bir eser olmayıp derlemek, toplamak suretiyle hazırlanan kitaplardır Antoloji üç aşamalı bir çalışmayı gerektirir. Seçmek, bir araya getirmek ve tertip etmek. Antolojilerde hazırlayanın siyasî ve dinî eğilimleri, sanattaki yeterliliği, zevki, uğraştığı konu ile ilgili alakası ve bilgisi kadar zamanın tesiri de söz konusudur. Dolayısıyla antolojiler tercihle oluşturulmuş çalışmalardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında çocuk kitapları konusunda olduğu gibi çocuk edebiyatı antolojisi konusunda da öncülerden biri Çocuk Esirgeme Kurumu'dur. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Evde Mektep adlı iki ciltlik kitabının ikinci cildi Çocuklara Masallar ve Hikâyeler adını taşımaktadır. Sabiha Zekeriya (Sertel)in hazırladığı bu kitap, İstanbul'da 1927 yılında Yayınlanmıştır. Kitabın kapağında her ne kadar çocuklara masallar ve hikâyeler yazsa da kitapta çocuklar için şiirler de yer almaktadır. Biz bu kitabı 1991 yılında yeni harflere aktarmış idik ama yayınlamak hâlâ nasip olmadı.

Türk çocuk edebiyatında Cumhuriyet öncesinde oluşturulmuş antolojiler ebettteki vardır. Ama Cumhuriyet Devrinde bu alanda yeni harflerle oluşturulmuş ilk antolojilerden biri Kemal Demiray ve Fuat Baymur tarafından hazırlanan ve öğretmen kitabı olarak yayınlanan *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*'dir. Ankara'da 1957 yılında Maarif Vekâletince yayınlanan bu antolojide metinler sırasıyla; tekerlemeler, ninniler; masallar; Mitler, efsaneler; kahramanlık hikâyeleri ve şiirler; hikâye, roman; Gerçekler dünyası, meraklı konularda yazılar; gerçekler dünyası: Biyografiler, hatıralar, seyahat yazıları; fabl; Şiir şeklinde başlıklar altında verilmiştir. Bu

tasnif, o zaman için çocuk edebiyatında türler dendiğinde neyin anlaşıldığını göstermesi bakımından da önemlidir. Çocuk Edebiyatı Antolojisi ismi verilen bu eserin önsözünde çocuk edebiyatının ne olduğu, imkânları, çocuklara edebî zevkin ne şekilde verileceği de kısaca anlatılmıştır. Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, çocukların okuyacakları eserlerle büyüklerin okuyacakları eserler farklıdır. Baymur ve Demiray, bu önsözde çocuk edebiyatı mahsullerinde aranacak nitelikleri de şöyle sıralamışlardır:

“1.Çocuk edebiyatı mahsulleri, yazarların kendi gerçek tecrübeleri ile hayal güçlerinin yarattığı tecrübeleri aksettirmelidir.

2.Çocukların okuyacakları eserlerde, büyüklere hitap eden edebî eserlerde olduğu gibi, sebep-netice münasebetleri iyi belirtilmiş bulunmalı, karakter tabî olmalıdır.

3.Bu eserlerde sanatlı bir tarzda ifade edilmiş hayal gücü zenginliği bulunmalıdır. Bedîî heyecanı kamçılayan eserlerde bir sanat değeri vardır. Buna mukabil çocukların sinirlerini gererek, dehşet havası içinde heyecan yaratan eserler tehlikeli ve zararlıdır.

4.Çocuk edebiyatı mahsulleri hareketli olmalıdır. Bu hareket çocukların kendi dünyalarıyla, tecrübeleriyle ilgili olmalı; çocuklar bu hareketleri manalandırabilmeli ve böylece kendi tecrübelerine yenilerini katabilmelidir.

5.Bu eserler aile, millet, insanlık ve tabiat sevgisini aşılâyıcı mahiyette olmalıdır

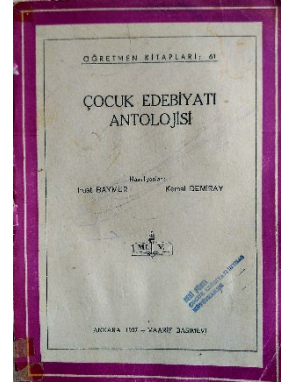
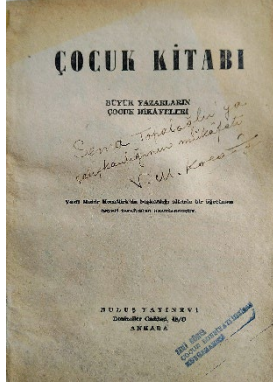
6.Bu eserlerde adalet, duygusu bulunmalıdır. Kabahatli cezasını bulmalı, bir kötülüğün cezası âdilce verilmiş bulunmalıdır.

7.Bu eserler dil ve imlâ bakımlarından doğru olmalıdır. Çocuklar, yazarın şahsiyetini belirten bir anlatımla, yani şahsî bir üslûpla karşılaşmalıdır.

8.Çocukların eline verilecek eserler şekil yönünden itinalı olmalıdır. Harflerin, seviyelerin okuma güçlerine cevap verecek büyüklükte olması, baskısının temizliği, resimlerin metinlere uygunluğu şarttır. Çocuklara verilecek kitaplar dikişli, en iyisi ciltli olmalıdır. Kâğıdın mat renkte ve sağlam cinsten olmasına dikkat edilmelidir.

9.Çocuk edebiyatını teşkil eden yayınlar hayalî konularda yazılmış olabileceği gibi gerçekler dünyasıyla, tarihle de ilgili olabilir. Tarih konularında, biyografilerde, seyahat ve macera eserlerinde, hikâyelerde, romanlarda, icatları, keşifleri, tabiatı, fen konularını anlatan eserlerde hayata ve esas atmosfere uygunluk bulunmalıdır.

10.Çocuklar gerçekten değerli eserleri tekrar tekrar okumaya alıştırılmalıdırlar.” (Baymur-Demiray, 1957:2).

Vasfi Mahir Kocatürk'ün hazırladığı *Çocuk Kitabı*, Ankara'da 1959 tarihinde yayınlanmıştır. Vasfi Mahir Kocatürk'ün başkanlığında bir öğretmen heyeti tarafından hazırlanan bu antoloji için yapılan tespit şu: “Bu kitap memleketimizde şimdiye kadar yayımlanan çocuk kitapları arasında yeni ve ayrı bir değer taşımaktadır. Çünkü dünya çocuk edebiyatının bir özeti durumundadır. İçinde yerli ve yabancı bütün büyük yazarların çocuklar için yazılmış en güzel hikâyeleri, terbiyeci gözüyle seçilmiş; hayatı tanıtıcı, sevdirci, müspet fikir ve ahlâk telkin edici olmalarına bilhassa dikkat edilmiştir. Bu çocuk kitabı bütün aile kitaplıklarında bulunması gereken bir eserdir.” (Kocatürk, 1959:arka kapak)

Bu kitapla aynı yıl içinde, *Şiir Defteri* ve *Hikâye Defteri* adlarıyla Türk edebiyatçıların eserlerinden seçilmiş iki antoloji daha yayınlanmıştır. Takip eden yılda ise Osman Yüksel Serdengeçti'nin tertibiyle bir şiir antolojisi daha yayınlanmıştır. *Müslüman Türk Çocuğunun Şiir Kitabı* adını taşıyan bu antolojinin hikâyesi de önemli:

“Uzun zamandan beri düşünürüm... Çocuklarımız için, şöyle sevimli, duygulu bir kitap tertip edeyim. Müslüman-Türk çocuklarına Allah sevgisini, peygamber sevgisini, ana-baba, vatan-milllete sevgisini aşılasın. İslâmın esaslarını, dinimizin emirlerini severek, duyarak öğretsin. Şimdiye kadar bu sahada çıkan kitapları yetersiz buluyordum, hâlâ da o kanaatteyim.

Bir gün merhum Diyanet İşleri Reisimiz Ahmed Hamdi Akseki'nin yanında idim. Rahmetlinin *Yavrularımıza Din Dersleri*, *Öğretmen ve Öğrenciler İçin Din Dersleri* gibi kitapları var. Bana bu kitapları okuyup okumadığımı sordu.

-Okudum. dedim. İkinci bir soru daha:

-Nasıl buldun?

-Kifayetsiz, tesirsiz, efendim...

Bu cevabın üzerine rahmetli evvelâ yarı alaylı bir şekilde:

-Ya!.. Dedi. Sonra ilâve etti:

-Neresi, neden?

Bu husustaki görüşümü anlatmaya başladım:

-Efendim, çocuk denilen varlık, akıl ve mantıktan ziyade, sevgiden, duygudan ibaret bir varlık. Sizin kitaplarınız akıl ve mantık esas tutularak yazılmış... Fazla kuru... Frenkçe tabiriyle, sadece didaktik mahiyette. Meselâ, peygamberimiz bahsi: Peygamberimizin doğduğu yer; anasının, babasının, amcasının, dedesinin isimleri sayılmış... Bunlardan ne çıkar? Benzetmek gibi olmasın ama, ha lâlettâyın bir hükümdarın sülalesini sayıp dökmüşsünüz, ha Peygamberin kini... Hz. Muhammed'in ismini duyunca çocuk şöyle bir ürpermeli... Çocuğa bu duyguyu verebiliyor muyuz? Asıl mesele bu... Peygamberimizin hayatını anlatacağı, değil mi? Evvelâ doğduğu evi, ailesini, sonra Mekke'yi... Arabistan'ı, kum çöllerini, hurma ağaçlarını, vahaları... Kervanları... Şairane, masallardaki bir üslûpla anlatılmalı. Sırasıyla o zamanki Arapların içtimai hayatını, sapıklıklarını, kız çocuklarını diri diri mezara gömmelerini... Bunu gören Hz. Muhammed'in çektiği azâbı... Müşriklerin kendisine yaptığı işkenceleri... Nihayet Hıra Dağına çıkışını, Allah tarafından gönderilen Cebrail'in Kur'ân âyetlerini Hz. Muhammed'e tebliğini, esrarlı, heyecanlı bir şekilde canlandırmalı...

Ben böyle konuşmaya devam ederken rahmetli yumuşadı.

-Benim kitapları tekrar oku ve rapor ver! Dedi.

İçinden beni haklı gördüğünü anlıyordum.

-Peki. Dedim. Elini öptüm, ayrıldım. Aradan seneler geçti! İstedğim şekilde bir kitap çıkmadı. Misyonerlerin, Hıristiyanların, Hz. İsa'yı ve kendi dinlerini sevdirmek, hissettirmek için bu yolda giriştikleri faaliyetleri, çocuklar için yaptıkları neşriyatı gördükçe yüreğim sızlıyordu.

Bunu ben yapamaz mıyım? Diye düşündüm... Fakat bu iş için uzun zaman ve mesai isterdi. Vaktiyle böyle bir kitap çıkaracağımı söylediğim arkadaşlarım beni tazyik ettiler.

-Daha ne kadar bekleyeceğiz? Hani kitap? Çocuklarımıza okutacak bir şey bulamıyoruz. Çocuklar Mayk Hammer, gangster romanlarını okuya okuya onlara benziyor. Teksaslı kovboylara dönüyorlar...

Arkadaşlarımın hakları vardı. Çocuklarımızın merakını tahrik, onlardaki iyi duyguları tahrip eden öylesine yıkıcı, korkunç, maceracı bir neşriyat vardır ki, bunun önüne öyle birkaç kitapla geçmek mümkün değildir. Yukarıda izah ettiğimiz gibi bir kitap hazırlamayı başka bir güne bırakarak şimdilik şu küçük eseri Müslüman-Türk çocuklarının istifadesine arz ediyoruz. Buraya seçip aldığımız şiirler, bizi öteden beri bu davaya hazırlayan, çocukluğumuzda üzerimizde müessir olmuş şiirlerdir.

Allahtan, Peygamberden, Kurân'dan, İslâm büyüklerinden başlayarak, ecdadımızı,

tarihimizi, milletimizi, vatanımızı, kısaca bizi, bize tanıtan, sevdiren bu şiirlerin en dünyalık olanlarında bile bir kutsiyet duygusu vardır. Bu şiirleri seçerken bilhassa şuna dikkat ettik: Müslümanlığı Türklükten, Türklüğü Müslümanlıktan ayırmamak. Vatanı ve milleti böyle bir hava içinde gören, duyan, seven şairlerimizin şiirlerinden devamıza en yakın olanlarını aldık. Cenabıhak ölenlere rahmet, kalanlara hayırlı ömürler versin.” (Serdengeçti, 1960:3-4).

Çocuklar için hazırlanmış antolojilerden bazılarının yayın yıllarına göre künyelerini vermekle yetinelim:

Özdemir, Sadık (1976). *Çocuklara Şiirler*, 160 s., Ankara: Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.

Demiray, Kemal (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, 495 s., İnkılâp ve Aka Kitabevi.

Püsküllüoğlu, Ali (1978). *Kırlangıcın Kanat Vuruşu Çocuklara Günümüz Şiirinden Örnekler*, 294 s., T.C. Kültür Bakanlığı yayını.

Ural, Orhan (1979). *Şiirlerde Çocuk Konulu Şiirlerden Seçmeler*, 335 s., Ankara:Türkiye İş Bankası Yayını.

Elçin, Şükrü (1980). *Çocuklarımıza Şiirler*, 239 s., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Prof. Dr. Şükrü Elçin, bu antolojiyi hazırlama sebebini şöyle açıklıyor: “İlk ve ortaokul Türkçe kitaplarına örnek olarak alınan şiirlerin millî kültürümüzün tarihî akışı içinde gelişmiş dile ve belli bir edebî seviyeye dayanması icap eder. Oysa ilkokul alfabe, Türkçe ve hayat bilgisi kitapları ile ortaokullar için hazırlanmış eserler ve bunlara yardımcı ansiklopediler gözden geçirilecek olursa seçilmiş metinlerden pek çoğunun yukarıda belirtilen iki temel fikirden mahrum olduğu görülür.

İşte, güzeli ve faydalıyı imkân nispetinde bir arada düşünerek tertip ettiğimiz bu antoloji ile çocuklarımızın dil, zevk ve millî terbiyelerine yardımcı olmak istedik.”

Akdemir, Rıza (1982). *Şiir Demeti*, 190 s., Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı yayını.

Özbyay, Hüseyin-Karakoç, Bahattin-Tatçı, Mustafa (1993). *Şiir Burcunda Çocuk*, 275 s., Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.

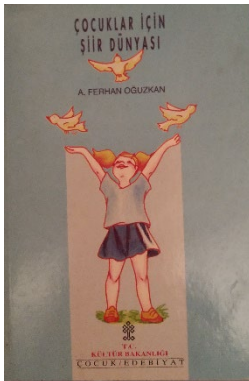
Bu antolojiyi öteki şiir antolojilerinden ayıran özelliği, hazırlayanlar şöyle anlatıyor: “Âile ve çocuk ekseninde Türkçenin güzel şiirler güldestesi, büyük bir titizlikle hazırlanıyor ve yayına giriyor ülkemizde. Yüzlerce, binlerce binlerce kitap tarandı bu güldeste için. Çiçekten çiçeğe uçup, bal yapmak için polen toplayan arılar gibi, biz de şiir topladık şairler bahçesinden. Topladıklarımızın hepsini değil, ancak en beğendiklerimizi seçip aldık güldestemize. Suyu daima pınarların gözelerinden içmeyi yeğledik. Alışlagelen yolu izlemedik; sanatla zanaatı birbirine karıştırmamaya dikkat ettik. Türkçe konuşulan her ülkeden bir demet topladık. Batı Trakya’dan, Bulgaristan’dan Yugoslavya’dan, Azerbaycan’dan, Demetler ulu bir harman oldu Türkiye’den seçtiklerimizle bütünleşince. Irak-Kerkük bayatlarıyla (hoyratlarıyla) Türkmenistan’daki Türk boylarından derlenmiş olan ninniler demeti de katılınca, harmanımız daha da renklendi, kokulandı, zenginleşti.”

Umran, Sedat-Akay, hasan (1995). *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, 127 s., İstanbul: İşaret yayınları.

Sedat Umran’ın çocuklar için şiirle ilgili yorumunu da burada paylaşmak isteriz: “Çocuk şiiri yazmak, sanıldığı kadar kolay olmasa gerek; çünkü çocuk şiiri ancak gerçek şiir havasını soluduğunda şiir katına yükselebilir. Bizi çocukluğun cennetine götürmek, ancak çocuk gözleriyle tabiata, insanlara, olaylara ve nesnelere bakan gerçek şairin üstesinden gelebileceği bir uğraşıdır. Çocuk şiirleri, çocuk üzerine şiirler, çocuğun –tabî olarak- mırıldandıkları değildir. Aslolan, şair denilen kişinin o mırıltıları estetik bir çerçeveye oturtabilmesi, şiir deneyinden geçirerek onlara kalıcılık sağlayabilmesidir.”

Kaymaz, Rıfki (1995). *Günümüz Şairlerinden Çocuk Şiirleri*, 102 s., Ankara: Özel Muradiye İlkokulu Yayını.

Oğuzkan, A. Ferhan (1995). *Çocuklar İçin Şiir Dünyası*, 244 s., Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.

Evren, Ergun-Kaplan, Mevlüt-Özer, Ahmet (1999). *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri Seçkisi*, Editör: Vedat Yazıcı, 312 s., T.C. Kültür Bakanlığı yayını.

Ay, Arif (2001). *Türk Edebiyatından Çocuklara Şiirler Antolojisi*, 400 s., Ankara: Akçağ yayınları.

Karataş, Turan (2001). *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayları Çocuk Üzerine Yazılmış şiirler Seçkisi*, 381 s., İstanbul: Yedi Gece Kitapları.

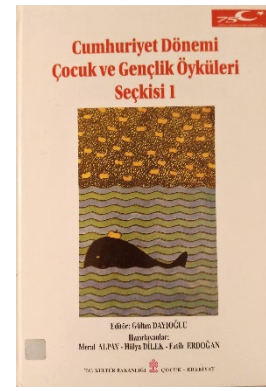
Turan Karataş, önsözde çocukla ilgili olarak şu tespitlerin altını çiziyor: “İnsanlığın en masum yanı ve hayatımızın şiirli tarafı çocuk, şiiri besleyen önemli damarlardan birisi olması bakımından şairin soluklandığı soy bir kaynaktır. Günahsızlığıyla şiirin hatta sanatın gözbebeği olan çocuk, sanatkar için her seferinde yeni ilhamların muştusu, yeni ufukların aralayıcısı olmuştur. İsbetli bir şekilde sanatın madeni; tükenmeyen, tüketilemeyen bir madeni diyor çocukluk için Ömer Lekesiz bir yazısında ve devam ediyor: ‘Çocukluk dendimi sanatçılara, hayaller sökün eder bir bir, rüyalar yeniden yorumlanır, çocuksu korkular yeniden canlandırılarak, kontrol altına alınır, çocuksu nefretler ve sevgiler test edilir. (...) Çünkü Pandora’nın kutusunda kalan son şeydir çocukluk: Umuttur, günahsızlıktır, kirlenmemişliktir, saf bakıştır, doğayı, nesneyi dönüştürmeksizin algılamak ve tanımlamaktır; Tagor’cu yaklaşımla yeni çocuklar yaratarak bizden umudunu kesmediğini gösteren Allah’ın erişkinlere sunduğu doyasıya bir nefestir, bir dinlenmedir” (Karataş, 2001:9).

Aydın, Gündüz (2013). *En Güzel Çocuk Şiirleri*, 64 s., Salihli.

Cumhuriyet Devrinde çocuk edebiyatı antolojilerinin çoğunun şiir seçkisi olduğu bir gerçek. Hâlbuki ki çocuk edebiyatının başka türleri de var. Masal, bir zamanlar popüler oldu. Her Güne bir masal kitapları ardı ardına yayımlandı. Günümüzde de hâlâ masal popülaritesini devam ettirmektedir. Masal kitaplarının yanında son zamanlarda masal anlatıcılığı da yaygınlaştı. Bu konuda masalı nasıl anlattıkları kadar hangi masalları anlatıyorlar bu da çok önemli diye düşünüyoruz

Cumhuriyet devrinde hazırlanan şiir antolojilerinin arasında biri var ki o çok farklı; *100 Ülkeden Çocuk Şiirleri/Poems for Children from 100 Countries* adlı bu antoloji, dünyanın dört bir tarafından 23 Nisan Şenlikleri için ülkemize dünyanın dört bir tarafından gelen çocuklara T.C. Cumhurbaşkanının hediye etmesi için hazırlanmıştır. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel’in sunuş yazısının bulunduğu antolojide 100 ülkeden çocuklar için seçilmiş şiirler hem o ülkelerin diliyle hem de Türkçe olarak bu kitapta yer almaktadır. Türkiyeli şairlerden seçilen şiirler de İngilizceleriyle de verilmiştir. Bu antolojinin bir başka özelliği de; Türk devletlerinden ve topluluklarından, akraba topluluklardan seçilmiş şiirlerin de bu seçki de

yer almasıdır. Böylece, bütün bir Türk kültür coğrafyasının şiirine sinen güzellikler, dünya çocukları vasıtasıyla bütün bir dünyaya bir mesaj olarak ulaşmıştır diye düşünüyoruz. Azerbaycanlı Prof. Dr. Samir Kâzımoğlu Tağızade'nin derleyip hazırladığı bu antolojinin yayın kurulunda; Yahya Akengin, Prof. Dr. Umay Günay, Doç. Dr. Zeki Gürel, Doç. Dr. Yusuf Eradam, Doç. Dr. Erkin Emet yer almıştı. Türkiye'den Arif Nihat Asya, Fazıl Hüsni Dağlarca, Yahya Akengin, Mehmet Zeki Akdağ, Nazlı Rânâ Gürel, Özdemir Asaf, Mustafa Ruhi Şirin'in şiirleriyle dünya çocuklarına merhaba demişlerdi. TÜRKSAV bu kitabı 1998 yılında yayınladı ((1998).*Şiir Demeti-A Bunch of Poems 100 Ülkeden Çocuk Şiirleri-Poems for Children feom 100 Countres*, Derleyen ve Hazırlayan: Samir Kazımoğlu Tağızade, Ankara: TÜRKSAV Yayımlı.)

Cumhuriyet Devrinde çocuklar için hikâye antolojisi yayınlama konusunda galiba sınıfta kaldık. Doğan Hızlan'ın hazırladığı iki antoloji; *Bayram Gömleği* (1979), Haydi Anlat Anneciğim En Güzel Türk Hikâyeleri (1979), Mehmet Seyda'nın hazırladığı *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlarımızdan Ünlü Hikâyeler* (1980), Mehmet Seyda'nın hazırladığı *Cumhuriyet Sonrası Doğumlu Yazarlarımızdan Ünlü Hikâyeler* (1980), Selim İleri'nin hazırladığı *Türk Edebiyatında Kırk İki Öykü-İlk Gençlik Çağına Öyküler* (1980) 'den sonra Cumhuriyetimizin 75. Yılına armağan olarak hazırlanan ve T.C. Kültür Bakanlığı tarafından da yayınlanan Cumhuriyet Dönemi Çocuk ve Gençlik Öyküleri Seçkisi (1999).

Editörlüğünü Gülten Dayıoğlu'nun yaptığı bu antolojiyi Meral Alpay, Hülya Dilek ve Fatih Erdoğan hazırlamışlar. Meral Alpay, sunuş yazısında Cumhuriyet Devri hikâyeciliğimizle ilgili şu tespitleri yapmıştır:

“Seçkimizde yer alan öyküler üç döneme ayrıştırılabilir. Bu dönemler 1923-1950; 1950-1980 ve 1980 sonrasıdır. Birinci dönem, Cumhuriyetin kuruluşundan çok partili siyasal düzene geçinceye dek eski ve yeni yazılı yazarların bir arada ürün verdiği dönemdir. Bu dönemdeki öykülerden de anlaşılacağı gibi Türk toplumu kendi geleceğini kurmak üzere yeni yazıyla

Türkçe öyküleri üretmeye başlamıştır. Buna öykü açısından Cumhuriyet öykücülüğünün başlangıç dönemi de denebilir.

İkinci döneme, Cumhuriyetin çok partili siyasal yaşama alıştırıldığı sancılı dönem olarak bakılabilir. Yazarlar dünya görüşü çeşitliliği içinde Türkçeyi ince ince işleyerek, Türk toplumunun sorunlarını, kendi bakış açılarıyla öykülerinde yansıtmaya başlamışlardır. Özellikle 1965'ten sonra 1980'e kadar toplumcu görüşün hâkim olduğu bir yenilik hareketinin neredeyse tüm yazarları kavradığı görülmektedir.

1980 sonrasına ait olan üçüncü dönemin en önemli özelliği 1980'in getirdiği yayın hayatındaki durgunluktur. 1984-1985'te yavaş yavaş yayın hayatı canlanmaya başlamıştır. Bu dönem toplumcu yazarların geri çekildiği bir dönemdir. Bu dönemin göze çarpan özelliği okul öncesi dönem çocuklarına, ilk ve orta öğretim yaşlarına yönelik çocuk edebiyatı alanında daha bilinçli yazarların ortaya çıkmasıdır.”

Bir hikâye antolojisi de 2004 yılında Yılmaz Erdoğan tarafından hazırlanıp yayınlanmıştır (Erdoğan, Yılmaz (2004). *Öykü Dünyası*, İstanbul: papatya Yayınları, 464 s.,)

2.11.Çocuk Edebiyatı Ödülleri

Cumhuriyet devrinde çocuk edebiyatımızın gelişmesinde bu sahada açılan yarışmaların ve ödüllendirmelerin rolünü de inkâr edemeyiz. Yetmiş beş yıllık cumhuriyet tarihimizde çocuk edebiyatı sahasında verilen ilk ödül “Arkın Çocuk Edebiyatı” ödülüdür. Bu ödülün verilmesine ilk kez 1964 yılında başlanmış ve 1974 son kez verilmiştir. Türk Dil Kurumu ise ilk defa 1977 yılında ödüller, dağıtmış ve bu faaliyetine 1982'de son vermiştir. Bu ödülleri alan yazarlar ve eserleri şunlardır: 1977- Oğuz Tansel/ Allı ile Fırfırı; 1978- İsmail Uyaroğlu/ Çocuk ve Şiir; 1979- Işıl Özgentürk/ Hayat Okulu; 1980- Vedat Dalokay/ Kolu; 1981- Ali Püsküllüoğlu/ Nasrettin Hoca; 1982- Abdülkadir Budak/ Bir Gül Çocuk. Yunus Nadi Armağanı 1978-1979 yılı için Çocuk Romanı dalında verilmiştir. Kültür Bakanlığımız ise 1979 Dünya Çocuk Yılı'na mahsus olmak üzere bir defa “Çocuk Edebiyatı Ödülü” vermiştir. Nesin Vakfı da ilk kez 1985'te “Çocuk Yazını ödülü” vermeye başlamıştır. D Yayınevi Masal Yarışması açmış ve 1985'de ödül vermiştir. “Gökyüzü Yayınları Çocuk Edebiyatı Ödülü” ise ilk kez 1987 yılında Türkiye Milli Kültür Vakfı'nın katkılarıyla vermeye başlamıştır. Gökyüzü Yayınları 1987 Çocuklar İçin Şiir Yarışması'nda birincilik ödülüne değer eser bulunamamış, Mevlâna İdris Zengin'in *Kuş Renkli Çocukluğum* kitabı ikincilik, A. Vahap Akbaş'ın *Kuş Olsun Yüreğim* kitabı ise üçüncülük ödülüne değer bulunmuştu. Aynı yarışmada Ahmet Efe'nin *Bir Masal Söyle* kitabı birinci mansiyon, M. Halistin Kukul'un *Hayaller ve Gerçekler* Kitabı ikinci mansiyon, Rıfki Kaymaz'ın *Sevginin Gülleri* üçüncü mansiyon ödülü kazanmıştı. 1988 Yılında ise Ahmethan Yılmaz'ın *Karanfilli Dev Amca* kitabı ise sanat masalı ödülü ile ödüllendirildi. TBMM 1987 yılında Çocuk Oyunları Yarışması açmış ve iki yazarı ödüllendirmiştir. Nesin Yıllığı Çocuk Edebiyatı Ödülü 1987 yılında verilmiştir. Yaşar Nabi Edebiyat Ödülü 1988 yılında Çocuk Edebiyatı dalında verilmiştir. Enver Naci Gökşen Çocuk Edebiyatı Ödülü 1988 yılında verilmiştir. Sıtkı Dost Edebiyat Ödülleri 1988'de ve 1990 yılında verilmiştir. Akademi Kitabevi 1990 yılında Çocuk Yazını özendirme Ödülü vermiştir. 1991 yılında kurulan Çocuk Vakfı ise çocukla ilgili

olarak, çocuk edebiyatının da içinde bulunduğu çok değişik dallarda bir defaya mahsus olmak üzere birçok kişiyi ödüllendirmiştir. Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı alanında Kemalettin Tuğcu, Cahit Uçuk, Gülten Dayıoğlu, Hasan Lâtif Sarıyüce, Niyazi Birinci, Yalvaç Ural'a verildi. Çocuk edebiyatı sahasında yılın çocuk edebiyatçısını seçerek 1981 yılından beri ödüllendiren bir kuruluş olarak Türkiye Yazarlar Birliği bu işe şimdilik süreklilik kazandırmış gibi görülüyor. Milli Eğitim Bakanlığı ise 1992 yılında açmış olduğu bir yarışmayla çocuk edebiyatı sahasında ödüller dağıtmıştır. İzmir Belediyesi Çocuk Romanı Yarışması 1985, İzmir Büyükşehir Belediyesi Çocuk Romanı Yarışması 1995, Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Yarışması 1996'da gerçekleşmiştir. Gençlik Dergisi Çocuk Edebiyatı Ödülleri 1996 ve 1997'de verilmiştir. Bu yayınevi Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması açarak 1996'da bir ödül geleneği başlatmıştır. Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği, 23 Nisan Çocuk Edebiyatı Ödülleri adıyla ilk defa 2002 yılında on yedi dalda ödül vermiştir (Gürel, 2002:1). 2003 yılında da aynı şekilde ödülleri vermiş ise de bu ödülleri daha sonra Akçağ Yayınları ile birlikte vermiş ve daha sonraki yıllarda da bunun arkasını getirememiştir. Muştı Yayınları da 2003'te Muştı Yayınları Hikâye Yarışması açmış ve ödüllendirmiştir (Gürel-Şimşek, 2005:925-928), Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği 2005 yılından beri yılın çocuk edebiyatı kitaplarını seçmektedir

Çocuk ve Gençlik Edebiyatı yazarı Gülten Dayıoğlu'nun 2007 yılında kurduğu Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı 2007 yılından bu yana çocuk ve ilk gençlik edebiyatı, okul öncesi çocuk kitabı, öykü ve roman türlerinde ödüller veriyor. Pelin Güneş ve Asuman Portakal'ın Çocuk Öyküsü Ödülü ile ödüllendirildiği yarışmalarda şimdiye kadar Çocuk Romanı Ödülün, Dursun Ege Göçmen, Zehra Tapunç, Hüsnan Şeker, Miyase Sertbarut, Koray Avcı Çakman, Ömür Kurt, Necva G. Esen, Esra Yazdıc Demir kazandı. İlk Gençlik Romanı Ödülü kazananlar ise Gizem Pınar Karaboğa, Hanzade Servi, Gamze Pat Beğenilmiş, Dilge Güney, Mizyal Çakmak, Murat Çağlar, Tülin Tankut, Şebnem Bahar Pişkinsüt oldu.

Bir de Cumhuriyet Devri çocuk edebiyatçılarımızdan uluslararası ödül alanlar var. Yalvaç Ural "Polonya Gülümseme Nişanı" gibi dünya çapında bir ödüle layık görülmüştür. Dünya çocuk edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı 1986 yılında Yalvaç Ural'a verilen Polonya Gülümseme Nişanı ve Şovalyelik Ödülü ile ilgili olarak Yaşar Kemal'in yazdıkları da tarihe not düşmek açısından önemlidir:

"Yalvaç Ural, bizim ülkemizde kendini çocuklara adanmış soylu bir sanatçıdır. Onun hiçbir yazısında çocuklara tepeden bakan, onları insandan saymayan bir tavırla karşılaşmadım. Gülümseme Nişanı'nın ona verilmesi bizim için bir mutluluktur. Bizim dünyanın epeyce dışında kalmış dilimizin bir sınırı daha aşması, dünyaya ulaşmasıdır. Yalvaç'ın dışında, bizim ülkemizde hemen hemen çocuklar için iyi ya da kötü bir çocuk edebiyatı yapılmamış, böyle bir edebiyat hiç olmamış, diyeceğim ama ona dilim varmıyor. Son yıllarda çocuklara doğru, küçük de olsa bir eğilim var. Kötü çevirilere karşı bir kıpırdanış var. Bu kıpırdanışın başında da Yalvaç Ural geliyor. Böyle 'Polonya Gülümseme Nişanı' gibi dünya çapındaki bir ödülün, bir kıpırdanışın inatçı, direnişli ustasına verilmesi, bizim edebiyatımız için, kültürümüz, çocuk

eğitimimiz için yeni bir başlangıçtır. Ülkemizde kötü çocuk edebiyatına, kötü eğitime karşı başkaldırıışın bir simgesidir. Belki bundan sonra çocuklar, çocuk yazını üzerine daha çok, daha ciddi düşünürüz. Unutmayalım ki, bugün çocuk sorunu, çocukların sömürsü dünyamızın da sorunudur. Bizden dünyaya iyi bir katkı!.. Yalvaç Ural arkadaşımı kutlarım.” (Yalvaç Ural; Müzik Satan Çocuklar, İstanbul 2020, s. 4).

Çocuklar için yazdığı kitaplarını da bizzat resimleyen Serpil Ural, 1986 yılında “5. Noma Uluslararası Çocuk Kitabı Resimleme Yarışması”nda teşvik ödülü almıştır.

Cumhuriyet Devrinde çocuk edebiyatı alanında ilk ödül 1948 yılında, Çocuk Esirgeme Kurumunun açtığı yarışmada *İki Arkadaş* adlı eseri için Lamia Balı’ya verilmiştir. Zeki Gürel ve Tacettin Şimşek birlikte hazırladıkları ve *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısında* yayınladıkları, “Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi” başlıklı yazılarında çocuk edebiyatı alanında verilen ödüllerin neler olduğunu belirtmişlerdir (Gürel-Şimşek,2005:655-656). Alev Sınar da, 1948-2004 yılları arasında çocuk edebiyatı alanında verilen ödülleri ve ödül alanların adlarını, “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları” başlıklı yazısında vermiştir (Sınar, 2006:194-202).

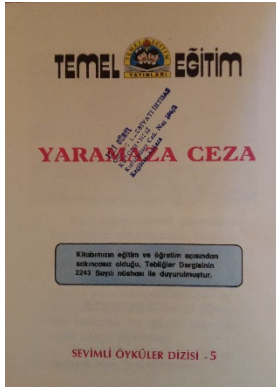
Türkiye’de çocuk edebiyatı alanında ilk kez Fazıl Hüsnü Dağlarca’ya Türk çocuk şiirine öncülüğü nedeniyle 2003 yılında Eskişehir Osman Gazi Üniversitesince; Mustafa Ruhi Şirin’e ise Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Hakları kültürüne katkıları nedeniyle Kırklareli Üniversitesi tarafından 2012 yılında Fahri Doktora ünvanı verildi.

2.12.T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve Çocuk Edebiyatı Alanındaki Müdahalesinin Sınırları

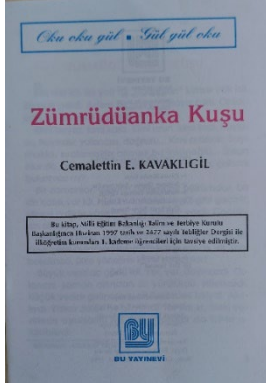
T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu bir zamanlar okullarda okutulacak, ders kitaplarına alınacak, öğrencilere tavsiye edilecek, okul kütüphanelerine ve sınıf kitaplıklarına konulacak kitaplar konusunda tavsiye vazifesi de görmekte idi. Talim Terbiye Kurulu'nun tavsiye ettiği kitapların listesi de Tebliğler Dergisinde yayınlanırdı. Bu tavsiye mekanizmasının pek de sağlıklı işlediği söylenemez. İşte birkaç örnek:

Piyasada öyle çocuk kitapları var ki yazarı, ressamı, baskı tarihi, hangi yaşa hitap ettiğine dair hiçbir bilgi bulunmadığı hâlde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Tebliğler Dergisinde tavsiye edilmiştir. Bu husus da ayrıca tartışılması gereken bir problemdir.

Bazı kitaplar da “TTKB Tarafından yapılan en son değişikliğe göre hazırlanmıştır” yazmaktadır. Bu, okuyucuyu, satıcıyı, kütüphaneciyi, ebeveyni ve öğretmeni ikna etmek için mi yoksa gerçekten de TTKB'liğinin çocuk kitapları için istediği özelliklere göre mi hazırlanmıştır, bu konu mutlaka araştırılmalı ve bu kitaplar bu anlamda mercak altına alınmalıdır.

Bu kitapta her şey normal gibi gözüküyor ama Talim Terbiye Kurulu kitaplar basılıp piyasaya çıktıktan sonra bunlardan örnekler alıp tavsiye için kendilerine gönderilen numuneyle ne kadar örtüşüyor kontrol ediyor mu? Her yeni baskının kontrol edilmesi gerekmez miydi?

Birde bazı kitaplarda böyle bir bilgi yer almaktadır. Gerçekten bu kitap Talim Terbiye Kurulu'nun 2434 Sayılı Tebliğler Dergisi Kitap Yazma Yönetmeliğine uygun hazırlanmış mıdır? Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği", 29.5.1995 tarih ve 22297 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır. Aynı yönetmelik 3.7.1995 tarihli 2434 sayılı Tebliğler Dergisinde de yayınlanmıştır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı bunların kontrolünü yapıyor muydu? Bu konuda yapılmış bazı lisans, yüksek lisans ve doktora tezleri piyasadaki çocuk kitaplarını, özellikle de "100 Temel Eser" listesinde yer alan kitapları incelemiş ve sonucun pek de söz konusu yönetmeliğe uygun olmadığı tespitini yapmışlardır. Acaba T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri bu tespitler ışığında harekete geçmiş ve gerekeni yapmış mıdır?

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.0.APK.0.03.01.00/3126
KONU :100Eser.

19/08/2004

GENELGE
2004/60

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 10'uncu maddesinde "Millî birlik ve butunlugun temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleştirilmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır" denilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının amaçlarından birisi de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez yapan, tartışan, doğruların; tek noktadan değil, çeşitli bakış açılarıyla bakmak suretiyle ortaya çıkacağı kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürü, millî ve manevî değerlere sahip yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir.

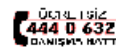

İnsanlar çeşitli kabiliyetlerle donanımlı olarak yaratılmıştır. Ancak, bu kabiliyetler kendiliğinden ortaya çıkmaz. Bunların fark edilmesi için, eğitimde bazı materyalleri kullanmak gerekir. Var olan bu kabiliyetlerin ortaya çıkması, çocukların veya gençlerin yaşlarına ve mizaçlarına uygun edebî değeri yüksek eserleri okumalarını sağlamakla mümkün olabilecektir.

Dilimizin gelişmesi ve korunması için öğrencilerimizden başlayarak toplumun tüm kesimlerinde ömür boyu okuma alışkanlığının kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

Öğrenci ve gençlerin önüne, yaşlarına ve mizaçlarına uygun kitapları getirdiğimiz ve bu eserlerin Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri rehberliğinde okunmalarını sağladığımız takdirde, yakın gelecekte okuma alışkanlığı ve okuma zevki kazanmış, kültür birikimi zengin bir toplum haline gelebiliriz. Bu amaca dönük olarak, eğitim kurumlarımızdaki öğrencilerin okumaları için çeşitli sivil toplum kuruluşları, kültür ve bilim adamları ve gazetecilerin katkıları ile Bakanlıkça, Türk ve dünya edebiyatından "100 Eser" belirlenmiş bulunmaktadır.

Aynı eserleri okuması, o eserlerdeki dil varlığı ile duygu ve düşünce zenginliğini fark etmiş, hatta özümsemiş bireylerden oluşan toplum, hiç şüphesiz daha hoşgörülü, paylaşımcı, kültür seviyesi yüksek, bağımsız ve demokratik düşünce kabiliyeti kazanmış bireylerden oluşacaktır.

100 Eserin, öğretmenler rehberliğinde okunup incelenmesi öğrencilerde, sadece yaratılan gelen kabiliyetlerin gün yüzüne çıkmasına yardımcı olmayacak, bu metinler sayesinde öğrenciler, Türkçe'nin güzel, doğru ve etkili kullanılması becerisini kazanacaklar ve kelime hazinelerini de önemli ölçüde zenginleştireceklerdir.

  MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı
Bakanlıklar / ANKARA Tel: 413 14 69-425 33 67 Faks : 418 64 01
e- posta : sgb@meb.gov.tr Elektronik Ağ : www.meb.gov.tr

Bu amaca yönelik olarak;

- Belirlenen 100 Eserin sosyal ve kültürel etkinliklerde yararlanmak, boş zamanlarını olumlu uğraşlarla değerlendirmek üzere, öğrencilerin öncelikle başvurabilecekleri kaynak eserler olarak tavsiye edilmesi,
- Bu eserlerin tavsiyesinin, öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,
- Bu 100 Eserin ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi müfredat programı ile ilişkilendirilip okutulması,
- Bu 100 Eserden en çok kitap okuyan öğrencinin Bayrak Törenlerinde bütün öğrenciler önünde ödüllendirilmesi,

- Bu 100 Eserin tanıtımı ile bu eserlerin konularını içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramalar hazırlanması ve başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi,

- Okul kütüphanelerinin öğrencilerin severek, isteyerek, kendiliklerinden gelebilecekleri sıcak bir ortama kavuşturulması, gereklidir.

Bu kitapların büyük bir kısmı piyasada vardır ve bunların bakanlık tarafından öğrencilere (ücretsiz olarak dağıtımı söz konusu değildir.

Piyasada mevcudu olmayan ve hazırlanması gereken eserler konusunda Bakanlık gerekli tedbirleri en kısa surede alacaktır.

İlköğretim okulları için de böyle bir eser listesi ayrıca hazırlanıp yayımlanacaktır. Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim.

EKLER

Ek-1Liste(100Eser)

DAGITIM :

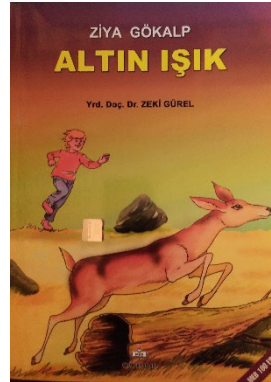
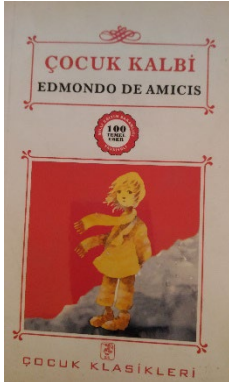
A, B Planı

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı

Bakanlıklar / ANKARA Tel: 413 14 69-425 33 67 Faks : 418 64 01

e- posta : sgb@meb.gov.tr Elektronik Ağ : www.meb.gov.tr

“100 Temel Eser” meselesine gelince; öncelikle adlandırmada bir yanlışlık ısrarla tekrarlandığı hâlde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı niçin müdahale etmemiştir bunu anlamak mümkün değildir. “100 Temel Eser” mi? “100 Eser” mi? T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı’nın Millî Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin Çelik imzalı 2004 tarihli genelgesinde “100 Eser” denilmektedir ve Bakanlık da kendi yayınlarında bu adlandırmayı kullanmaktadır. Hatta “100 Eser” listesinde olmadığı hâlde “Millî Eğitim Bakanlığı Tavsiyeli 100Temel Eser” logosuyla yayınlanan kitaplar bile vardır. Meselâ *Çocuk Kalbi* bu kitaplardan biridir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı bu gibi yayınlarla ilgili olarak ne yapmıştır?

Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Dr. Oğuzhan Yılmaz'ın "100 Temel Eser listesi ve Bu Listenin Etkileri" başlıklı yazısında ortaya koyduğu şu görüşlere katılmamak mümkün değil.

"Gayet iyi niyetli biçimde uygulamaya konulan 100 Temel Eser Projesi gelinen noktada fazlasıyla tartışılır hâle gelmiştir. Buna rağmen eksiklikleri gerek konu alanı uzmanlarınca, gerek okurlarca tespit edilen projenin gözden geçirilmesine dönük herhangi bir çalışma bugüne değin yapılmamıştır. Devlet okullarında öğretmenler amaçsız bir biçimde seçkide yer alan kitapları öğrencinin önüne koymaya ve öğrencinin kitapla vakit geçirmesini sağlamaya devam etmektedir. Oysa kitap vakit geçirme ve vakti boşa harcama aracı değildir. Bireylerin duygu, düşünce ve hayal dünyasını inşa eden en önemli enstrümandır. Bu enstrümanla çocukların doğru zamanda ve doğru şekilde tanıştırılması gerekir. Rastgele birtakım yöntemlerle, seçkilerle çocuğu kitapla buluşturmak bilimsel bir tavır değildir.

Konuya ilişkin bugüne kadar yapılan araştırmalar öğrencilerin ödev ve not kaygısı ile 100 Temel Eser'i okuduğunu; akademik başarıya ve okuma alışkanlığına 100 Temel Eser Projesi'nin katkı sağlamadığını göstermiştir. Hâl böyle olunca geniş tabanlı büyük bir okuma projesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Mevcut uygulama pek çok sıkıntıya neden olsa da bir tecrübe edinme ve geleceğe dönük sağlam adımlar atma hususunda önemli veriler sağlamıştır. Bu tecrübelerden ve verilerden hareket edilerek okuma alışkanlığımıza bir ivme kazandırılmalı, çocuk özne kılınarak, onun gerçekliğine, kavram dünyasına, anlam evrenine uygun yayınlar doğru zamanda çocuğa sunulmalıdır." (Yılmaz,2014:725-735). Neticede T.C. Millî Eğitim Bakanlığı "100 Eser" uygulamasından 17.12.2018 tarihinde vazgeçmiştir. Bu uygulamadan vazgeçişini açıklarken "100 Temel Eser" adlandırmasını kullanması da dikkatlerden kaçmamalıdır.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sayı : 43769797-10.06.02-E.24334160
Konu : 100 Temel Eser Listesi

17.12.2018

GENELGE
2018/17

- İlgi: a) Mülgâ Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 19.08.2004 tarihli ve B.08.0.APK.0.03.01.00/3126 sayılı (Genelge No: 2004/60) Genelgesi.
b) Mülgâ İlköğretim Genel Müdürlüğünün 04/08/2005 tarihli ve B.0.08.İGM.0.08.04.01/360/8081 sayılı (Genelge No: 2005/70) Genelgesi.

Öğrencilerimize okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla çocukluk ve ilk gençlik dönemi edebiyatı eserleri esas alınarak ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için belirlenen 100 Temel Eser Listeleri ilgi (a) ve (b) Genelgelerle uygulanmaya başlanmıştır.

Söz konusu uygulamayla birlikte süreç içerisinde "100 Temel Eser"le ilgili akademik çalışmalarda yapılan tespitler ve uygulamaya yönelik Bakanlığımızca yapılan detaylı araştırma ve çalışmalar da dikkate alınarak ilgi (a) ve (b) Genelgelerin yürürlükten kaldırılması; öğrencilerimizin öğretmenlerimizin rehberliğinde Anayasa'ya, yasalara ve millî eğitimin temel amaçlarına ters düşmeyecek, millî ve insani değerlere saygılı bütün eserlerden yararlandırılmaları uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ziya SELÇUK
Bakan

DAĞITIM
A ve B Planı

Adres: Atatürk Bldv. 06548 Kızılay/ANKARA
Kırcan@isli.kep.tr
Elektronik Ağ: www.me.gov.tr
e-posta: kegn_ogretimmateryalleri@mcb.gov.tr

Bilgi için: Şenay KÖSE Şube Müdürü V.
Tel: 0 (312) 413 16 08
Faks: 0 (312) 425 40 49

Bu e-yağ güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. İmza kontrolünü için lütfen <https://www.koc.gov.tr> adresinden [P524-3fbb-32d7-8512-9b57](https://www.koc.gov.tr) kodu ile teyit edilebilir.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu yıllarca kitap inceleyen ve tavsiye eden bir kurumdur. Son yıllarda sadece ders kitaplarını incelemektedir. Talim Terbiye Kurulu'nun çocuk kitaplarını da inceleyip tavsiye ettiği dönemlerde yaşanan bazı olumsuzluklardan dolayı; 1998 yılında yapılan IV. Ulusal Yayın Kongresinde alınan kararlardan biri de "Çocuk yayınları tavsiye mekanizması olarak görev yapan Talim Terbiye Kurulu'nun bu işin uzmanlarıyla takviye edilmesi gerekmektedir." Şeklinde idi. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı söz konusu birimi ehil kadrolarla donatmak yerine, Talim Terbiye Kurulu'na bu işi yaptırmamaya başlayınca ortada bir boşluk doğdu. Çocuk yayıncılığı emek isteyen, ciddiyet ve iyi niyet isteyen bir alan. Bu alanda çok kıymetli değerli eserler üreten sanatkârlar

ve bunları okurlarla buluşturan yayıncılar elbette ki var. Ama, son yıllarda piyasada hem fizikî özellikleriyle hem de muhteva ve dil özellikleriyle çocuklar için uygun olmayan yayınlar da çoğaldı. Hatta bunlardan bazıları okullara kadar bile girdi ve velilerin dikkatleri sayesinde sosyal medya aracılığıyla deşifre edildiler.

Çocuklara yönelik yayın yapan yayıncıların işin ehli yayıncı kurulları ve editörler ile çalışmaları gerekmektedir. Çocukların kaliteli eserlerle buluşturulması gayesiyle iki sivil toplum kuruluşu Türk Ocakları Genel Merkezi ile Çocuk Edebiyatçıları Birliği ortaklaşa oluşturdukları Bala Kitap Topluluğu'nu 12 Kasım 2012 tarihinde faaliyete geçirdiler. Bala Kitap Topluluğu, her hafta Çarşamba günü toplanıyor, yayınlanmış kitapları ve yayınlanmak üzere hazırlanan kitapları inceliyor, tartışıyor, rapor haline getiriyor ilgili yerlere raporlarını iletiyor. İsteyen her yazar kitabı yayınlanmadan önce Bala Kitap Topluluğu'na kitabını sunar, arzu ederse kendisinin de katıldığı bir toplantıda kitabı Bala Kitap Topluluğu üyeleri tarafından değerlendirilir. Böylesi duyarlı çalışmalara ihtiyacımızın olduğu da bir gerçek.

3.Sonuç

Bugün Türkiye'de beş yüzün üstünde yayınevi çocuk kitabı yayımlamaktadır. Hatta bu kitabevlerinden ve yayıncılardan bazıları sadece çocuklara yönelik yayınlar yaparak ayakta durabilmekte ve piyasada söz sahibi olabilmektedirler. Bu yayınların arasında çocuğa hitap edenlerin sayısı hiç de azımsanacak oranda değil, devletin de yeterli olmamakla birlikte çocuk yayıncılığında katkısının olduğunu belirtmeliyiz. Cumhuriyetin ilk yıllarında Çocuk Esirgeme Kurumu ve Maarif Vekâleti çocuk kitapları konusunda aktif iken son yıllarda çocuk kitapları konusunda pasif davranmaktadırlar. Kültür Bakanlığımız ise son yıllarda çocuk kitabı hiç basmamaktadır. Diyanet vakfı ve Türkiye Diyanet İşleri çocuk kitapları ve çocuk dergisi konusunda hizmetine devam etmektedir.

TRT son yıllarda çocuklara yönelik yayınlarında hem sayıyı hem de kaliteyi arttırmıştır. Özel radyo ve televizyonların da, henüz istenen seviyede olmasa da çocuklar için özel yayın saatleri ile meseleyi sahiplenmeleri güzel bir gelişmedir.

Halk kütüphanelerimizin hemen tamamında çocuklara hizmet verilirken, bu kütüphanelerimizden bağımsız olarak 81 ilimizin 35'inde il ve ilçe halk kütüphanesinden bağımsız, sadece çocuklar için hizmet veren müstakil çocuk kütüphanesi bulunmaktadır. Okulöncesi çocuğu için de kütüphane hizmetlerine ağırlık verildiği gözlenmektedir. Gezici kütüphaneler ve okul kitaplıkları ile sınıf kitaplıklarının da hakkıyla hizmet etmelerini sağlayabilir isek kitabın çocuğa ulaşması ve çocuk edebiyatı yoluyla çocukta istenen değişikliklerin sağlanmaması için hiç bir sebep yoktur. Son iki yılda okul kütüphaneleri

konusunun yeniden gündeme gelmesi sevindirici bir gelişmedir.

Kitap okuma odalarının, çocukla ilgili vakıfların, çocukla ilgili derneklerin, çocuk kulüplerinin ve kütüphanelerinin var olduğu ve artık okul öncesi eğitiminin zorunlu olduğu bir Türkiye’de yaşamaktayız. İki binli yılların başında uygulanmaya başlanan MEB 100 Temel Eser Uygulaması çok tartışılmakla birlikte kitap seçiminde ve uygulamadaki bazı yanlışlıklar ve eksikliklere rağmen çocuklarda okuma alışkanlığını geliştirmek, çocuk edebiyatı hayatını canlandırmak adına bir fırsattı ama hakkıyla uygulanamadı diye düşünüyoruz. Buna benzer uygulamaları hakkıyla uygulayan ve başarılı sonuçlar alan ülkeler var, bunlardan biri de Kuzey Makedonya’dır. Bu ülkedeki Lektür Kitaplar uygulaması incelenerek Türkiye’de de buna benzer bir uygulamaya geçilebilir.

Öğretmen Okullarımızda daha sonraki yıllarda Anadolu Öğretmen liselerimizde ve Kız Meslek Liselerimizde okutulan çocuk edebiyatı dersleri ile Eğitim Yüksek Okullarımızda, Eğitim Enstitülerimizde ve şimdi de üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde okutulan çocuk edebiyatı derslerimiz ve bu derslerde okutulmak üzere hazırlanıp yayınlanan ders kitapları konusu da ayrı bir inceleme alanı olsa gerektir. Son yıllarda Türkiye’de ve Türkiye dışında Yabancılara Türkiye Türkçesi Öğretimi alanında hizmetin sağlıklı yürütülebilmesi için çocuk edebiyatı önemli olmasına rağmen bu konuda yeterince duyarlı davranılmadığı da gözlemlerimiz arasındadır.

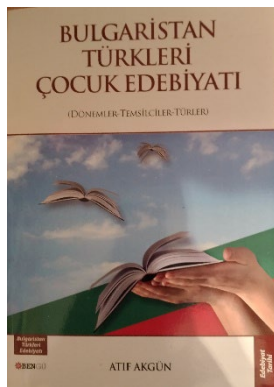
Türkiye’de Çocukla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında çocuk edebiyatı alanında hizmet verenler de mevcuttur. 1991’de kurulan Çocuk Vakfı’nın çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmalarının yanı sıra 1994 yılında kurulan Çocuk yayınları Derneği, 1994’te kurulan Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi de özellikle çocuk ve gençlik edebiyatı alanında düzenledikleri bilgi şölenleriyle hizmet halkasını genişletmiştir. 1998 yılında kurulan Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği Derneği, 1999’da kurulan Çocuk ve Gençlik Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Derneği, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlar Birliği 2005 yılında kurulmuştur.

Bazı süreli yayınların Çocuk Edebiyatı Özel Sayıları yayınlayarak çocuk edebiyatını gündemde tutma cabaları da takdir edilmesi gereken hizmetlerdendir. Arşivlerimize baktığımızda Cumhuriyet Devrinde; *İş Mecmuas (1943)*, *Tıpta Yenilikler Dergisi (1974)*, *Günümüzde Kitaplar Dergisi (1974)*, *Yansıma Dergisi (1975)*, *Milliyet Sanat Dergisi (1976)*, çocuk ve çocuk edebiyatı ağırlıklı özel sayılar çıkartmışlardır (Gürel, 1998:122-124). Bu alanda Dünya Çocuk Yılı’ndan sonra yayınlanan özel sayılar ise şunlardır: *Gerçek Dergisi (1979)*, *Görüş Dergisi (1982)*, *Türk Edebiyatı Dergisi (1983)*, *Ulusal Kültür Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı (1979)*, *Türk Dili Dergisi ilki Ağustos 1977 olmak üzere Çocuk Yazını (Sayı 311)*, *Nisan 1979 (Sayı 331)*, *Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı (Nisan, 1985, Sayı 400)* üç özel sayı yayınlamıştır. *Mustafa Ruhi Şirin’in Editörlüğünde hazırlanan Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*

(Aralık 2014, Sayı 756) ise Türkiye’de çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kapsamında ilk özel sayı oldu. *Kervan Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (1998), *Litera Edebiyat Yazıları Çocuk Yazını Özel Sayısı* (1992), *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (2005), ...

Cumhuriyetin ilk yıllarında Mustafa Kemal Atatürk zamanında Türkiye dışındaki Türk varlığıyla; coğrafi olarak genişliğine tarihî olarak da derinliğine bir ilgilenme söz konusu iken özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra bu konuda biraz ilgisizlik gözlenmiştir. 1960’tan sonra kurulan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü bu konuları gündemde tutmaya çalışsa da konunun çocuk edebiyatına yansımaları son yıllarda olmuştur. Türk Dünyası Yazarlar kurultaylarında, özellikle II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayında alınan bir kararla Azerbaycan’da yapılacak III. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayında görüşülecek konulardan birinin çocuk edebiyatı olması kararlaştırılmış ve söz konusu üçüncü kurultayda da Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsünün kurulmasına karar verilmiştir. Bütün bu gelişmelerden sonra gelinen şu günde artık Türk Dünyası çocuk edebiyatı kongreler ve sempozyumlarla görüşülüp tartışılmaktadır. Akademisyenlerimiz de bu konuda tezler hazırlamakta, kitaplar yayınlamaktadırlar.

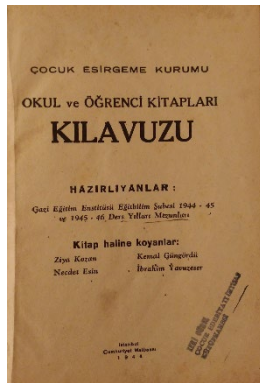

Türkiye başta olmak üzere bütün Türk Dünyasını kucaklayacak şekilde, *Çocuk Edebiyatı Yazarlar ve Sanatçılar Sözlüğü*, *Çocuk Kitapları ve Süreli Yayınlar Sözlüğü*, *Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Tarihi* mutlaka yapılması gereken çalışmalar arasındadır. Yine aynı mantıkla her yıl Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Ödüllerinin verilmesi ve Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Yıllıklarının hazırlanması gerekir. Türk Dünyası çocuk dergisinin ise bir an önce çıkartılarak

Türk Dünyası çocuklarıyla buluşturulması gerekir diye düşünüyoruz.

Cumhuriyet Devri çocuk edebiyatı sahasında en zayıf olduğumuz alan “eleştiri” alanıdır. Çocuk edebiyatı eleştirisi geleneğini bir türlü istenilen seviyeye çıkarta bilmiş değiliz, bu alanda büyük bir boşluk olduğu kanaatindeyim. Çocuk edebiyatı eleştirisinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için; öncelikle çocuk edebiyatı kavram tartışmalarının netleşmesi ve alanın sınırlarının doğru bir şekilde çizilmesi gerekmektedir. Çocuklar için edebiyatın ve çocuk yayınlarının özellikleri, güzellikleri nelerdir bunların netleşmesi, sana göre bana görelikten kurtulması gerekmektedir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı bile “100 Eser” seçerken kıstas ne tam olarak ortaya konmamış veya konamamıştır. Bir eserin bu listeye girebilmesinin ölçüsü, yazarının ölmüş olması mı? Söz konusu listede hayattaki yazarlarımızdan bir tanesinin eserini n bulunmamasını nasıl izah edeceksiniz?

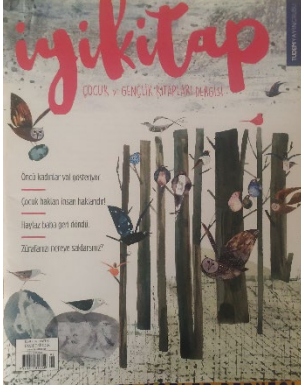
Bizim yıllardır “Çocuk Yayınları Kılavuzuna İhtiyacımız var” diye feryat etmemizin sebebi ortadadır. Daha önce bu alanda yapılan çalışmalardan yayınlananları da tek tek tanıttığımız yazımızda bundan sonra bu alanda yapılacak çalışmaya zemin olacak tekliflerimizi de sunmuş ve demiştik ki; bu bir kişinin aklının ürünüdür, ortak akılla bu işin içeriğini tespit edelim ve sınırlarını belirleyelim. Sonuçta da Çocuk Yayınları Kılavuzu hazırlayalım ve buna bir süreklilik de kazandıralım (Gürel,1995:80-86). Bu işi 1946 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu, Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileriyle yapmış. Demek ki istenirse oluyor.

Eğitim Sen, 2010 yılında bu konuda bir projeyi hayata geçirmiştir. Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu ve İlköğretim Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu adıyla iki kitap yayınlamıştır.

Atatürk Kültür Merkezi, 1994 yılında yayınlamaya başladığı Kitap tanıtım ve eleştiri dergisi *Bilge*'nin ikinci sayısından itibaren her sayısında çocuk edebiyatıyla ilgili yazılara yer vermeye başlamıştı. Daha sonraki yıllarda bu tür dergilerin sayısı istenildiği kadar olmasa da yine de artış göstermiştir. TUDEM Eğitim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. de *İyi Kitap* adıyla yayınladığı dergisinde önceleri “Aylık okul öncesi, çocuk ve gençlik kitapları gazetesi” olarak

başladığı yayını daha sonra “Çocuk ve gençlik kitapları” olarak devam ettirmiştir. Bu dergi de çocuk kitaplarının tanıtım ve eleştirisinde önemli bir rol üstlenmiştir. Üç yıldır çıkmakta olan *Şiraze* dergisi de bazı sayılarında çocuk yayınları ile ilgili yazılara yer vermektedir.

Görülüyor ki, çocuk edebiyatı bütün kurumu ve kuruluşlarıyla toplumumuzun hayatındadır. Şimdi çocuk edebiyatıyla ilgili olarak yapılacak bir şey kalmıştır: Çocuğu ve çocuk edebiyatını gündelik siyasetin malzemesi olmaktan kurtarıp bu sahada millî bir politika geliştirerek en kısa zamanda bir Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü kurmak. Kuruluşu ile Türk Dünyasının birliği ve dirliği için yeni ümitler yeşerten Türk Devletler Teşkilatı'nın nihai hedefinin en kısa zamanda ve en sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi ve kalıcı olabilmesi için bu enstitünün bir an önce kurulması gerekir diye düşünüyoruz. Dili bir gönlü bir Türk Dünyası ancak bu şuurla yetiştirilecek yeni nesillerle mümkündür ve bu nesillerin yetişmesinde de çocuk edebiyatı çok önemlidir!..

Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatımızla ilgili yazılacaklar elbette ki bununla sınırlı değil, biz bu yazımızla konuyla ilgili bir farkındalık oluştura bilmişsek ne mutlu... Unutmayalım: Çocuklar geleceğimiz, biz geleceğiz!..

KAYNAKLAR

- Akdemir, Rıza (1982). *Şiir Demeti*, 190 s., Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı yayını.
- Akgün, Atıf (2016). *Bulgaristan Türkleri Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Bengü yayınları.
- Aksoy, Tarık-Gürel, Zeki (2016). *Doktor Mehmed Rüşdî Nuhbetü'l-Etfâl Osmanlı Elifbası ile Türkçe Öğretimi Ders Kitabı*, Ankara: Elips Kitap.
- Ali, Fahri (1995). "Makedonya Çocuk Edebiyatı", *I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler ve Tartışmalar*, Hazırlayan: Gürel, Zeki, 2. Baskı, Ankara: İLESAM Yayını.
- Altunya, Hüseyin (2012). *Türk Çocuk Edebiyatı Kaynakçası*, 214 s., Ankara: ÇOGEM Yayını.
- Arı, A (2001). "Antoloji", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara: Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Arık, Remzi Oğuz (1969). *Coğrafyadan Vatana*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi
- Ay, Arif (2001). *Türk Edebiyatından Çocuklara Şiirler Antolojisi*, 400 s., Ankara: Akçağ yayınları.
- Aydın, Gündüz (2013). *En Güzel Çocuk Şiirleri*, 64 s., Salihli.
- Baş, Bayram (2012). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Kriter yayınları.
- Baymak, Osman-Donat, Canseli (2011). *Türk Dünyası Çocuk Şiirleri Antolojisi*, Pirizren-Kosova: BAY Yayınları.
- Baymur, Fuat-Demiray, Kemal (1957). *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, Ankara: Maarif vekâleti Yayını.
- (1939). *Birinci Türk Neşriyat Kongresi*, İstanbul: Maarif Vekilliği Neşriyatı.
- (2022). *I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Bildiriler Kitabı*, Editörler: Ferah Türker İlter, Atıf Akgün, Şima Doğan, İKSAT yayını
- Cıldız, İsmailova-Ayan, Ekrem- Solmaz, Erhan- Sakallı, Erol-Yükselen Peler, Gökçe- Tuğlacı, Gülşah-Sezer, Önder-Sağlam, Soner (2020). *Türk Dünyasından Çocuk Şiirleri*, Editörler: Soner Sağlam-Erol Sakallı, 268 s., Ankara Bengü Yayınları.
- Cıraoğlu, Öner (1997). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Esin Yayınevi.
- (1980). *Çocuk Edebiyatı Özet Ders Notu*, 22 s., Ankara: M.E.B. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü ve YAYKUR Yayını.
- Çakmak Güleç, Havise-Geçgel, Hulusi (2005). *Çocuk Edebiyatı Okul Öncesinde Edebiyat ve Kitap*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- (1999). *Cumhuriyet Dönemi Çocuk ve Gençlik Öyküleri Seçkisi*, 2 Çilt, Editör: Gülten Dayıoğlu, Hazırlayanlar: Meral Alpay, Hülya Dilek, Fatih Erdoğan, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.
- (1987). *Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler 11-13 Kasım 1981 Ankara*,: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Yayını.

Demiray, Kemal (1969). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, 12. Baskı, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.

Demiray, Kemal (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi Yayını.

Dilidüzgün, Selahattin-Sever, Sedat-Öztürk, Ali-Adıgüzel, Ömer (2002). *Açık öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.

Dumaont, Paul (1991). "Çocuk Edebiyatı: Türk İlericilerinin Yeni Bir Silahı", Çeviren: Doç. Dr. Cengiz Ertem, *Litera Edebiyat Yazıları*, Cilt: 2, s. 60-66.

Elçin, Şükrü (1980). *Çocuklarımıza Şiirler*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.

Evren, Ergun-Kaplan, Mevlüt-Özer, Ahmet (1999). *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri Seçkisi*, Editör: Vedat Yazıcı, 312 s., T.C. Kültür Bakanlığı yayını.

Gökalp, Ziya (2010). *Altın Işık*, Hazırlayan: Zeki Gürel, Ankara: MEB Yayını.

Gökşen, Enver Naci (1972). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, İlâveli 2. Baskı, İstanbul, Hikmet yayınevi.

Gönen, Mübeccel (1998). "Özel Eğitim Gerektiren Çocuklarda Kitabın Önemi", *Bilge*, Bahar 1998.

Gövsa, İbrahim Alaettin (2012). *Bedii Terbiye Estetik Eğitimi*, Hazırlayanlar: Nazlı Rânâ Gürel-Zeki Gürel, Ankara: Elips Kitap.

Gövsa, İbrahim Alâettin (2012). *Çocuk Şiirleri*, Hazırlayanlar: Nazlı Rânâ Gürel-Zeki Gürel, 7. Baskı, Ankara: Elips Kitap.

Gürel, Nazlı Rânâ (2022). "Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Bir Dünya Klasığı Necati Zekeriya", *Türk Kültür Coğrafyası Edebiyat Yazıları*, Ankara: Berikan Yayınları.

Gürel, Zeki (1992). *İbrahim Alâettin Gövsa ve Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri*, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Gürel, Zeki (1992). "Dünya Çocuk Yılından Günümüze Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Littera Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Cilt: 3.

Gürel, Zeki (1995).", *I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler ve Tartışmalar*, 2. Baskı, Ankara: İLESAM Yayını.

Gürel, Zeki (1998). "Türk Dünyasında Kültür Birliğinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatının Rolü ve Meseleleri", *II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı Bildiriler 8-10 Aralık 1994 Ankara*, Hazırlayanlar: Zeki Gürel-Hasan Avni Yüksel, Ankara: İLESAM Yayını.

Gürel, Zeki-Yüksel, Hasan Avni (1998). *II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı Bildiriler 8-10 Aralık 1994 Ankara*, Ankara: İLESAM Yayını.

Gürel, Zeki (2021). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatı Dersinin Önemi ve Gerekliliği Üzerine*", *Yüzcüncü Yılında Aynı Ruh ve Heyecanla II. Maarif Kongresi Bildirileri 13-18 Temmuz 2021 Ankara, Eğitim Bilimleri, III. Cilt*, Editörler: Mehmet Koçak- Hanefi Bostan-Zafer Tangülü-Kazım Kalkan, Ankara: Türk Eğitim-Sen Yayını.

Gürel, Zeki (2014). “Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsüne Doğru”, *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği Yayını.

Gürel, Zeki (1994). *Birinci Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı*, Ankara: İLESAM Yayını.

Gürel, Zeki (1995). *İbrahim Alâettin Gövsa Hayatı Sanatı Eserleri*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.

Gürel, Zeki (2004). *Türkistan Yazıları*, Ankara: Berikan Yayınları.

Gürel, Zeki (1998). *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yayını.

Gürel, Zeki (2001). *İki Bine Doğru Çocuk Edebiyatımız*, Ankara: Zeki Gürel Çocuk Edebiyatı İhtisas kütüphanesi Yayını.

Gürel, Zeki (2002). “23 Nisan Çocuk Edebiyatı Ödülleri Sahiplerini Buldu”, *Çocuk Edebiyatçıları Birliği Bülteni*, Eylül-Ekim 2002, Yıl: 1, Sayı: 1.

Gürel, Zeki (2002). “Çocuklar İçin Farklı bir Dergi”, *Çocuk Edebiyatçıları Birliği Bülteni*, Eylül-Ekim 2002, Yıl: 1, Sayı: 1.

Gürel, Zeki (2005).”Çocuk Eğitiminde ve Edebiyatında Bir Öncü: Kazım Karabekir Paşa”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl: 9, Sayı:104-105.

Gürel, Zeki-Şimşek, Tacettin (2005).”Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl: 9, Sayı:104-105.

Gürel, Zeki (2013). *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş*, 680 s., Ankara: Avrasya Kütüphaneciler Birliği Yayını.

Gürel, Zeki-Temizyürek, Fahri-Şahbaz, Namık Kemal (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Kitap.

Gürel, Zeki (1995). “Çocuk Yayınları Kılavuzuna İhtiyacımız var”, *Bilge*, Yıl:2, Sayı:2, s. 80-86.

Gürel, Zeki (1999). “Çocuklar da Resim Yapar”, *Bilge*, Sayı:21, s.172-173.

Gürel, Zeki (1998). “Kervan’ın Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı”, *Bilge*, Sayı:18, s.122-124.

Gürel, Zeki (2009). “Ömer Seyfeddin Çocuk Edebiyatçısı mı?”, *Türk Yurdu*, Cilt:29, Sayı:259, s.63-66.

Halil Fikret (1936).”Çocuk ve Halk terbiyesi Bakımından Matbuat”, *Birinci Basın Kongresi*, İstanbul.

(1987). *İkinci Yayın Kongresi Bildiriler 24-27 Ocak 1975, C.I*, Yayına Hazırlayan: İzzet Güç, Ankara:Kültür ve Turizm bakanlığı Yayını.

Kaminski, Winfred (2009). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Giriş*, Tercüme: Yılmaz Baş, Ankara: Milli Eğitim bakanlığı yayını.

Karataş, Turan (2001). *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayları Çocuk Üzerine Yazılmış şiirler*

Seçkisi, 381 s., İstanbul: Yedi Gece Kitapları.

Kaymaz, Rıfki (1995). *Günümüz Şairlerinden Çocuk Şiirleri*, 102 s., Ankara: Özel Muradiye İlkokulu Yayını.

Kocatürk, Vasfi Mahir (1959). *Çocuk Kitabı Büyük Yazarların Çocuk Hikâyeleri*, Ankara Buluş yayınevi.

Kür, İsmet (1991). *Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.

(2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, Editör: Tacettin Şimşek, Ankara: Grafiker Yayınları.

Kuran, Ercüment (1994). *Türkiye’nin Batılılaşması ve Millî Meseleler*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını.

MEB (1997). *M.E.B. Orta Öğretim Kurumları “Sınıf Geçme Yönetmeliği” Uygulayan Anadolu Öğretmen Lisesi; Eğitim Bilimine Giriş, Eğitim Psikolojisi, Öğretim İlke ve Yöntemleri ile Çocuk Edebiyatı Derslerine Ait Öğretim Programları*, Ankara: MEB Yayını.

Oğuzhan, Yılmaz (2014). “100 Temel Eser listesi ve Bu Listenin Etkileri”, *Türk Dili Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Özel sayısı*, Sayı:75.

Oğuzkan, A. Ferhan (1976). *İki Yıllık Eğitim Enstitüleri Çocuk Edebiyatı*, Ankara: YAYKUR Açık Yükseköğretim Dairesi Yayını.

Oğuzkan, A. Ferhan (1983). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Ankara: Emel Matbaacılık.

Okay, Cüneyt (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, İstanbul: Kitabevi Yayını.

Onur, Bekir-Artar, Müge (200). *Türkiye’de Çocukla İlgili Kurum ve Kuruluşlar Rehberi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi yayını.

(2004). *Öykü Dünyası*, Hazırlayan Yılmaz Erdoğan, İstanbul: Papatya Yayınları.

Öz, Erdal(1976). “1975’te Çocuk Edebiyatımız”, *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, s.102-157,İstanbul: Tekin Yayınevi.

Özbay, Hüseyin-Karakoç, Bahattin-Tatçı, Mustafa (1993). *Şiir Burcunda Çocuk*, 275 s., Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.

Özdemir, Sadık (1976). *Çocuklara Şiirler*, 160 s., Ankara: Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.

Özertem, Tekin (1979). *Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Özyer, Nuran (1992). “Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Türk İmajı”, *Littera*, Cilt:3, s.81-91.

Püsküllüoğlu, Ali (1978). *Kırlangıcın Kanat Vuruşu Çocuklara Günümüz Şiirinden Örnekler*, 294 s., T.C. Kültür Bakanlığı yayını.

Selçuk, (1991).“Siyasal Boyutlu Keloğlan” *Yeni Forum*, Ocak 1991, s.79.

(Sertel), Sabiha Zekeriya (1927). *Çocuklara Masallar ve Hikâyeler*, İstanbul: Türkiye Himayeyi Etfal Cemiyeti Yayını.

Sinar, Alev (2006). Türkiye’de Çocuk Edebiyatı çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:7.

Sinar Çılgın, Alev (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa yayını.

Şimşek, Tacettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Suna Yayınları.

Serdengeçti, Osman Yüksel (1960). *Müslüman Türk Çocuğunun Şiir Kitabı*, Ankara: Serdengeçti Neşriyatı.

Sever, Sedat (2003). *Çocuk ve Edebiyatı*, Ankara: KÖK Yayıncılık.

Şirin, Mustafa Ruhi (1982). “Çocuk Edebiyatımızdan Çizgiler”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1982*, s.77-88, İstanbul:Suffe yayınları.

Şirin, Mustafa (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Şirin, Mustafa (1988). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Şirin, Mustafa (1989). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1989*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Şirin, Mustafa (1994). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.

Tuncer, Hüseyin-Yardımcı Mehmet (200). Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı, Ankara: M.E.B. Yayını.

Tuncer, Nilüfer (1993). *Çizgi Roman ve Çocuk*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.

Tural, Sadık (1992). *Sorularla Cevaplarla Kültür-Edebiyat-Dil*, Ankara:Ecdat yayınları.

Tür, Gülseren-Canbolat (1982). *Çocuk Kitapları*, Ankara: G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Yayını.

(1998). *Ulusal yayın Kongresi Komisyon Raporları 16-19 Aralık 1998*, Yayına Hazırlayanlar: Tuncer Acar, Nurhan Naneci, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Millî Kütüphane başkanlığı Yayını.

Ural, Yalvaç (2020). *Müzik Satan Çocuklar*, İstanbul.

Ural, Orhan (1979). *Şiirlerde Çocuk Konulu Şiirlerden Seçmeler*, 335 s., Ankara:Türkiye İş Bankası Yayını.

Umran, Sedat-Akay, hasan (1995). *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, 127 s., İstanbul:

Uslu Üstten, Aliye (2014). *Gençlik Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

Ülken, Hilmi Ziya (1973). Cumhuriyet Devri 50 Yıllık Türk Eğitimi”, *50. Yıl*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayını.

Yalçın, Alemdar-Aytaş, Gıyasettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ yayınevi.

Yardımcı, Mehmet-Tuncer, Hüseyin (2002). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Ürün Yayınları.

(1998). *100 Ülkeden Çocuk Şiirleri-Poems for Children from 100 Countries*, Hazırlayan: Samir Kazımoğlu Tagızade, Ankara: TÜRKSAV Yayını.

